

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ
ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΜΠΡΙΤΣΑ ΙΩΑΝΝΑ

Α.Μ.: 6828

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΓΚΙΚΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 2014

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

2. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

3. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	9
Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ	9
1.1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ	10
1.2. ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ.....	15
1.3. ΟΙ «ΠΑΤΕΡΕΣ» ΤΟΥ ΕΥΡΩ	18
1.4. Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΤΟΥ	19
1.5. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ	22
1.6. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	27
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	27
2.1. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	28
2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ.....	32
2.3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΝΕ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ.....	33
2.4. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ΟΝΕ	35
2.5. ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΟΝΕ	39
2.6. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΟΝΕ	40
2.7. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	41
2.8. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	46
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	46
3.1. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΝΕ	47
3.2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	48
3.3. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ	50
3.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	54
Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ	54
4.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ	55
4.2. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	57

4.3. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	58
4.4. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1990-1993	61
.....	65
4.5. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ	69
1994-1999.....	69
4.6. Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ	73
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	75
ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ	75
5.1. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ	76
5.2. ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	81
5.3. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	83
5.4. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	85
5.5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	86
5.6. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	90
5.7. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ	93
5.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	96
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	99
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102
 ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	103
 ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	104
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄	105
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄	108

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Το Χρονοδιάγραμμα Μετάβασης της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ	15
Πίνακας 2: Οι σημαντικότεροι σταθμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	28
Πίνακας 3: Οικονομικά και Νομισματικά χαρακτηριστικά της ΟΝΕ στα 3 στάδια.....	37
Πίνακας 4: Η πορεία της Ελλάδας προς την ΟΝΕ	55
Πίνακας 5: Μακροοικονομικοί δείκτες Ελλάδας και χωρών ΕΕ. περιόδου 1999-2003	59
Πίνακας 6: Επιδόσεις προγράμματος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας χρονικής περιόδου 1991-1993	62
Πίνακας 7: Εξέλιξη γενικού κρατικού προϋπολογισμού 1991-1993	66
Πίνακας 8: Ο τακτικός προϋπολογισμός των ετών 1998-2000.....	72
Πίνακας 9: Όγκος λιανικού εμπορίου, δείκτης παραγωγής στις κατασκευές, βιομηχανική παραγωγή, κύκλος εργασιών στην εμπορία αυτοκινήτων και στο χονδρικό εμπόριο, δείκτες οικονομικού κλίματος και δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών στην βιομηχανία, χρονικής περιόδου 2005-2013	87
Πίνακας 10: Σύνολο εργατικού δυναμικού και ποσοστά ανεργίας 2009-2012	88
Πίνακας 11: Προβλέψεις Δ.Ν.Τ για την ελληνική οικονομία (2009-2015).....	97

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Το σύστημα των στόχων της ΟΝΕ και της λειτουργικής προσέγγισής τους ..	43
Διάγραμμα 2: Οι Επιπτώσεις της ΟΝΕ στα πλαίσια της ΕΕ.....	44
Διάγραμμα 3: Δανειακές ανάγκες δημόσιου τομέα 1975-1993.	65
Διάγραμμα 4: Τα δημοσιονομικά ελλείμματα διαφόρων χωρών %(ΑΕΠ) 1992.....	68
Διάγραμμα 5: Έλλειμμα γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ) ετών 1995-2000	70

Διάγραμμα 6: Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ) ετών 1996-2000.....	70
Διάγραμμα 7: Πληθωρισμός (% μεταβολή ΔΤΚ) ετών 1996-2000.....	71
Διάγραμμα 8: Πληθωρισμός (% μεταβολή ΔΤΚ) ετών 1996-2000.....	71

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Φάσεις της ΕΕ.....	32
Σχήμα 2: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ...	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κάθε κράτος-μέλος προώθησε την ONE πιστεύοντας ότι θα προκύψουν καθαρά οφέλη από αυτή τη διαδικασία. Ωστόσο, βασική προϋπόθεση για αυτά είναι η σύγκλιση του με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη σε ότι αφορά τις βασικές οικονομικές μεταβλητές, τα μέσα άσκησης της οικονομικής πολιτικής αλλά και τη διάρθρωση της οικονομίας του. Διαφορετικά, η ανομοιογένεια στις οικονομικές επιδιώξεις θα είχε αρνητικές συνέπειες για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, ενώ δεν ήταν καθόλου εξασφαλισμένη η δίκαιη κατανομή των ωφελειών.

Η πτυχιακή αυτή εργασία έχει σκοπό να δείξει τις ενέργειες που έκανε η Ελλάδα ώστε να καταστεί ένα επιπλέον κράτος –μέλος της ONE. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός η εργασία χωρίστηκε σε πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο ερευνάται η εξέλιξη του χρήματος και στο πώς από την κυριαρχία της δραχμής φτάσαμε στο Ευρώ. Επισημαίνονται ποιοι ήταν οι πρωτεργάτες αυτής της προσπάθειας και ποια τα πλεονεκτήματα του καινούργιου νομίσματος. Τέλος παρατίθενται τα οφέλη για την οικονομία από την εισαγωγή ενός νέου νομίσματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται διεξοδική ανάλυση της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, αρχικώς αναφέρονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της ΕΕ και πώς φτάσαμε στη δημιουργία της ONE. Αποτυπώνονται ο ορισμός της, η χρονική στιγμή της υλοποίησής της και τα βασικά της χαρακτηριστικά. Επίσης, ερευνώνται οι λόγοι που οδηγήθηκαν τα κράτη-μέλη στη δημιουργία της και ποιοι είναι οι στόχοι της. Όμως, για να λειτουργήσει ομαλά χρειάζεται ένα σύστημα εξουσιών και αρμοδιοτήτων σαφώς χωρισμένα και οριοθετημένα. Μελετάται ποιο είναι αυτό το σύστημα λειτουργίας της και τέλος τι επιπτώσεις έχει αυτή στα κράτη-μέλη της.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται έρευνα για τα κριτήρια συμμετοχής της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα του ευρώ για την Ελλάδα και αναλύεται το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών σε σχέση με το ευρωσύστημα και ο ρόλος της τράπεζας της Ελλάδας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται διεξοδική ανάλυση της πορείας της Ελλάδας προς την ONE. Αναλύονται οι βασικοί στόχοι που είχε η ελληνική οικονομία και ποια ήταν η δημοσιονομική της κατάσταση. Ερευνώνται οι διαρθρωτικές αλλαγές που έκανε η χώρα τόσο

κατά την τριετία 1990-1993 όσο και μετά μέχρι και το 1999. Τέλος, παρατίθενται πώς γίνεται η μέτρηση του πληθωρισμού στην Ελλάδα και ποια είναι οι έννοια της σταθερότητας των τιμών.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο ερευνάται το κόστος της ΟΝΕ, τι επιπτώσεις έχει δηλαδή αυτή στα κράτη-μέλη της και κυρίως στην Ελλάδα. Επισημαίνεται η οικονομική κρίση που υπάρχει και παρατίθενται τρόποι αντιμετώπισής της. Τέλος, αναλύονται οι επιπτώσεις της ενίσχυσης του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη πάνω στην ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ και τις διαρθρωτικές αλλαγές που έκανε, θα ήθελα να ευχαριστήσω ολόθερμα τον καθηγητή μου κ. Γκίκα καθώς και την οικογένειά μου για την συμπαράσταση που είχα εκ μέρους τους. Επίσης, ευχαριστώ και το προσωπικό της βιβλιοθήκης, το οποίο με βοήθησε να βρω τα κατάλληλα βιβλία και άρθρα για να ολοκληρώσω την πτυχιακή μου εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

1.1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

Παρότι το χρήμα ασκεί, ίσως, το σημαντικότερο ρόλο στη ζωή μας, δεν γνωρίζουμε ακόμη πολλά για την εμφάνισή του και την ιστορική του εξέλιξη. Τα ίδια τα χρήματα είναι από μόνα τους ένα λιγιστό αγαθό. Όμως το χρήμα θεωρείται μια από τις σπουδαιότερες ανακαλύψεις του ανθρώπου, ίσως η τρίτη κατά σειρά μετά την ανακάλυψη της φωτιάς και του τροχού και διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων. Οι κοινωνίες μπορεί και να παρέμειναν στο στάδιο της υπανάπτυξης, χωρίς την ανακάλυψη του χρήματος. Το χρήμα δεν ανακαλύφθηκε σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή και σε κάποια συγκεκριμένη χώρα με τη μορφή που έχει σήμερα, αλλά πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης προτού φτάσει στη σημερινή του μορφή.

Ο άνθρωπος στην αρχαιότητα κατάλαβε από νωρίς ότι δεν μπορούσε να ζει μόνος του και για το λόγο αυτό οργάνωσε τη ζωή του ζώντας κατά ομάδες. Αργότερα δημιουργήθηκε και η πρώτη κοινωνία με τη μορφή της πόλης-κράτους και σταδιακά άρχισαν να διέπουν τη καθημερινότητά του οι νόμοι για την καλύτερη συμβίωση με τους άλλους ανθρώπους. Αρχικά λοιπόν, χρησιμοποιούσε μόνο τα αγαθά αυτά, τα οποία μπορούσε να παράγει ο ίδιος. Στη συνέχεια όμως και καθώς οι ανάγκες του μεγάλωναν, άρχισε να χρησιμοποιεί αγαθά που είχαν παράγει τα άλλα μέλη της κοινωνίας όπου διαβίωνε.

Έτσι λοιπόν, στην αρχαιότητα οι άνθρωποι κατά τις συναλλαγές τους είχαν καθιερώσει το ανταλλακτικό σύστημα βάσει του οποίου ο παραγωγός ενός προϊόντος αντάλλαζε τα επιπλέον προϊόντα με προϊόντα άλλου παραγωγού και άλλης κατηγορίας (el.wikipedia.org).

Συμπεραίνουμε έτσι ότι το χρήμα, στις πρωτόγονες ανθρώπινες κοινότητες, ήταν τα ίδια τα προϊόντα και με αυτά γίνονταν οι διάφορες ανταλλαγές. Αποτελέσματα κυνηγιού ή συλλογής αυτά τα προϊόντα, ήταν το πρώτο απλό χρηματιστήριο αξιών (www.moneyinfo.gr).

Όμως αυτή η άμεση ανταλλαγή των πραγμάτων, ανάλογα βέβαια του πλεονασμού και της ζητήσεώς τους, είχε ως αποτέλεσμα την χρονοβόρα, την τοπικώς περιορισμένη και ακανόνιστη κυκλοφορία των πραγμάτων. Οι κοινωνίες λοιπόν που βρισκόταν στις αρχές του πολιτισμού και αργότερα, μεταχειρίζονταν αυτούσια πράγματα ως χρήμα. Από αυτό εξάγεται το συμπέρασμα ότι το χρήμα πρέπει να περιέχει εν εαυτώ την πραγματική του αξία (Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια).

Όσο πιο πολύπλοκη γίνονταν η κοινωνική οργάνωση της ζωής των ανθρώπων κατά την αρχαιότητα, τόσο μεγαλύτερη ήταν και η ανάγκη καθορισμού κάποιων συγκεκριμένων αξιών ανταλλαγής. Με αυτές τις αξίες μπορούσαν να γίνουν ανταλλαγές πολύ διαφορετικών μεταξύ τους προϊόντων και υπηρεσιών. Οι πρώτες λοιπόν σταθερές αξίες ήταν τα πολύτιμα μέταλλα, τα εργαλεία και τα σιτηρά που ήταν βασικό προϊόν διατροφής, ανταλλαγής και εμπορίου. Τα πρώτα αντικείμενα που η αξία τους ήταν εικονική και χρησιμοποιήθηκαν σαν χρήματα ήταν τα κοχύλια. Η αρχή έγινε στην αρχαία Κίνα. Στα κοχύλια φαίνεται ότι χρωστάνε τα νομίσματα το στρογγυλό τους σχήμα. Στην Κίνα έγιναν και τα πρώτα μεταλλικά νομίσματα από μέταλλα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Τα νομίσματα αυτά είχαν και τρύπες στη μέση και μπορούσε κάποιος να τα δένει μεταξύ τους (www.moneyinfo.gr).

Η μυθολογία αναφέρει ότι ο Δίας, μια φορά κι έναν καιρό, τιμώρησε την Ήρα και την έδεσε την με μια χρυσή αλυσίδα μεταξύ ουρανού και γης. Η Ήρα, με τη βοήθεια του Ηφαίστου, έσπασε τη χρυσή αλυσίδα και απελευθερώθηκε. Λέγεται ότι όλος ο χρυσός που βρίσκεται στη γη (που αποτελεί έναν περίπου ενιαίο κύβο 20 μ³) προέρχεται από τα κομμάτια αυτής της χρυσής αλυσίδας, που έπεσαν από τον ουρανό. Ίσως λόγω σε αυτόν τον μύθο, ο χρυσός χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Ελλάδα μόνο στους ναούς, τάφους και κοσμήματα και δεν υπάρχει οποιοδήποτε αρχαίο ελληνικό χρυσό νόμισμα, μέχρι περίπου το 390 π.Χ., όταν ο Έλληνας βασιλιάς Φίλιππος ο 2ος της Μακεδονίας εξέδωσε τα πρώτα χρυσά νομίσματα. Τα πρώτα χρυσά νομίσματα στην ιστορία εκδόθηκαν από το Λύδιο βασιλιά Κροίσο, περίπου το 560 π.Χ. (el.wikipedia.org).

Σύμφωνα με άλλους μύθους, οι εφευρέτες των χρημάτων ήταν η Δημοδίκη (ή Ερμοδίκη) από την Κύμη (σύζυγος του Μίδα), ο Λύκος (γιος του Πανδίου του 2ου και πρόγονος των Λυκίων) και ο Εριχθόνιος, από τη Λυδία ή τη Νάξο.

Τα πρώτα ελληνικά νομίσματα κατασκευάστηκαν αρχικά από χαλκό, κατόπιν από σίδηρο και αυτό επειδή ο χαλκός και ο σίδηρος ήταν ισχυρά υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή όπλων.

Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι τα πρώτα νομίσματα κόπηκαν στη Λυδία της Μικράς Ασίας τον 7ο π.Χ αιώνα και ήταν κατασκευασμένα από μίγμα χρυσού και αργύρου. Έναν αιώνα περίπου μετά, η δραχμή ως λέξη, νόμισμα και αξία επιβάλλεται στην Ελλάδα από τον βασιλιά του Άργους Φεΐδωνα, που επιλέγει να αντικαταστήσει με αυτή το νόμισμα του οβολου. Η δραχμή παίρνει το όνομά της από το ρήμα «δράττομαι», που σημαίνει «πιάνω σφιχτά την ποσότητα που χωράει στην παλάμη μου». Στην παλάμη χωρούσαν έξι οβολοί, γι' αυτό

εξάλλου και η «ισοτιμία» του νέου νομίσματος καθορίστηκε ως 1δρχ./6 οβολούς (www.papaki.panteion.gr).

Η βασική αυτή νομισματική μονάδα (το 1/100 της μνας), που κατασκευαζόταν αρχικά από χρυσό και άργυρο, αργότερα, έως το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, κατασκευαζόταν από κράμα χαλκού και νικελίου. Παράλληλα όμως στην αρχαιότητα ήταν και μέτρο βάρους ίσο «προς δράγμα κόκκων». Μία δραχμή ισοβαρούσε με 72 κόκκους.

Έτσι ο βασιλιάς Φείδων του Άργους άλλαξε τα νομίσματα από το σίδηρο σε ένα μάλλον άχρηστο και διακοσμητικό μέταλλο, το ασήμι, και, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, αφιέρωσε μερικά από τα νομίσματα σιδήρου που έμειναν (που ήταν στην πραγματικότητα ράβδοι σιδήρου) στο ναό της Ήρας. Ο βασιλιάς Φείδων έπλασε τα ασημένια νομίσματα στην Αίγινα, στο ναό της θεάς της φρόνησης και του πολέμου Αθηνάς Αφαίας, και χάραξε τα νομίσματα με μια Χελώνα, η οποία χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα ως σύμβολο της κεφαλαιοκρατίας. Τα νομίσματα Χελώνες ήταν το πρώτο μέσο ανταλλαγής που δεν υποστηρίχτηκε από ένα πραγματικό αγαθό αξίας. Έγιναν αποδεκτά ευρέως και χρησιμοποιήθηκαν ως διεθνές μέσο ανταλλαγής μέχρι τις ημέρες του Πελοποννησιακού Πολέμου, όταν η Αθηναϊκή δραχμή τα αντικατέστησε. Οι ελληνικές δραχμές της εποχής απεικονίζουν παραστάσεις-σύμβολα των διαφόρων πόλεων-κρατών. Η Αίγινα επιλέγει τη θαλάσσια χελώνα, η Κόρινθος τους πώλους (μικρά άλογα), ενώ η Αθήνα τιμά την προστάτρια θεά της πόλης, Αθηνά. Η αθηναϊκή δραχμή του 5^{ου} π.Χ αιώνα απεικονίζει στην μία όψη το κεφάλι της θεάς Αθηνάς και στην άλλη το ιερό πτηνό γλαύκα (el.wikipedia.org).

Οι αθηναϊκές δραχμές, γνωστές ως ασημένιες «κουκουβάγιες», κυριάρχησαν στον αρχαίο κόσμο για 600 περίπου χρόνια. Μέσα στο πέρασμα των αιώνων η αθηναϊκή δραχμή έδωσε την σκυτάλη σε εκατοντάδες άλλες νομισματικές μονάδες, που εισήγαγαν οι κατά καιρούς ηγέτες, βασιλιάδες, αυτοκράτορες και κατακτητές.

Όσο περνούσαν τα χρόνια, ο άνθρωπος ισχυροποιούσε την εξουσία του στον κόσμο και την εμπιστοσύνη του στο εαυτό του, πράγμα που αποτυπώνεται και στα νομίσματα με αποκορύφωμα εκείνα των ελληνοιστικών χρόνων, που τη θέση των ολύμπιων θεών παίρνει ο Αλέξανδρος και κατόπιν οι εστεμμένοι στρατιώτες του. Όλες οι πόλεις κράτη, τα ελληνοιστικά βασίλεια και οι αυτοκρατορίες, όπως η περσική και η ρωμαϊκή έδωσαν μεγάλη σημασία στην κοπή των νομισμάτων τους.

Αυτοί οι λαοί έκοψαν τα πρώτα νομίσματα και χρησιμοποίησαν πολύτιμα μέταλλα, χρυσό, ασήμι και χαλκό διακοσμημένα με παραστάσεις θεών και βασιλιάδων, σε αντίθεση με

τα κινέζικα νομίσματα που ήταν από μέταλλα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Έτσι αυτά τα πρώτα ελληνικά νομίσματα, καθώς και των Περσών και των Ρωμαίων ήταν τα ίδια πολύτιμα (www.moneyinfo.gr). Βέβαια η χρηματική αξία των νομισμάτων προέκυπτε και συνεχίζει να προκύπτει από την αξία του μετάλλου από το οποίο είναι κατασκευασμένο. Έτσι μία χρυσή λίρα έχει σαφώς πολύ μεγαλύτερη αξία από ένα χάλκινο νόμισμα. Η αξία όμως κάθε μετάλλου προκύπτει καθαρά από την διαθεσιμότητα του (έτσι αν ο χρυσός βρισκόταν σε τεράστιες ποσότητες και παντού στον πλανήτη μας, θα είχε πιθανότατα μηδενική ή έστω πολύ μικρή αξία) (el.wikipedia.org).

Κατά τις περιόδους του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα, των Σταυροφοριών και της Αναγέννησης, οι Έλληνες συναλλάσσονταν με διάφορα ξενόφερτα νομίσματα ή ακόμα και με προϊόντα, ενώ στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στη χώρα μας οι συναλλαγές γίνονταν με τα τουρκικά γρόσια.

Πρώτο νόμισμα της νεώτερης Ελλάδας υπήρξε ο φοίνικας, που έκοψε ο Ιωάννης Καποδίστριας, κυβερνήτης από το 1827-1831. Το όνομα και η παράσταση του νέου νομίσματος είχαν έντονο συμβολικό και μυστικιστικό χαρακτήρα. Στη μία όψη θα εμφανιζόταν ο μυθικός φοίνικας με το σήμα του σταυρού πάνω από το κεφάλι του, δεξιά του ηλιακές ακτίνες και η κυκλική επιγραφή «Ελληνική Πολιτεία» και από την άλλη θα έφερε, μεταξύ κλαδιών ελιάς και δάφνης, την κυκλική επιγραφή «Κυβερνήτης Ι. Α. Καποδίστριας» και χρονολογία. Ο Φοίνικας, το πουλί που ξαναγεννιέται από τις στάχτες του, υπήρξε έμβλημα της Φιλικής Εταιρείας και υποδήλωνε την αναγέννηση της Ελλάδας, ενώ ο σταυρός υπογράμμισε ότι αυτό συνέβη με τη βοήθεια του Θεού (www.paraki.panteion.gr).

Μετά την εγκαθίδρυση της μοναρχίας του Όθωνα, ο Φοίνικας αντικαθίσταται από την δραχμή, η οποία εισήχθη από τον Καποδίστρια με το Βασιλικό Διάταγμα της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1833, και διαιρέθηκε σε 100 λεπτά (Σταμπόλης, 2001). Το νόμισμα της οθωνικής περιόδου αναζητά την ονομασία του στην αρχαιότητα, όπως η νέα Ελλάδα αναζητά τις ρίζες και την ταυτότητά της στο αρχαίο παρελθόν.

Η δραχμή άρχισε να επιβάλλεται στις εγχώριες συναλλαγές, καθώς απαγορεύτηκε ρητά η αποδοχή τουρκικών νομισμάτων από τα δημόσια ταμεία. Το νέο ελληνικό νομισματικό σύστημα ήταν στη σύλληψη διμεταλλικό, προέβλεπε δηλαδή την κυκλοφορία χρυσών και αργυρών νομισμάτων, όμως στην πράξη δεν κυκλοφόρησαν παρά ελάχιστα χρυσά νομίσματα.

Την 31^η Ιουλίου 1829 η Εθνοσυνέλευση ενέκρινε την ίδρυση του Εθνικού Νομισματοκοπείου της Ελλάδος στην Αίγινα και η 1^η Οκτωβρίου 1829 ορίστηκε ως πρώτη μέρα κυκλοφορίας του νέου νομίσματος. Το νομισματικό σύστημα σταδιακά επεκτάθηκε, και το 1841, μετά από πολυετείς προσπάθειες, ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα (www.paraki.panteion.gr).

Από το 1868, οπότε η Ελλάδα προσχώρησε στη Λατινική Νομισματική Ένωση, πήρε ως βάση το χρυσό γαλλικό φράγκο και κόπηκαν χρυσά νομίσματα των 5, των 10, των 20, των 50 και των 100 χρυσών δραχμών (Σταμπόλης, 2001).

Από το 1841 έως και το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα στο νόμισμα της δραχμής αποτυπώνονται διάφορες παραστάσεις με σύμβολα αρχαιοελληνικά, ενώ από κανένα νόμισμα δεν έλειπε η αναγραφή «Ελληνική Δημοκρατία». Η νέα δραχμή που κάνει την εμφάνισή της το 1954 με την κεφαλή του βασιλιά Παύλου στην μία όψη και τον βασιλικό θυρεό στην άλλη, θα σηματοδοτήσει μια εικοσαετή περίοδο νομισματικής σταθερότητας και χαμηλού πληθωρισμού. Την περίοδο της βασιλείας του Παύλου (1948-1964) η Ελλάδα δείχνει θερμό ενδιαφέρον για την είσοδο στην υπό δημιουργία Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπογράφοντας τις σχετικές συμβάσεις. Αυτό αποτυπώνεται στα νομίσματα, όταν το 1960 κόβεται το αργυρό 20δραχμο: πάνω του χαράσσεται η αρπαγή της Ευρώπης, ως άμεση αναφορά στο αρχαίο ελληνικό παρελθόν, αλλά και -για πρώτη φορά- στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό του ελληνικού κράτους. Την περίοδο της δικτατορίας (1967-1973) ο βασιλικός θυρεός αντικαταστάθηκε από το Φοίνικα, σε μια προσπάθεια να τονιστεί το «δημοκρατικό» στοιχείο του πολιτεύματος και κυκλοφορεί μια σειρά νομισμάτων με αρχαίες παραστάσεις. Με την παλινόρθωση της Δημοκρατίας κυκλοφορούν νομίσματα όλων των τύπων και όλων των εποχών και είναι εν τέλει το 1976 και το 1978 που κόβονται τα νομίσματα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Οι παραστάσεις στις κύριες όψεις των νομισμάτων της εποχής μπορούν να χωριστούν σε τρεις θεματικούς κύκλους: αρχαίοι, ήρωες του 1821 και μοτίβα αρχαίων νομισμάτων. Χρειάστηκε πάντως να περάσουν αρκετά χρόνια από το 1974 για να αποτυπωθεί σε κέρμα η Βουλή των Ελλήνων. Αυτό συνέβη μόλις το 1994, με την κοπή αναμνηστικών νομισμάτων για τα 150 χρόνια από το Σύνταγμα του 1843-44. Τα τελευταία ελληνικά κέρματα κόβονται ενόψει της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων και αναπαριστούν αθλητικά γεγονότα (www.paraki.panteion.gr).

1.2. ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ

Το εθνικό μας νόμισμα, η δραχμή, αποτέλεσε ένα από τα κατεξοχήν σύμβολα της Ελληνικής ταυτότητας για πάρα πολλούς αιώνες. Το εθνικό νόμισμα αποτελεί ένα θεσμοθετημένο σύμβολο εμπιστοσύνης του κράτους και διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των αγορών και της οικονομίας γενικότερα. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότερες χρηματοοικονομικές κρίσεις συνδέονται με την εξασθένηση ή την κατάρρευση της συναλλαγματικής ισοτιμίας (π.χ. οι χρηματοοικονομικές κρίσεις των Ασιατικών χωρών και της Ρωσίας το 1997-1998 σηματοδοτήθηκαν από μεγάλες υποτιμήσεις των εθνικών νομισμάτων) (Τσομώκος, 2004).

Ωστόσο, ο τελευταίος «ιστορικός σταθμός» για τη δραχμή θα είναι η απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής της ΕΕ για την αλλαγή του νομίσματος σε Ευρώ. Η δραχμή, με ισοτιμία 340,750 έναντι του ευρώ, θα «επιβιώσει» ακόμα για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, αφού θα παραχωρήσει τη θέση της στο ευρώ από την 1/1/2002. Από τότε ή λίγο αργότερα θα χρησιμοποιείται μόνο για συλλεκτικούς λόγους, όπως γινόταν με τους οβολούς όταν αντικαταστάθηκαν από τη δραχμή (Σταμπόλης, 2001).

Στον παρακάτω Πίνακα1 βλέπουμε το Χρονοδιάγραμμα Μετάβασης της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ.

Πίνακας 1: Το Χρονοδιάγραμμα Μετάβασης της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ

16.03.1998	▪ Ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΜΣΙ/1 με κεντρική ισοτιμία 375 δρχ. προς την ecu
01.01.1999	▪ Δημιουργείται το Ευρώ· υπάρχει σε λογιστική μορφή. Η δραχμή εντάσσεται στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΜΣΙ/2 με κεντρική ισοτιμία έναντι του ευρώ 353,109 δρχ.(±15%).
2000	▪ Νέα κεντρική ισοτιμία της δραχμής στον Μηχανισμό

	<p>Συναλλαγματικών Ισοτιμιών 1ευρώ=340,750 δρχ.(± 15%).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Απόφαση για την ένταξη της δραχμής στη ζώνη του ευρώ (19.06.2000).
01.01.2001	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Με την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ κλειδώνεται η ισοτιμία της δραχμής με το ευρώ. ▪ Η δραχμή είναι πλέον υποδιαίρεση του ευρώ. ▪ Οι τιμές των προϊόντων αναγράφονται προοδευτικά και στα δύο νομίσματα. ▪ Οι συναλλαγές γίνονται σε δραχμές. Μπορούν να ανοιχθούν λογαριασμοί και να γίνουν συναλλαγές και σε ευρώ, αλλά σε λογιστική μορφή.
Από 01.01.2001	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έναρξη της κυκλοφορίας των χαρτονομισμάτων και των κερμάτων ευρώ και σταδιακή απόσυρση της δραχμής.
Από 01.01.2002	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το ευρώ και η δραχμή συνυπάρχουν για περίοδο δύο μηνών, όπου μετά το πέρας αυτής οι συναλλαγές γίνονται αποκλειστικά σε ευρώ.

ΠΗΓΗ: Θεοδωρόπουλος Π. Θεόδωρος, (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε, σελ. 32-33.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι μεταξύ της δραχμής (στην προ Χριστού εποχή κυκλοφορίας της) στη κυκλοφορία της μέχρι το 2002 και τη σταδιακή αντικατάστασή της από το ευρώ, συναντάμε κάποιες ομοιότητες, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών (Σταμπόλης, 2001):

- 1) Η δραχμή αντικατέστησε τους οβολούς, όπως αυτή αντικαταστάθηκε από το ευρώ.
- 2) Όπως τα νομίσματα του ευρώ θα έχουν από τη μία όψη ένα χαρακτηριστικό της χώρας όπου θα κυκλοφορούν, έτσι συνέβαινε και με τη δραχμή. Στην Αττική στη μια όψη απεικονιζόταν παράσταση της Αθηνάς και γλαύκα. Στην Αίγινα η δραχμή είχε για παράσταση μια χελώνα, ενώ στην Κόρινθο τον Πήγασο. Άλλη παράσταση δηλαδή για κάθε πόλη- κράτος.

- 3) Οι υποδιαίρεσεις και τα νομίσματα του ευρώ είναι οχτώ: το ένα λεπτό, τα δύο λεπτά, τα πέντε λεπτά, τα δέκα λεπτά, τα είκοσι λεπτά, 50 λεπτά, το 1 ευρώ, τα 2 ευρώ. Με βάση τη δραχμή στην αρχαία εποχή είχαμε: τη δραχμή, το δίδραχμο, το τρίδραχμο. Το τετράδραχμο. Το εξάδραχμο, το οκτάδραχμο, το δεκάδραχμο και το δωδεκάδραχμο.

Από την 1/1/2002 λοιπόν, το ευρώ έχει μπει στη ζωή μας. Αλλά τι είναι ευρώ;

Το ευρώ είναι το ενιαίο νόμισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και συγκεκριμένα είναι το νόμισμα των δεκαπέντε (αρχικά ένδεκα) χωρών της Ευρωζώνης από την 1^η Ιανουαρίου 1999. Για πρώτη φορά από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ένα κοινό νόμισμα τέθηκε σε τόσο ευρεία κυκλοφορία στη Γηραιά Ήπειρο. (Στο Παράρτημα Α', παρουσιάζονται αναλυτικά οι προσπάθειες δημιουργίας ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος, από την αρχαιότητα έως τις ημέρες μας). Το ευρώ σχεδιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει με δυναμισμό την παγκοσμιοποίηση. Ήδη το δολάριο ΗΠΑ κυριαρχεί για μισό αιώνα στις διεθνείς συναλλαγές. Καλές επιδόσεις είχαν τις προηγούμενες δεκαετίες το γερμανικό μάρκο, η βρετανική στερλίνα, το ιαπωνικό γεν και το γαλλικό φράνκο. Όμως οι Ευρωπαίοι είχαν διασκορπίσει τις νομισματικές δυνάμεις τους και το γεγονός αυτό τους έφερνε σε μειονεκτική θέση, σε μια περίοδο αυξημένου διεθνούς ανταγωνισμού (<http://www.politis.com.cy>).

Η απόφαση σχετικά με τη θέσπιση του ενιαίου νομίσματος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκε στο Μάαστριχ. Το σύνολο των Ευρωπαίων πολιτών προσδοκούσε τότε ότι το ενιαίο νόμισμα οφείλει και πρέπει να είναι αντάξιο των μέχρι σήμερα προσπαθειών τους για δημοσιονομική εξυγίανση και νομισματική σταθερότητα. Το ευρώ αποτελεί μοχλό οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και σύμβολο οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας και δικαιοσύνης (Θεοδωρόπουλος, 2001).

Η επίσημη συντομογραφία του Ευρώ είναι «EUR». Έχει καταχωρηθεί στο Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και θα χρησιμοποιείται για όλους τους επιχειρηματικούς, χρηματοπιστωτικούς και εμπορικούς σκοπούς, με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιούνται σήμερα οι όροι FRF (γαλλικό φράγκο), DEM (γερμανικό μάρκο) GBR (αγγλική στερλίνα), BEF (Βελγικό φράγκο) (www.fourtounis.gr).

1.3. ΟΙ «ΠΑΤΕΡΕΣ» ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Το ευρώ είναι το αποτέλεσμα της φαντασίας και της αποφασιστικής προσπάθειας κάποιων ανθρώπων που θεωρούνται τώρα πια ως οι "πατέρες" του καινούριου νομίσματος.

Ως εμπνευστής της ιδέας ενός κοινού νομίσματος θεωρείται ο Πιέρ Βερνέρ, πρώην πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου και γεννημένος το 1913. Το 1970 συντάσσει μια έκθεση με την οποία βάζει τα θεμέλια του κοινού νομίσματος: Προτείνει μια νομισματική ένωση της οποίας βασικά χαρακτηριστικά είναι ένα ενιαίο νόμισμα, μια κοινή νομισματική πολιτική και μια επίσης κοινή κεντρική τράπεζα (www.ert.gr).

Η προώθηση του σχεδίου συνεχίζεται με τον Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν, ο οποίος εξελέγη πρόεδρος της Γαλλίας το 1974 και τον Χέλμουτ Σμιτ που έγινε καγκελάριος της Γερμανίας τρία χρόνια αργότερα. Αυτό το γαλλο-γερμανικό "ζευγάρι" έγινε η ψυχή της Ευρώπης και, τον Απρίλιο του 1978, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κοπεγχάγη, δέχεται την ιδέα για ένα κοινό Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Στις 13 Μαΐου 1979 γεννιέται το ECU (European Currency Unit) (www.ert.gr).

Στο μεταξύ, ένα άλλο «ζευγάρι» παίρνει την ευθύνη για να προχωρήσει η ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ο Φρανσουά Μιτεράν και ο Χέλμουτ Κολ, πεπεισμένοι και οι δύο για την αναγκαιότητα μιας πιο ενισχυμένης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης.

Ο Φρανσουά Μιτεράν συμπεριλαμβάνει το θέμα του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος στο προεκλογικό του πρόγραμμα για την επανεκλογή του το 1988. Από τη στιγμή που υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1992, ο Μιτεράν παίρνει την απόφαση να υποβάλει το κείμενο για έγκριση από τους Γάλλους πολίτες. Κερδίζει το στοίχημα κι αποδεικνύεται ότι έπραξε σωστά.

Σθεναρός υποστηρικτής των «Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης» και «πατέρας της γερμανικής ενοποίησης», ο καγκελάριος Κολ χρησιμοποιεί τη δύναμη της πειθούς του για να σπρώξει τους Γερμανούς, που μέχρι πρότινος, ήταν κολλημένοι στο μάρκο τους, σύμβολο της "αναγεννημένης" τους ταυτότητας μετά την πτώση του ναζισμού. Εγκατέλειψε την πολιτική αυτή μετά από μια αποτυχία του να επανεκλεχθεί, τρεις μήνες πριν τον ερχομό του καινούριου νομίσματος.

Το ευρώ οφείλει πολλά και στον Γάλλο Ζακ Ντελόρ, πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1985 μέχρι το 1995, που κατάφερε να μεταδώσει έναν ενθουσιασμό στην

ιδέα της Κοινής Ευρώπης. Δημιουργός της κοινής αγοράς το 1993 και του σχεδίου για ένα κοινό νόμισμα, προτείνει το 1985, μπροστά στους ενθουσιώδεις βουλευτές, την ιδέα μιας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί το 1989 την έκθεση του στην οποία αναγράφονται όλες οι αρχές για μια οικονομική και νομισματική ένωση. Ως παιδαγωγός, παλεύει για να γίνει η Ευρώπη «μια πραγματική ομοσπονδία πριν το τέλος της χιλιετίας».

Μια άλλη προσωπικότητα σημάδεψε με τη σφραγίδα της το κοινό ευρωπαϊκό νομισματικό σχέδιο: ο Τ.Βάγκελ, υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας από το 1989 έως το 1998. Θέτει το όνομα του νέου νομίσματος, αρνούμενος τον όρο "Ecu", ο οποίος είχε ωστόσο γραφτεί στη συνθήκη του Μαάστριχτ, κάτι το πολύ παράξενο για τη γερμανική νοοτροπία, σύμφωνα με τον ίδιο. Θέτει επίσης, μαζί με το Χέλμουτ Κολ, τη Φρανκφούρτη ως την έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

1.4. Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ **ΤΟΥ**

Η ονομασία του «ευρώ» εγκρίθηκε κατά τη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης (15-16 Δεκεμβρίου 1995). Εκεί οι Ευρωπαίοι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν να δώσουν το όνομα ΕΥΡΩ (www.fourtounis.gr), ουσιαστικό το οποίο είναι άκλιτο. Το ευρώ υποδιαιρείται σε 100 μέρη και το όνομα κάθε υποδιαίρεσης είναι «λεπτό» (www.publications.europa.eu). Το συγκεκριμένο όνομα, που θα είναι το ίδιο για όλα τα κράτη - μέλη ανεξάρτητα αν προφέρεται διαφορετικά, προτιμήθηκε από οποιοδήποτε άλλο, με το σκεπτικό ότι αυτό αποδίδει καλύτερα την κοινή ταυτότητα της Ευρώπης και επιπλέον δεν υπάρχει περίπτωση σύγχυσης με κάποιο από τα υπάρχοντα νομίσματα είτε στα κράτη - μέλη είτε σε άλλες χώρες που κάποια στιγμή θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (www.flashfiles.flash.gr).

Ο «νονός» του νέου ονόματος, όπως είπαμε και παραπάνω είναι ο Τ. Βάγκελ. Εδώ αξίζει να ειπωθεί ότι αρχικά ο Βάγκελ ζήτησε το νέο νόμισμα να ονομαστεί δραχμή, προς τιμή του αρχαιότερου νομίσματος της Ευρώπης. Όμως η πρότασή του δεν έγινε δεκτή.

Το γραφικό σύμβολο του ευρώ (€) έχει εμπνευστεί από το ελληνικό γράμμα έψιλον και παραπέμπει στο πρώτο γράμμα της λέξης «Ευρώπη». Οι παράλληλες γραμμές, οι οποίες τέμνουν το €, αντιπροσωπεύουν τη σταθερότητα του ενιαίου-κοινού νομίσματος.

Η διαδικασία επιλογής των κατάλληλων σχεδίων για τα τραπεζογραμμάτια του ευρώ (€) άρχισε το 1995, όταν το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, ο πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, επέλεξε δύο θέματα για τις σειρές των τραπεζογραμματίων του ευρώ: «Εποχές και ρυθμοί της Ευρώπης» και ένα αφηρημένο/μοντέρνο θέμα.

Το Φεβρουάριο του 1996 προκηρύχθηκε διαγωνισμός σχεδίου, στον οποίο σχεδιαστές τραπεζογραμματίων που είχαν οριστεί από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να σχεδιάσουν μια σειρά από επτά τραπεζογραμμάτια (5, 10, 20, 50, 100, 200 και 500 ευρώ) χρησιμοποιώντας ένα ή και τα δύο από τα παραπάνω θέματα. Το Δεκέμβριο του 1996 ανακοινώθηκε το τελικό αποτέλεσμα του διαγωνισμού. Τα προκριθέντα σχέδια ανήκαν στον Robert Kalina από την Εθνική Τράπεζα της Αυστρίας, και είχαν εμπνευστεί από το θέμα «Εποχές και ρυθμοί της Ευρώπης».

Από τη στιγμή που τελειοποιήθηκαν τα σχέδια μπορούσε να αρχίσει η μετατροπή τους σε πραγματικά τραπεζογραμμάτια. Φυσικά, τα τραπεζογραμμάτια πρέπει να είναι κάτι περισσότερο από απλά κομμάτια χαρτιού με καλαίσθητα σχέδια. Για το λόγο αυτό ήταν απαραίτητο να ενσωματωθούν χαρακτηριστικά ασφαλείας τα οποία θα συμβάλουν στην εύκολη αναγνώριση των γνήσιων τραπεζογραμματίων από το κοινό, καθώς και από τους ταμίες στις τράπεζες και τις μηχανές που δέχονται χαρτονομίσματα. Έπρεπε επίσης να διενεργηθούν τεχνικοί έλεγχοι στο μελάνι και στο χαρτί, για παράδειγμα, ώστε να εξασφαλιστούν η ανθεκτικότητα των τραπεζογραμματίων και η ομοιομορφία στην παραγωγή τους.

Την άνοιξη του 1999 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενέκρινε τις τελικές τεχνικές προδιαγραφές. Όλες οι προπαρασκευαστικές εργασίες είχαν πια ολοκληρωθεί κι έτσι μπορούσε να ξεκινήσει η εκτύπωση των τραπεζογραμματίων του ευρώ.

Στα τραπεζογραμμάτια του ευρώ απεικονίζονται αρχιτεκτονικοί ρυθμοί που αντιστοιχούν σε επτά περιόδους της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ιστορίας- κλασικός, ρωμανικός, γοτθικός, αναγεννησιακός, μπαρόκ και ροκοκό, αρχιτεκτονική χάλυβα και υάλου, μοντέρνα αρχιτεκτονική του 20^{ου} αιώνα-, ενώ δίνεται έμφαση σε τρία βασικά αρχιτεκτονικά στοιχεία: παράθυρα, πύλες και γέφυρες.

Τα παράθυρα και οι πύλες την εμπρόσθια όψη κάθε τραπεζογραμματίου συμβολίζουν το ανοιχτό πνεύμα- την ευρύτητα πνεύματος-, καθώς και το πνεύμα συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να συμπληρωθεί το σχέδιο, στην οπίσθια όψη των τραπεζογραμματίων απεικονίζεται μια γέφυρα, μιας συγκεκριμένης εποχής, χαρακτηριστική της αντίστοιχης εποχής της ευρωπαϊκής πολιτισμικής εξέλιξης. Είναι σύμβολο επικοινωνίας μεταξύ των λαών της Ευρώπης και μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου. Αυτές οι γέφυρες κυμαίνονται από πρώιμες κατασκευές μέχρι τις πρωτοποριακές κρεμαστές γέφυρες της σύγχρονης εποχής. Επίσης, εμφανίζονται και δώδεκα αστέρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία συμβολίζουν το δυναμισμό και την αρμονία της σύγχρονης Ευρώπης.

Πρέπει να ειπωθεί ότι τα σχέδια αυτά συμβολίζουν την αρχιτεκτονική κληρονομιά της Ευρώπης και δεν αναπαριστούν κανένα από τα υπάρχοντα μνημεία.

Υπάρχουν 7 χαρτονομίσματα ευρώ. Διαφορετικών χρωμάτων και μεγεθών αντιστοιχούν σε 500, 200, 100, 50, 20, 10 και 5 ευρώ. Τα τραπεζογραμμάτια είναι ομοιόμορφα σε ολόκληρη τη ζώνη ευρώ • σε αντίθεση με τα κέρματα και δεν θα έχουν εθνική όψη (www.politis.cor.cy). Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι σε ορισμένες χώρες, όπως π.χ. στη Γερμανία, κυκλοφόρησαν εθνικά τραπεζογραμμάτια μεγάλης αξίας που έπρεπε να αντικατασταθούν από αντίστοιχης αξίας τραπεζογραμμάτια ευρώ. Έτσι για το λόγο αυτό αποφασίστηκε η παραγωγή τραπεζογραμματίων ευρώ μεγάλης αξίας. Επίσης σε κάθε χαρτόνισμα η λέξη «ευρώ» αναγράφεται με τη Λατινική και την Ελληνική γραφή, δηλ. «EURO» και «ΕΥΡΩ» (www.bankofgreece.gr).

Άλλα κύρια χαρακτηριστικά των τραπεζογραμματίων είναι (Σταμπόλης, 2001):

- ❖ Η σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πρόσθιο μέρος των τραπεζογραμματίων.
- ❖ Τα αρχικά της εκδοτικής Αρχής (της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας) στις πέντε γλωσσικές παραλλαγές -BCE, ECB, EZB, EKT, EKP- οι οποίες καλύπτουν και τις έντεκα επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ❖ Η υπογραφή του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, δίπλα στα αρχικά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι έχει δοθεί επισταμένη προσοχή στις δυσχέρειες των ατόμων με ειδικές ανάγκες. [Για παράδειγμα, οι οδηγίες σχετικά με την παραγωγή του ευρωνομίσματος περιλαμβάνουν ειδικά χαρακτηριστικά που θα επιτρέπουν σε τυφλούς και

άτομα με μειωμένη όραση να διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ (www.fourtounis.gr).

Τα οκτώ κέρματα του ευρώ διαφέρουν σε μέγεθος, βάρος, υλικό, χρώμα και πάχος. Επιπλέον, έχουν ενσωματωθεί ορισμένα καινοτόμα στοιχεία για να διευκολύνουν τους χρήστες, ιδίως τους τυφλούς και τα άτομα με μειωμένη όραση, να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές ονομαστικές αξίες. Για παράδειγμα, το κάθε κέρμα της σειράς έχει διαφορετική στεφάνη (Σταμπόλης, 2001). Επιπλέον κάθε κέρμα έχει μια κοινή ευρωπαϊκή όψη. Στην άλλη όψη κάθε κράτος- μέλος θα κοσμήει τα κέρματα με τα δικά του σύμβολα. Ανεξάρτητα από το σύμβολο που έχουν, τα κέρματα θα μπορούν να χρησιμοποιούνται και στα 15 κράτη- μέλη. Για παράδειγμα, ένας Γάλλος πολίτης θα μπορεί να αγοράζει ένα σάντουιτς στο Βερολίνο χρησιμοποιώντας ένα κέρμα με την παράσταση του βασιλιά της Ισπανίας. Η κοινή όψη των κερμάτων θα αντιπροσωπεύει το χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με φόντο εγκάρσιες γραμμές όπου θα εμφανίζονται τα αστέρια της ευρωπαϊκής σημαίας. Τα κέρματα των 1, 2 και 5 λεπτών δίνουν έμφαση στη θέση της Ευρώπης στον κόσμο, ενώ τα κέρματα των 10, 20 και 50 λεπτών παρουσιάζουν την Ένωση ως σύνολο εθνών. Τα κέρματα 1 και 2 ευρώ περιγράφουν την Ευρώπη χωρίς σύνορα. Τα τελικά σχέδια συμφωνήθηκαν τον Ιούλιο 1997, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ (www.politis-news.com).

Ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στην παραγωγή των κερμάτων με τις μεγαλύτερες ονομαστικές αξίες (1 και 2 ευρώ), με στόχο την προστασία έναντι της παραχάραξης. Το εξελιγμένο δίχρωμο σχέδιό τους καθώς και τα γράμματα γύρω από τη στεφάνη του κέρματος των 2 ευρώ καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την παραχάραξή τους (Σταμπόλης, 2001).

1.5. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

Όταν κάποιες χώρες σχηματίσουν μια νομισματική ένωση, το καινούργιο νόμισμα που προκύπτει από την ένωση αυτήν είναι πιθανό να «μετριάσει» περισσότερο στις διεθνείς νομισματικές σχέσεις από ό, τι το σύνολο των επιμέρους νομισμάτων πριν από την ένωση. Ως αποτέλεσμα, το καινούργιο κοινό νόμισμα είναι πιθανό να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο έξω από την ένωση.

Τα πλεονεκτήματα από την ύπαρξη ενός μόνο νομίσματος είναι σημαντικά. Διακρίνουμε δύο πηγές πλεονεκτημάτων (De Grauwe 2003):

- 1) Όταν ένα νόμισμα χρησιμοποιείται διεθνώς, ο εκδότης του νομίσματος αποκομίζει επιπρόσθετα έσοδα. Επί παραδείγματι, το 1999 περισσότερα από τα μισά δολάρια που εξέδωσε το Federal Reserve (Η Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ) χρησιμοποιήθηκαν εκτός ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό υπερδιπλασιάζει το μέγεθος του ισολογισμού του Federal Reserve σε σχέση με μια κατάσταση κατά την οποία το δολάριο θα χρησιμοποιούνταν μόνο στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι και τα κέρδη του Federal Reserve υπερδιπλασιάζονται. Επειδή αυτά τα κέρδη καταλήγουν στην αμερικανική κυβέρνηση, οι Αμερικανοί πολίτες απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα της διεθνούς χρησιμοποίησης του δολαρίου υπό μορφή λιγότερων φόρων.

Αν το ευρώ αναδειχθεί σε ανάλογο παγκόσμιο νόμισμα, όπως το δολάριο, οι πολίτες των χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ θα απολαμβάνουν παρόμοια πλεονεκτήματα.

- 2) Όταν ένα νόμισμα γίνει διεθνές αυτό θα τονώσει τη δραστηριότητα στις εγχώριες χρηματοοικονομικές αγορές. Οι ξένοι κάτοικοι θα θέλουν να επενδύσουν σε περιουσιακά στοιχεία και να δανείζονται σε αυτό το νόμισμα. Το αποτέλεσμα θα είναι οι εγχώριες τράπεζες να προσελκύσουν πελατεία, όπως άλλωστε και η αγορά ομολόγων και τα χρηματιστήρια. Αυτό με τη σειρά του δημιουργεί τεχνογνωσία και θέσεις εργασίας.

Συνεπώς, αν το ευρώ γίνει διεθνές νόμισμα, όπως το δολάριο, αυτό πιθανότατα θα δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα στις χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ.

1.6. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ONE αποτελεί ένα απαραίτητο βήμα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Ενώ η κοινή αγορά μπορούσε να λειτουργήσει με ένα πλήθος νομισμάτων, η οικοδόμηση της ενιαίας αγοράς δεν ήταν δυνατή εξαιτίας της νομισματικής κατάρτησης. Η δημιουργία μιας «μεγάλης εσωτερικής αγοράς» απαιτούσε να μην διαφοροποιούνται σε κανένα σημείο οι εσωτερικές και οι κοινοτικές συναλλαγές. Από αυτό προέκυψε και η ανάγκη της νομισματικής ένωσης. Η συγχώνευση των εθνικών νομισμάτων στο κοινό νόμισμα θα επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως (Ιωκείμογλου και Ρωμανιάς, 2000):

- 1) Η καθιέρωση του ευρώ θα παίζει σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο νομισματικό σύστημα, όπως το δολάριο και το γεν (Σταμπόλης, 2001).
- 2) Μειώνεται το τραπεζικό κόστος για τις διακοινοτικές συναλλαγές.
- 3) Επιτυγχάνονται χαμηλότερα μακροπρόθεσμα επιτόκια.
- 4) Γίνεται ευκολότερη η πρόσβαση σε χαμηλότερου κόστους χρηματοδότηση, εκφρασμένη σε ευρώ (Θεοδωρόπουλος, 2001).
- 5) Η λειτουργία της αποταμίευσης και των επενδύσεων σε περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο νομισματικών συνθηκών (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).
- 6) Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος διευκολύνει πολύ τις συναλλαγές εντός της ζώνης του ευρώ, καθώς έχει εκλείψει πλέον το κόστος μετατροπής των εθνικών νομισματικών μονάδων και ο συναλλαγματικός κίνδυνος από μεταβολές των μεταξύ τους ισοτιμιών (www.bankofgreece.gr). Οι κυβερνήσεις των χωρών οι οποίες εντάσσονται στην «ευρω-ζώνη» δεν μπορούν να προχωρούν σε υποτίμηση των νομισμάτων, η οποία σε αυτή την περίπτωση θα κλυδωνίζε το νομισματικό τους σύστημα
- 7) Η ενιαία νομισματική πολιτική της ΕΕ θα συμβάλει στη σταθερότητα των τιμών.

- 8) Οι δημοσιονομικές πράξεις στην ΕΕ θα απλουστευτούν, όπως και τα συστήματα μηχανοργάνωσης, διοίκησης και δημοσιονομικής διαχείρισης (Σταμπόλης, 2001).
- 9) Παράλληλα, η διαφάνεια αυξάνεται εφόσον οι τιμές μετατρέπονται σε κοινό νόμισμα. Η αλλαγή αυτή θα επιφέρει άμεσες συγκρίσεις μεταξύ των τιμών των ευρωπαϊκών προϊόντων Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000). Έτσι η αποφυγή των διακυμάνσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των συνακόλουθων, συχνά αυθαίρετων, μεταβολών της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κρατών μελών της ζώνης ευρώ, διασφαλίζει την ολοκλήρωση αλλά και την περαιτέρω εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου (www.bankofgreece.gr).
- 10) Αυτή, με τη σειρά της, θεωρείται ότι θα ευνοήσει την καινοτομία, τις επενδύσεις, το εμπόριο και την οικονομική μεγέθυνση.
- 11) Από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος επωφελούνται επίσης οι επιχειρήσεις με έντονη εξαγωγική δραστηριότητα, καθώς το ευρώ θα μειώσει το κόστος άσκησης τιμολογιακής πολιτικής σε διαφορετικά νομίσματα (www.news.kathimerini.gr). Ωστόσο οι ίδιες οι επιχειρήσεις πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικές και καινοτόμες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νέου οικονομικού περιβάλλοντος.
- 12) Το ευρώ δίνει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των αγορών και δημιουργώντας ένα υγιές οικονομικό περιβάλλον, με σταθερότητα τιμών και χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος, που εξασφαλίζουν χαμηλότερα επιτόκια και αποτελεσματικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων (www.bankofgreece.gr).
- 13) Η ΟΝΕ επιτρέπει την αντιμετώπιση της συναλλαγματικής αστάθειας λόγω της αυξημένης κινητικότητας του κεφαλαίου σε διεθνές επίπεδο και ταυτόχρονα την ολοκλήρωση της μεγάλης εσωτερικής αγοράς.
- 14) Σε διεθνές επίπεδο, η νομισματική ένωση απαντά στην έντονη κινητικότητα του κεφαλαίου που παρατηρείται από την αρχή της δεκαετίας του '90. Στην σημερινή παγκόσμια οικονομία, όπου η απελευθέρωση των κεφαλαιαγορών είναι σχεδόν πλήρης και η κινητικότητα του κεφαλαίου πολύ μεγάλη, η

συναλλαγματική ισοτιμία δεν ορίζεται πλέον μόνον από την κατάσταση του εμπορικού ισοζυγίου αλλά και από τις χρηματιστικές κερδοσκοπικές αποφάσεις. Η αλλαγή αυτή καθιστά την σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας πολύ δύσκολη. Οι πολλαπλές νομισματικές κρίσεις της δεκαετίας του '90 μας υπενθυμίζουν την δυσκολία την οποία αντιμετωπίζουν οι χώρες μικρού και μεσαίου μεγέθους για να κρατήσουν σταθερή την συναλλαγματική τους ισοτιμία όταν υπάρχει έντονη κινητικότητα (Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000).

Η νομισματική ένωση παρουσιάζεται λοιπόν σαν ένας τρόπος αντιστάθμισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο της συναλλαγματικής αστάθειας και των χρηματιστικών διαταραχών και δίνει τη δυνατότητα στη ζώνη του ευρώ να παίζει σημαντικό ρόλο στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να συνεισφέρει στην εδραίωση οικονομικής σταθερότητας παγκοσμίως.

Αυτό καταδεικνύεται από τη μεγαλύτερη χρήση του ευρώ εκτός των συνόρων της ζώνης του ευρώ (σε σύγκριση με τη χρήση του συνόλου των εθνικών νομισμάτων πριν την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος). Η διεθνής χρήση του ευρώ περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την έκδοση χρεογράφων σε ευρώ (από τη συνολική έκδοση διεθνών χρεογράφων το 2000, ποσοστό 34% ήταν εκφρασμένο σε ευρώ, έναντι 42% σε δολάρια και μόνο 11% σε γιεν, σε τρέχουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες), τη διακράτηση από διάφορες χώρες (π.χ. τις υποψήφιες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση) των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων τους σε ευρώ, τη χρήση του ευρώ για παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος, καθώς και την υιοθέτησή του, σε διαφορετικούς βαθμούς, από 56 χώρες ως νομίσματος-άγκυρας για τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής τους ισοτιμίας (www.bankofgreece.gr).

Συμπερασματικά, τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη, που προκύπτουν από την εισαγωγή του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, είναι ένα μείγμα πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι σημαντικότεροι σταθμοί της ΕΕ στη διαδικασία εξέλιξής της παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Οι σημαντικότεροι σταθμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1952	Υπογραφή Συνθήκης των Παρισίων. Ίδρυση της Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα.
1957	Υπογραφή Συνθήκης της Ρώμης. Ίδρυση της ΕΟΚ με απώτερο στόχο τη δημιουργία Κοινής Αγοράς, δηλαδή την κατάργηση κάθε είδους περιορισμών ανάμεσα στα κράτη-μέλη και την προώθηση κοινής εμπορικής πολιτικής απέναντι στις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Υπογραφή Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Οι τρεις Κοινότητες ονομάζονταν «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ΕΚ).
1975	Η Ελλάδα υποβάλλει αίτηση για ένταξη.
1981	Η ΕΚ διευρύνεται σε 10 κράτη-μέλη με την προσχώρηση της Ελλάδας
1985	Η ΕΚ των «10» συμφωνεί στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, τη μεγαλύτερη τροποποίηση της ιδρυτικής συνθήκης με στόχο τη δημιουργία της Κοινής Αγοράς μέχρι το τέλος του 1992.
1990	Έναρξη του πρώτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Πλήρης απελευθέρωση της ενδοκοινοτικής διακίνησης κεφαλαίων.

1991	<p>Τον Οκτώβριο η ΕΚ και η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) συμφωνούν στη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ΕΟΧ, μιας εμπορικής ζώνης που συνδέει τα 12 κράτη-μέλη της ΕΚ με την Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία, Νορβηγία και την Ισλανδία. Η ΕΚ των «12» υπογράφουν τη συνθήκη του Μάαστριχ για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), τη συγκρότηση Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και κοινή δράση σε θέματα δικαιοσύνης.</p>
1993	<p>Τον Ιανουάριο τίθεται σε ισχύ η Κοινή Αγορά.</p> <p>Τον Ιούνιο συνεδριάζει στην Κοπεγχάγη και καταγράφει μια σειρά από προϋποθέσεις για να δεχθεί νέα κράτη-μέλη από την ανατολική Ευρώπη, τα μετονομαζόμενα σε «κριτήρια της Κοπεγχάγης».</p> <p>Τον Νοέμβριο τίθεται σε ισχύ η συνθήκη του Μάαστριχ. Η ΕΚ μετονομάζεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).</p>
1994	<p>Τίθεται σε ισχύ ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος. Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) στη Φρανκφούρτη.</p> <p>Ενίσχυση των διαδικασιών συντονισμού των οικονομικών πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόγραμμα για την καταπολέμηση των ελλειμμάτων και, γενικότερα, για την πολιτική σύγκλισης εκ μέρους των κρατών-μελών.</p>
1995	<p>Τον Ιανουάριο η ΕΕ διευρύνεται σε 15 κράτη-μέλη.</p> <p>Καθορίζει στη Μαδρίτη γενική εφαρμογή των κριτηρίων της Κοπεγχάγης για όλες τις υποψήφιες για ένταξη και ζητεί από αυτές να αποκτήσουν αποδεδειγμένη ικανότητα εφαρμογής των κριτηρίων αυτών. Οριστικοποιεί τους όρους συμμετοχής στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και</p>

	βαφτίζει «ευρώ» το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα.
1996	Τον Μάρτιο η ΕΕ κηρύσσει την έναρξη της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχ.
1997	Τον Ιούνιο η ΕΕ ολοκληρώνει στο Άμστερνταμ τη Διακυβερνητική Διάσκεψη με ορισμένες μικρές αλλαγές στη Συνθήκη της. Οριστική συμφωνία για το νομικό πλαίσιο που θα διέπει τη χρησιμοποίηση του ευρώ, καθώς και το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης. Λόγω διαφωνιών μεταξύ των κρατών-μελών, παραμένει σε εκκρεμότητα η εφαρμογή μεγάλων θεσμικών αλλαγών στη λειτουργία της Ένωσης. Τον Ιούλιο η ΕΕ δημοσιοποιεί την έκθεσή της υπό τον τίτλο «Ατζέντα 2000». Παρουσιάζεται η παράσταση που θα φέρουν τα κέρματα του ευρώ
1998	Το ECU μετατράπηκε σε ευρώ σε βάση 1 : 1. Το ECU ήταν το "καλάθι" νομισμάτων που αποτελείτο από το άθροισμα σταθερών ποσών των συμμετεχόντων κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξία του ECU υπολογιζόταν ως ο σταθμικός μέσος όρος της αξίας των νομισμάτων που το συνέθεταν. Ήταν μία λογιστική μονάδα, ενώ το ευρώ είναι ένα πραγματικό νόμισμα που εκδόθηκε από την ΕΚΤ, κι η αξία του οποίου δεν εξαρτάται από κανένα άλλο "συστατικό" νόμισμα, σε αντίθεση με το ECU. Σε όλα τα νομικά έγγραφα και συμβάσεις, κάθε αναφορά στο ECU αντικαταστάθηκε με το ευρώ. Οι αρχηγοί των κρατών-μελών αποφασίζουν ποιες ακριβώς χώρες θα συμμετέχουν από την αρχή στο ενιαίο νόμισμα, σε συνάρτηση με τα κριτήρια σύγκλισης και τα οικονομικά αποτελέσματα του 1997. Διορισμός της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Προσδιορισμός της ημερομηνίας εισαγωγής των τραπεζογραμμάτων και των κερμάτων σε ευρώ. Λίγο πριν από το τέλος του χρόνου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προχωρεί στην τελική προετοιμασία και την ίδρυση της ΕΚΤ, εκδίδει κανονιστικό πλαίσιο και

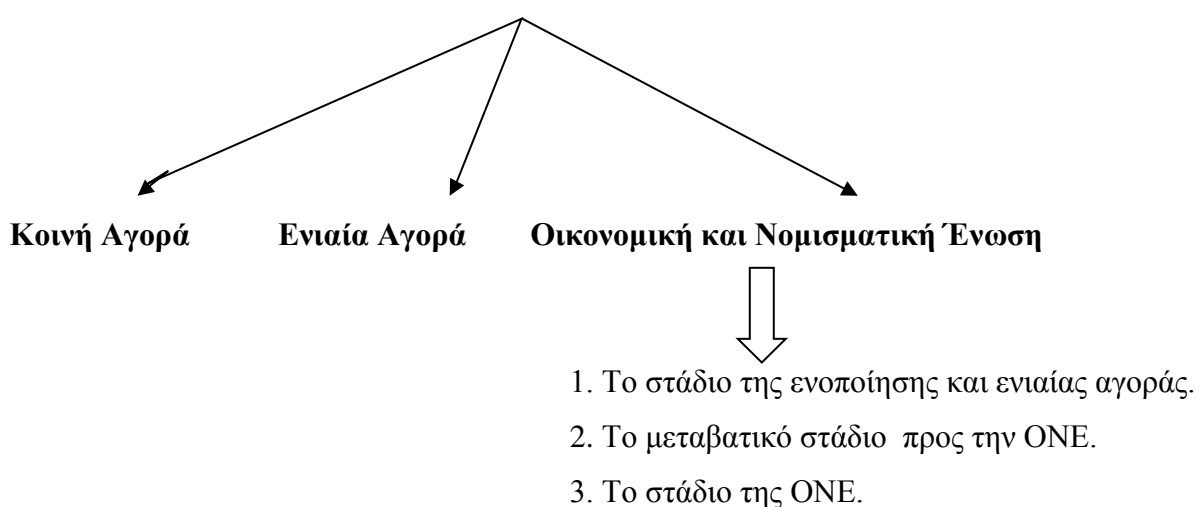
	την πρακτική εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής κ.λπ.
1999	<p>Τίθεται σε ισχύ η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)-έναρξη του τρίτου σταδίου της ONE- και αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση για την κυκλοφορία του ευρώ. Στην ONE συμμετέχουν όλες οι χώρες της ΕΕ εκτός από τη Βρετανία, τη Σουηδία και τη Δανία, που επέλεξαν να μείνουν εκτός. Η Ελλάδα δεν συμμετείχε αμέσως στην ONE, λόγω οικονομικών αδυναμιών. Το Συμβούλιο καθορίζει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων των κρατών, τόσο μεταξύ τους όσο και σε σχέση με το ευρώ. Επιπλέον τίθεται σε εφαρμογή το ευρώ, ενώ το Ecu παύει να υφίσταται. Τίθεται σε εφαρμογή ο κανονισμός του Συμβουλίου, ο οποίος καθορίζει το νομικό πλαίσιο για την καθιέρωση του ευρώ. Παράλληλα, εφαρμόζεται ενιαία νομισματική πολιτική σε ευρώ και διενεργούνται συναλλαγματικές πράξεις σε αυτό το νόμισμα.</p> <p>Συμφωνεί επίσης στη δημιουργία Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης, 60.000 στρατιωτών, την οποία θα προετοιμάσει για ειρηνευτικές αποστολές από την 1^η Ιανουαρίου 2003.</p>
2000	<p>Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria de Feira αποφάσισε την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ, την 1η Ιανουαρίου του 2001.</p>
2001	<p>Το Δεκέμβριο η ΕΕ στο Λάκεν θέτει σε μερική επιχειρησιακή ετοιμότητα την Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης.</p>
2002	<p>Η ΕΕ θέτει σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα ευρώ, υλοποιώντας το τελευταίο στάδιο της Νομισματικής Ένωσης. Μέσα σε λίγες μέρες η πλειοψηφία των συναλλαγών γίνεται μόνο με ευρώ. Τα εθνικά νομίσματα αποσύρονται σε διάστημα δύο μηνών.</p>

2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ

Παρατηρώντας λοιπόν τον παραπάνω Πίνακα 2, μπορούμε να πούμε ότι η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να διακριθεί σε τρεις κυρίως φάσεις (Βαβούρας, 1994):

Σχήμα 1: Φάσεις της ΕΕ

3 Φάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1) Την Κοινή Αγορά, η οποία συστάθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και άρχισε να εφαρμόζεται την 1^η Ιανουαρίου του 1958.

2) Την Ενιαία Αγορά, η οποία αποφασίστηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986, με την οποία υιοθετήθηκε η 31^η Δεκεμβρίου 1992 ως ημερομηνία-στόχος για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς («Πρόγραμμα του 1992») και

3) Την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, η οποία διακρίνεται σε 3 διαδοχικά στάδια:

1. Το στάδιο της ενοποίησης και ενιαίας αγοράς.
2. Το μεταβατικό στάδιο προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ).
3. Το στάδιο της ΟΝΕ.

2.3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΝΕ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

Τι είναι όμως η ΟΝΕ; [Ως οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) νοείται η διαδικασία που αποβλέπει στην εναρμόνιση των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών των κρατών μελών της Ένωσης, με στόχο την εφαρμογή ενιαίου νομίσματος, του ευρώ. Η ΟΝΕ υπήρξε το αντικείμενο μιας Διακυβερνητικής Διάσκεψης (ΔΚΔ) που πραγματοποιήθηκε στο Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991 (www.europa.eu).

Η υλοποίηση της ΟΝΕ πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια, όπως είδαμε και στο παραπάνω Σχήμα 1.

Το πρώτο στάδιο, που διήρκεσε από τον Ιούλιο του 1990 έως την 31^η Δεκεμβρίου 1993, περιελάμβανε κυρίως την άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών και αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών.

Στο δεύτερο στάδιο, που άρχισε την 1^η Ιανουαρίου 1994, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ), με κύριο καθήκον την προπαρασκευή της χάραξης και εφαρμογής της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ, ενώ άρχισαν να ισχύουν η απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα και προνομιακής του πρόσβασης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Επίσης ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) το 1998. Σκοπός του 2^{ου} σταδίου ήταν η σύγκλιση των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών των κρατών μελών (για να διασφαλιστεί η σταθερότητα τιμών και η υγιής κατάσταση των δημόσιων οικονομικών. Έτσι άρχισε να εφαρμόζεται διαδικασία δημοσιονομικής εξυγίανσης, με τη διατύπωση συστάσεων από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας (ECOFIN) προς τα 15 κράτη μέλη, για μείωση του κρατικού ελλείμματος κάτω από 3% του ΑΕΠ και του δημόσιου χρέους κάτω από 60% του ΑΕΠ.

Οι απαραίτητες προκαταρκτικές εργασίες για την απρόσκοπτη μετάβαση στο τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και την καλή λειτουργία του έχουν ολοκληρωθεί στο μεγαλύτερό μέρος τους το 1997. Οι κανονισμοί που αποτέλεσαν αντικείμενο πολιτικής συμφωνίας στο Δουβλίνο εγκρίνονται τυπικά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 και 17 Ιουνίου 1997. Οι δεκαπέντε αρχηγοί κρατών και

κυβερνήσεων εκδίδουν, επίσης, ψηφίσματα που σχετίζονται με το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης και με τον νέο μηχανισμό συναλλαγματικής ισοτιμίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου (12-13 Δεκεμβρίου 1997) συμπληρώνει τις διατάξεις αυτές καθορίζοντας τις αρχές και τις λεπτομέρειες ενός ενισχυμένου οικονομικού συντονισμού στο πλαίσιο του τρίτου σταδίου της ONE (www.europa.eu.).

Οι εργασίες που αφορούν τις τεχνικές και πρακτικές λεπτομέρειες της εισαγωγής του ευρώ σημειώνουν επίσης αποφασιστική πρόοδο, με την Επιτροπή να δημιουργεί ομάδες εμπειρογνομόνων οι οποίοι εξετάζουν τις διάφορες πτυχές της (τραπεζικές προμήθειες για τις μετατροπές, διπλή αναγραφή τιμών κ.λπ.). Εξάλλου, η Επιτροπή εκδίδει διάφορες ανακοινώσεις και συστάσεις σχετικά με την κατάσταση στους τομείς αυτούς.

Το Σαββατοκύριακο της 1^{ης}, 2ας και 3^{ης} Μαΐου 1998 αποτελεί ιστορική ημερομηνία για τη γέννηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Με βάση τη σύσταση του Συμβουλίου «Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων» και έπειτα από γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο, σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, αποφασίζει ομόφωνα ότι 11 κράτη μέλη, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Φινλανδία, πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την 1η Ιανουαρίου 1999 (www.europa.eu.).

Έτσι, το τρίτο στάδιο ξεκίνησε την 1 Ιανουαρίου 1999, με την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ, από τις προαναφερθείσες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που υπέβαλαν αίτηση και πληρούσαν τα κριτήρια και με την ανάθεση της αρμοδιότητας για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής για τη ζώνη ευρώ στο Ευρωσύστημα (www.bankofgreece.gr). Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι τρία κράτη της ΕΕ επέλεξαν να αυτοεξαιρεθούν από την ONE και την Ευρωζώνη, αλλά διατηρούν το δικαίωμα να ενταχθούν όποια στιγμή το επιθυμήσουν. Πρόκειται για τη Βρετανία, τη Σουηδία και τη Δανία. Η κοινή γνώμη των χωρών αυτών ήταν διστακτική μπροστά στη μεγάλη καινοτομία που αναπόφευκτα δημιουργεί συνθήκες για μια πλήρη οικονομική ένωση (www.politis.com.cy).

Η Ελλάδα υιοθέτησε το ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου 2001. Έτσι η αρχή του τρίτου σταδίου, την 1^η Ιανουαρίου 1999, σηματοδοτεί την πραγματική εκκίνηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE). Οντως, την ημερομηνία εκείνη το ecu παύει να αποτελεί ένα καλάθι νομισμάτων και μετατρέπεται σε νόμισμα, με όλη τη σημασία του όρου, με την

ονομασία ευρώ. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά επί μία τριετία στις χρηματοπιστωτικές αγορές, στο ηλεκτρονικό εμπόριο και στις συναλλαγές μεταξύ τραπεζών.

Η εφαρμογή της ONE στην πράξη σημαίνει (www.euroopa.eu):

- σε οικονομικό επίπεδο, αυξημένη σύγκλιση των πολιτικών μαζί με ενισχυμένη πολυμερή εποπτεία και υποχρέωση των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημόσια ελλείμματα ,
- σε νομισματικό επίπεδο, ενιαία νομισματική πολιτική, ασκούμενη μέσω του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών (ΕΣΚΤ) που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες,
- εισαγωγή του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος στις συμμετέχουσες χώρες (στις χρηματοπιστωτικές αγορές από 1ης Ιανουαρίου 1999 και σε φυσική μορφή (τραπεζογραμμάτια και κέρματα) από 1ης Ιανουαρίου 2002· το 2007, υιοθέτησε το ευρώ και η Σλοβενία, η οποία έγινε το δέκατο τρίτο κράτος μέλος της ζώνης του ευρώ.

Η ONE αποτελεί το πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο που στηρίζει το ευρώ και συμπληρώνει την ενιαία αγορά της ΕΕ. Η ONE εξασφάλισε χαμηλό πληθωρισμό και χαμηλά επιτόκια προς όφελος των καταναλωτών και των επιχειρήσεων και ενθάρρυνε την εξυγίανση και σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών. Το ενιαίο νόμισμα εξάλειψε τα έξοδα μετατροπής συναλλάγματος και διευκόλυνε τις εμπορικές συναλλαγές και τις συγκρίσεις τιμών μεταξύ των χωρών που απαρτίζουν τη στιγμή αυτή τη ζώνη του ευρώ (www.eurodesignocntest.eu).

2.4. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ **ΤΗΣ ONE**

Τρεις φαίνεται ότι ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή για τη Μελέτη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης υιοθέτησε τη διαδικασία της σταδιακής υλοποίησης της ONE (Βαβούρας, 1994).

- 1) Ο πρώτος είναι τα πολιτικά εμπόδια με τα οποία συνδέεται κυρίως η νομισματική ένωση. Αυτό προκύπτει από το ότι, ενώ η Επιτροπή πρότεινε τρία συγκεκριμένα στάδια για την επίτευξη της νομισματικής ένωσης, αναγνώριζε παράλληλα ότι ο χρόνος υλοποίησης των σταδίων αυτών ήταν ζήτημα πολιτικής απόφασης. Εξάλλου, ήταν ευκολότερο να υπάρξει πολιτική συμφωνία για κάτι που θα γινόταν στο απώτερο μέλλον, παρά για κάτι που θα γινόταν σε βραχύ χρονικό διάστημα. Έτσι, οι διαφωνίες όσον αφορά την ONE αμβλύνονταν μεν όταν γινόταν αναφορά στο μακρινό και υποθετικό τρίτο στάδιο, θα ενισχύονταν όμως σημαντικά εάν θα έπρεπε να συμφωνηθεί και να ακολουθηθεί ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της ONE. Κατά ορισμένους, η ONE θα έπρεπε να προχωρήσει το ταχύτερο δυνατό, ενώ κατά τους περισσότερο σκεπτικιστές, οι αποφάσεις για συγκεκριμένες δραστηριότητες θα έπρεπε να αναβληθούν για το μέλλον.
- 2) Ο δεύτερος λόγος είναι ότι κατά την Επιτροπή, η οικονομική ένωση και η νομισματική ένωση αποτελούσαν δύο συστατικά στοιχεία ενός ενιαίου όλου και γι' αυτό θα έπρεπε να υλοποιηθούν παράλληλα. Η Επιτροπή θεωρούσε μάλιστα ότι η διαδικασία της νομισματικής ένωσης ήταν κατανοητή μόνον εφόσον θα είχε επιτευχθεί ένας υψηλός βαθμός οικονομικής σύγκλισης. Η Επιτροπή, λοιπόν, αναγνώριζε την ανατροφοδότηση που υπάρχει μεταξύ οικονομικής και νομισματικής σύγκλισης. Επειδή η οικονομική σύγκλιση είναι δυνατό να επιτευχθεί μόνο διαμέσου μιας μακροχρόνιας διαδικασίας οικονομικών και θεσμικών προσαρμογών και μεταρρυθμίσεων και δεδομένου ότι ο βαθμός οικονομικής σύγκλισης που είχε επιτευχθεί μέχρι τότε δεν θεωρήθηκε ικανοποιητικός, θεωρήθηκε ότι η νομισματική σύγκλιση θα έπρεπε να ακολουθήσει τους ίδιους ρυθμούς.
- 3) Ο τρίτος λόγος ήταν η μεγάλη έκταση των απαιτούμενων θεσμικών προσαρμογών σε Κοινοτικό επίπεδο. Η διαμόρφωση νέων σημαντικών θεσμών. Όπως του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, απαιτεί ορισμένο χρόνο προκειμένου να αποκτηθεί εν τω μεταξύ ορισμένη εμπειρία και ορισμένη ευκαμψία προσαρμογής σε απρόβλεπτες οικονομικοπολιτικές συνθήκες. Η σταδιακή διαδικασία προς την ONE συμβαδίζει με την παράλληλη πρόοδο στον

οικονομικό και θεσμικό τομέα, η οποία περιορίζει τις αντιθέσεις μεταξύ των χωρών-μελών.

Στον παρακάτω Πίνακα 3 βλέπουμε τα Οικονομικά και Νομισματικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ΟΝΕ και στα τρία στάδια.

Πίνακας 3: Οικονομικά και Νομισματικά χαρακτηριστικά της ΟΝΕ στα 3 στάδια

<u>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ</u>	<u>ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ</u>
<i>ΣΤΑΔΙΟ 1^ο:</i>	
1) Συμπλήρωση της ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς.	1) Απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων.
2) Ενίσχυση της πολιτικής ανταγωνισμού.	2) Ενίσχυση του συντονισμού της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής.
3) Πλήρης εφαρμογή της αναδιάρθρωσης των διαρθρωτικών Ταμείων.	3) Μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών δυνατές αλλά σπάνιες.
4) Ενίσχυση του συντονισμού και της εποπτείας με τη δημιουργία μηχανισμού «πολυμερούς εποπτείας».	4) Μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των κρατών μελών στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος

	(ΕΝΣ).
5) Προϋπολογιστικές προσαρμογές στις χώρες οι οποίες έχουν υψηλά δημόσια ελλειμμάτων σε χαμηλά επίπεδα.	5) Διευρυμένη χρήση του ECU.
ΣΤΑΔΙΟ 2^ο :	
1) Αξιολόγηση και προσαρμογή των πολιτικών του σταδίου 1.	1) Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ).
2) Ονομαστική σύγκλιση που θα συνδέεται με τη διατήρηση των δημόσιων ελλειμμάτων σε χαμηλά επίπεδα.	2) Δυνατός παραπέρα περιορισμός των περιθωρίων διακύμανσης του ΜΣΙ του ΕΝΣ.
	3) Απαγόρευση του «εκχρηματισμού» του δημοσίου χρέους.
	4) Ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών.
	5) Πάγωμα της σύνθεσης της νομισματοδέσμης του ECU.
ΣΤΑΔΙΟ 3^ο	
1) Οριστικό σύστημα συντονισμού προϋπολογισμών.	1) Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), το οποίο περιλαμβάνει μια ανεξάρτητη ΕΚΤ.
2) Περαιτέρω ενίσχυση των	2) Η ΕΚΤ αναλαμβάνει την ευθύνη της

διαρθρωτικών και περιφερειακών πολιτικών.	ενιαίας νομισματικής πολιτικής.
	3) Χρησιμοποίηση του ευρώ ως κοινού Κοινοτικού νομίσματος.

ΠΗΓΗ: Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), *ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ*.

2.5. ΛΟΓΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΟΝΕ

Η δημιουργία και η φυσική κυκλοφορία ενός ενιαίου νομίσματος είναι απότερος στόχος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η οποία με τη σειρά της αποτελεί ευρωπαϊκή φιλοδοξία για πολλές δεκαετίες και θεωρείται από πολλούς υποστηρικτές της ως απαραίτητο στάδιο για μια ενδεχόμενη πολιτική ενοποίηση (www.in.gr).

Πέραν των οραμάτων αυτών, τα οποία προς το παρόν προσκρούουν σε σοβαρά πολιτικά προβλήματα και ενδοευρωπαϊκούς ανταγωνισμούς, το ενιαίο νόμισμα δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει και να προωθήσει την ενιαία αγορά της ΕΕ.

Ειδικότερα, το ευρώ στοχεύει στο να βελτιώσει την ευρωπαϊκή αγορά, εξαλείφοντας τις συναλλαγματικές διακυμάνσεις, παρέχοντας μια κοινή λογιστική μονάδα για τις εμπορικές δραστηριότητες, και ενθαρρύνοντας το διασυνοριακό εμπόριο, τις επενδύσεις και τον ενδοκοινοτικό τουρισμό. Θα αποτελέσει επίσης ένα ισχυρό και αξιόπιστο νόμισμα στη διεθνή οικονομία (www.in.gr).

Παράλληλα, η διαφάνεια των τιμών μεταξύ των χωρών-μελών θα αυξηθεί, εντείνοντας τον ανταγωνισμό, από τον οποίο συνήθως επωφελούνται οι καταναλωτές, αλλά και θα οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε έναν αγώνα συγχωνεύσεων και εξαγορών, όπως συμβαίνει ήδη, μεταξύ άλλων, στον τραπεζικό και τον τηλεπικοινωνιακό τομέα.

Αν και μια πλήρης αποτίμηση των συνεπειών ενός ενιαίου νομίσματος είναι εξαιρετικά δύσκολη, το σίγουρό είναι ότι ΟΝΕ και ευρώ αποτελούν ισχυρό συνδετικό κρίκο μεταξύ των «15» της ευρωζώνης και σύμβολο μιας προσπάθειας για ανάπτυξη και σταθερότητα στην Ευρώπη (www.in.gr).

2.6. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ONE

Η θέσπιση της ONE δημιούργησε την ανάγκη στενότερης ευρωπαϊκής εποπτείας και συντονισμού των εθνικών οικονομικών πολιτικών. Όπως, άλλωστε, ορίζεται στα άρθρα 102^A και 103 παρ. 1 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: *«τα κράτη μέλη ασκούν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας... στα πλαίσια των γενικών κατευθυντήριων γραμμών» της Κοινότητας και «θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν».*

Οι κοινοτικοί στόχοι καταγράφονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης και συνίστανται στην προαγωγή:

- Της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας.
- Μίας σταθερής και διαρκούς (sustainable), μη πληθωριστικής και σεβόμενης το περιβάλλον ανάπτυξης.
- Ενός υψηλού βαθμού σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων.
- Ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας.
- Της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής.
- Της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και
- Της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών.

Φυσικά προαπαιτούμενα της προσέγγισης των στόχων αυτών αποτελούν:

- Η δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς.
- Η δημιουργία κοινής οικονομικής και νομισματικής ένωσης και
- Η εφαρμογή των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών ή δράσεων.

Η επίτευξη ή προσέγγιση των στόχων του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα προϋποθέτει τη θέσπιση μίας οικονομικής πολιτικής που θα βασίζεται:

- ❖ Στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών.
- ❖ Στην εσωτερική αγορά καθώς και
- ❖ Στον καθορισμό κοινών στόχων.

2.7. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ONE

Για την επίτευξη του στόχου της στενότερης ευρωπαϊκής εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των εθνικών κρατών η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο άρθρο 2, προβλέπει δύο παράλληλες διαδικασίες, προληπτικού, η πρώτη και διορθωτικού, η δεύτερη, χαρακτήρα:

1) Η πρώτη διαδικασία ολοκληρώνεται με την έκδοση, κάθε καλοκαίρι, από το ECOFIN, των «ετήσιων Γενικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την οικονομική πολιτική» των κρατών-μελών.

2) Η δεύτερη διαδικασία στηρίζεται στην, επίσης προληπτική, παρακολούθηση, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (που συγκροτείται από τους επί κεφαλής κρατών η κυβερνήσεων), «των οικονομικών εξελίξεων σε κάθε κράτος μέλος και στην Κοινότητα καθώς και τη συνέπεια των οικονομικών πολιτικών με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές και προβαίνει τακτικά σε συνολική αξιολόγηση». Όταν διαπιστώνεται ότι η οικονομική πολιτική ενός κράτους μέλους αντιβαίνει στις Γενικές Κατευθυντήριες Γραμμές και μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή απόκλιση από τους στόχους της, το ECOFIN μπορεί, έπειτα από σύσταση της Επιτροπής, να απευθύνει τις αναγκαίες συστάσεις προς το συγκεκριμένο κράτος μέλος. (άρθρο 103 παρ. 4).

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η γενική εικόνα που αναδύεται από τις ρυθμίσεις για την ONE σε σχέση με την κατανομή της εξουσίας άσκησης της οικονομικής πολιτικής ανάμεσα στις εθνικές κυβερνήσεις και στα ευρωπαϊκά όργανα μπορεί να συνοψισθεί ως εξής (Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000):

- Η νομισματική πολιτική είναι ενιαία για το σύνολο της ζώνης του ΕΥΡΩ και χαράσσεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).
- Η δημοσιονομική πολιτική ανήκει στην αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των επί μέρους κρατών μελών, χωρίς, όμως, να μπορεί να αποκλίνει από τους

προβλεπόμενους από τη Συνθήκη περιορισμούς και από τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

- Η αρμοδιότητα για την προώθηση των αναγκαίων διαρθρωτικών πολιτικών ανήκει, επίσης, στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων.
- Η «εξουσία» καθορισμού των μισθών και ημερομισθίων (σε εθνικό, περιφερειακό, τομεακό ή ακόμη περισσότερο αποκεντρωμένο επίπεδο) εξακολουθεί να ανήκει στον κύκλο ευθύνης και στην διαπραγματευτική δυνατότητα των κοινωνικών εταίρων.

Οι θεσμικές ρυθμίσεις που διέπουν την ΟΝΕ αλλά και οι αντίστοιχες πρακτικές των αρμόδιων θεσμικών οργάνων της ΕΕ διαπνέονται και κυριαρχούνται από την αντίληψη ότι τη βέλτιστη διπολική βάση για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης αποτελούν: (Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000)

- οι σταθερές τιμές και
- τα υγιή δημόσια οικονομικά.

Η σταθερότητα των τιμών διασφαλίζεται μέσω της ισορροπίας της νομισματικής πολιτικής που διατυπώνεται από την ΕΚΤ και των δημοσιονομικών πολιτικών που ασκούνται, μέσα στα επιτρεπόμενα όρια από τις επιμέρους εθνικές κυβερνήσεις.

Η συμβολή της νομισματικής πολιτικής στην επίτευξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών υλοποιείται μέσω της αυξομείωσης των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων.

Επισημαίνεται ακόμα, ότι οι πολιτικές της ΕΚΤ σχεδιάζονται με βασικό στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών αλλά και αποβλέπουν στη στήριξη των ευρύτερων οικονομικών στόχων της ΕΕ (υψηλότεροι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης, δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης κ.λπ.).

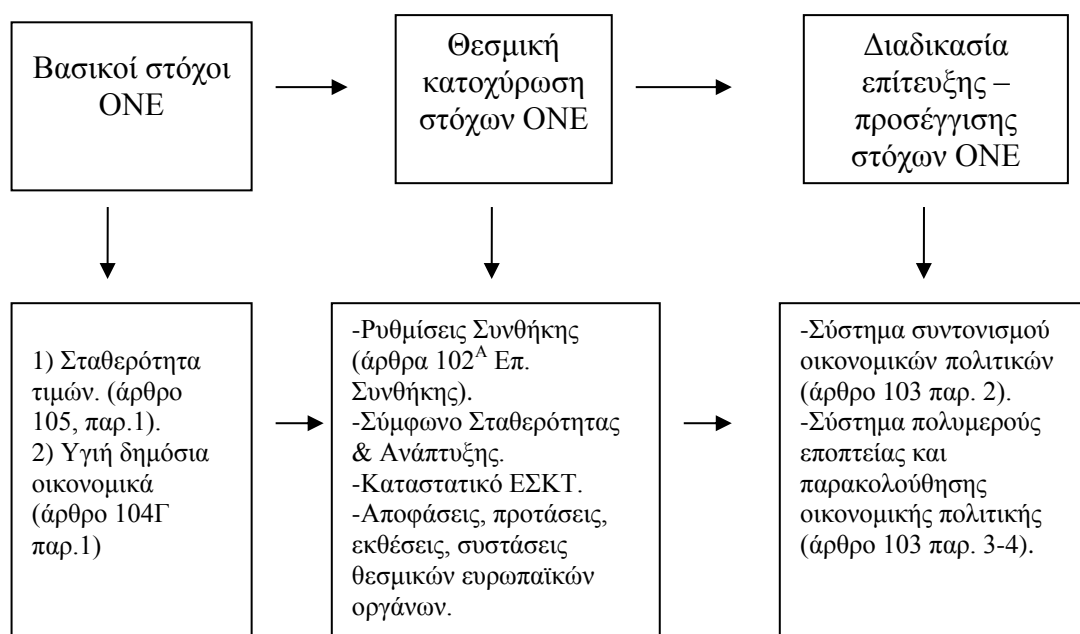
Υγιή δημόσια οικονομικά σημαίνουν χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα που, με τη σειρά τους σημαίνουν (Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000):

- Διατήρηση χαμηλών βραχυπρόθεσμων επιτοκίων.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για τη διαμόρφωση των χαμηλότερων δυνατών μακροπρόθεσμων επιτοκίων.
- Ενίσχυση των επενδύσεων λόγω των χαμηλών μακροπρόθεσμων επιτοκίων.
- Περιορισμό του βάρους του δημόσιου χρέους.

- Απελευθέρωση κονδυλίων από τους κρατικούς προϋπολογισμούς για την άσκηση μακροχρόνιων πολιτικών στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Από την ανάλυση των κοινοτικών κειμένων προκύπτει ότι η δημιουργία της ONE διαπνέεται από την αντίληψη ότι η οικονομική μεγέθυνση και η πρόοδος στην απασχόληση προϋποθέτουν ύπαρξη συνθηκών νομισματικής σταθερότητας που σημαίνουν απουσία πληθωρισμού και κρίσεων στην χρηματοπιστωτική και νομισματική αγορά. Οι εμπνευστές της ONE επιχειρηματολογούν ότι μακροχρονίως, η οικονομική μεγέθυνση και η αύξηση της απασχόλησης, μόνο σε συνθήκες οικονομικής σταθερότητας μπορούν να βασισθούν και ότι η πλήρης αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της μεγάλης ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, μόνο σε καθεστώς ενιαίου νομίσματος μπορεί να υπολογίζεται. Προσθέτουν ακόμη, ότι η ONE συμβάλλει αποφασιστικά και αποτελεσματικά στη σταθεροποίηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Κατά την άποψή τους, η απόφαση για την εφαρμογή της ONE, σε συνδυασμό και με την πειθάρχηση στην προσέγγιση των κριτηρίων σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχ, εγγυάται, επαρκώς, οικονομική σταθερότητα, υγιή δημόσια οικονομικά, αύξηση της απασχόλησης και κοινωνική πρόοδο (Ιωακείμογλου και Ρωμανίας, 2000).

Διάγραμμα 1: Το σύστημα των στόχων της ONE και της λειτουργικής προσέγγισής τους.

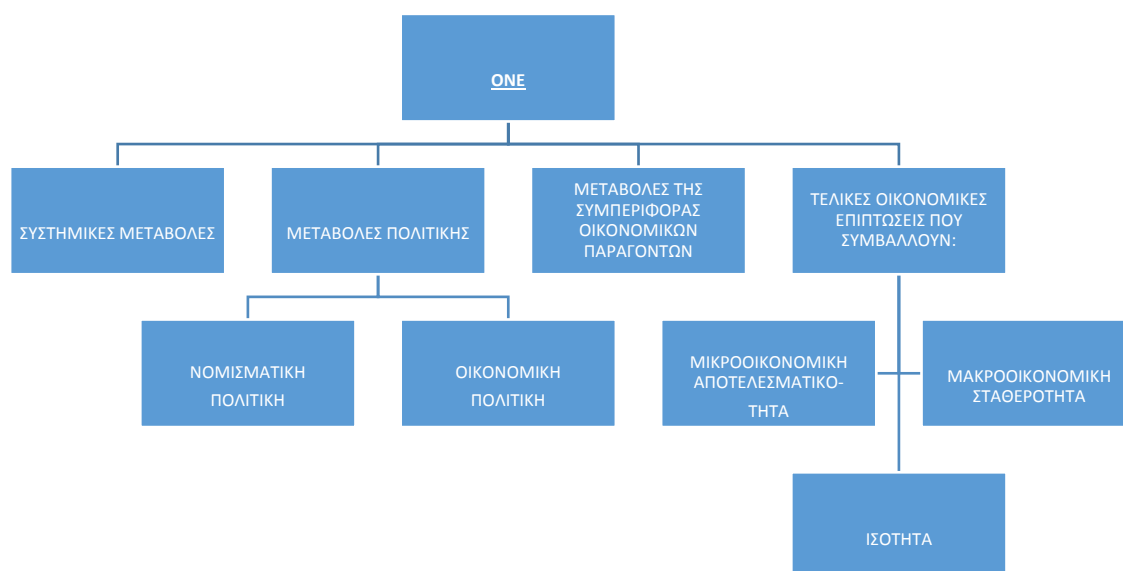

ΠΗΓΗ: Ιωακείμογλου Η. και Ρωμανίας Γ. (2000), *ONE ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ*.

2.8. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΝΕ

Οι επιπτώσεις της ΟΝΕ στα πλαίσια της ΕΕ μπορούν να θεωρηθούν μια διαδοχική εναλλαγή αιτίων –αποτελεσμάτων, η οποία ακολουθεί διάφορες φάσεις, όπως βλέπουμε και στο παρακάτω διάγραμμα 2. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ΟΝΕ οδηγεί καταρχήν σε συστημικές μεταβολές (μεταβολές του συστήματος), οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε μεταβολές της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, κατόπιν σε μεταβολές της συμπεριφοράς των οικονομικών παραγόντων, δηλαδή των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων, των εργατικών συνδικάτων και των χρηματοπιστωτικών αγορών, και κατόπιν στις τελικές οικονομικές επιπτώσεις της ΟΝΕ, οι οποίες είναι δυνατό να θεωρηθούν ότι συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση τριών βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής, δηλαδή στη μικροοικονομική αποτελεσματικότητα, τη μακροοικονομική σταθερότητα και την ισότητα (με την έννοια της ισόρροπης ανάπτυξης) μεταξύ χωρών και περιοχών (Βαβούρας, 1994).

Διάγραμμα 2: Οι Επιπτώσεις της ΟΝΕ στα πλαίσια της ΕΕ

ΠΗΓΗ: Βαβούρας Ι., (1994), ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΟΝΕ.

Οι συστημικές μεταβολές αναφέρονται:

1. στην καθιέρωση ενός ενιαίου νομίσματος, του ευρώ,
2. στη δημιουργία μιας κοινής και ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας,
3. στην τελική επίτευξη της ενιαίας αγοράς και
4. στη μεταβολή του ρόλου των κρατικών προϋπολογισμών των χωρών που συμμετέχουν στην ΟΝΕ.

Οι μεταβολές πολιτικής αναφέρονται τόσο στη νομισματική όσο και στη γενικότερη οικονομική πολιτική.

Οι μεταβολές συμπεριφοράς αναφέρονται στους οικονομικούς παράγοντες, δηλαδή τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις, τα συνδικάτα και τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Οι τελικές οικονομικές επιπτώσεις αναφέρονται (Βαβούρας, 1994):

1. Στη μικροοικονομική αποτελεσματικότητα, στην κατανομή των πόρων και την οικονομική μεγέθυνση.
2. Στη μακροοικονομική σταθερότητα, τόσο όσον αφορά το γενικό επίπεδο των τιμών (τον πληθωρισμό) όσο και όσον αφορά την πραγματική συνολική οικονομική δραστηριότητα (το προϊόν και την απασχόληση), δηλαδή στην εξασφάλιση χαμηλών ρυθμών πληθωρισμού και χαμηλών ποσοστών ανεργίας.
3. Στην κατανομή των επιπτώσεων την ΟΝΕ μεταξύ χωρών και περιοχών, των οποίων οι αρχικές συνθήκες διαφέρουν σημαντικά, δηλαδή μεταξύ αναπτυγμένων και λιγότερο αναπτυγμένων χωρών και περιοχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

3.1. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΝΕ

Η συμμετοχή των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νομισματική Ένωση προϋποθέτει την εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης που προβλέπονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Κάθε μέλος της ΕΕ, το οποίο επιθυμούσε να εφαρμόσει με άλλα κράτη - μέλη Νομισματική Ένωση έπρεπε να εκπληρώσει μια σειρά από υποχρεώσεις, προκειμένου να υπάρξουν ομοιόμορφες πολιτικές στα δημόσια οικονομικά, τα χρέη των κυβερνήσεων και τα επιτόκια. Οι υποχρεώσεις αυτές ονομάστηκαν «κριτήρια Μάαστριχτ» και απαιτούσαν οι υποψήφιες χώρες να έχουν επιτύχει τα εξής (www.bankofgreece.gr):

- Υψηλό βαθμό σταθερότητας τιμών, δηλαδή ο ρυθμός πληθωρισμού κάθε κράτους μέλους της ΕΕ να μην υπερβαίνει περισσότερο από 1,5 εκατοστιαία μονάδα του μέσου όρου των τριών κρατών-μελών με τους χαμηλότερους ρυθμούς πληθωρισμού.
- Να μην υπάρχει υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, δηλαδή έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕΠ ή δημόσιο χρέος άνω του 60% του ΑΕΠ, εκτός αν παρουσιάζεται σταθερή πτωτική τάση και προσεγγίζεται η τιμή αναφοράς (60%) με ικανοποιητικούς ρυθμούς.
- Αδιάλειπτη συμμετοχή του νομίσματος της χώρας επί δύο τουλάχιστον έτη πριν τη λήψη της απόφασης για την υιοθέτηση του ευρώ, χωρίς σημαντικές διαταραχές (υποτίμηση, κ.λπ.), στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (που συνέδεε τα νομίσματα των ευρωπαϊκών χωρών-μελών, περιορίζοντας τις διακυμάνσεις των μεταξύ τους συναλλαγματικών ισοτιμιών, και αντικαταστάθηκε από τον ΜΣΙ-2 στο τρίτο στάδιο).
- Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια να μην υπερβαίνουν περισσότερο από 2 εκατοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο των επιτοκίων των τριών χωρών με το χαμηλότερο πληθωρισμό.
- Συναλλαγματική ισοτιμία για κάθε κράτος μέλος της ΕΕ εντός του 2,25% κατ' ανώτατο όριο του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) και καμία υποτίμηση στα προηγούμενα δύο χρόνια (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).

Επιπλέον, η εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των Καταστατικών των εθνικών κεντρικών τραπεζών, έπρεπε να προσαρμοστεί σύμφωνα με τη Συνθήκη και το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Ιδιαίτερη σημασία

αποδόθηκε στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών από τις παρεμβάσεις πολιτικών φορέων με τη θεσμοθέτηση μεταξύ άλλων μακράς θητείας για τις Διοικήσεις τους και με την αυστηρή οριοθέτηση των προϋποθέσεων για διακοπή της θητείας αυτής (www.bankofgreece.gr).

3.2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενο κεφάλαιο, τα οφέλη του ευρώ για την Ελληνική οικονομία δεν μπορούν να είναι διαφορετικά από τα οφέλη της εισαγωγής του ευρώ για την οικονομία των άλλων χωρών μελών της ΟΝΕ. Έτσι το ευρώ κρίνεται ως αναγκαιότητα και υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους κρίνεται ως έτσι για την Ελληνική οικονομία, τους οποίους μπορούμε να συνοψίσουμε στους εξής (Θεοδωρόπουλος, 2001):

- 1) Έχουμε μια ενιαία αγορά προϊόντων και υπηρεσιών με ένα κοινό νόμισμα και χωρίς νομισματικές διακυμάνσεις που να επηρεάζουν τις εμπορικές και επενδυτικές συναλλαγές των επιχειρήσεων και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.
- 2) Η Ευρώπη, ως ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στον κόσμο, μπορεί να παρεμβαίνει για τη διασφάλιση της διεθνούς νομισματικής σταθερότητας.
- 3) Η ΟΝΕ εγγυάται υγιή δημόσια οικονομική πολιτική.
- 4) Ενισχύεται ο ενδοκοινοτικός τουρισμός.
- 5) Ενισχύεται το διασυνοριακό εμπόριο.
- 6) [Με το ευρώ οι διακοινοτικές συναλλαγές των επιχειρήσεων διεκπεραιώνονται το αργότερο εντός 5 ημερών.
- 7) Οι διακοινοτικές επιχειρηματικές συναλλαγές δεν επιβαρύνονται από το κόστος των προμηθειών και από το κόστος για την κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου, για εργασίες σε συνάλλαγμα.

- 8) Το ευρώ συμβάλλει αποτελεσματικά στην επίτευξη της βελτίωσης του ρυθμού ανάπτυξης και απασχόλησης στην ΕΕ, καθώς οι επενδύσεις αυξάνονται.

Θα ήταν ουτοπικό να ελπίζουμε βέβαια ότι το ενιαίο νόμισμα θα φέρει λύσεις σε όλα τα προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας. Όμως αυτό που είναι σίγουρο στην μέχρι σήμερα πορεία μας μέσα στην ΟΝΕ είναι ότι το ευρώ έχει βοηθήσει στην περαιτέρω επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης την οικονομία μας, και έχει εξαλειφθεί ο κίνδυνος από τις περιόδους αναταραχών και υποτιμήσεων του νομίσματός μας.

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε επιγραμματικά να εντοπίσουμε τα βασικότερα πλεονεκτήματα του ευρώ για την Ελλάδα και στη συνέχεια θα προβούμε στην ανάλυση όλων των παραγόντων που καθιστούν το ευρώ ισχυρό νόμισμα για την οικονομία μας, συγκριτικά βέβαια με την προ ΟΝΕ εποχή αλλά και με τις άλλες χώρες-μέλη της ευρωζώνης, γιατί ότι ισχύει για τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ ισχύει και για την Ελληνική οικονομία.

Έτσι εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων τα πλεονεκτήματα για κάθε Έλληνα πολίτη μπορούν να συνοψιστούν στα εξής (Θεοδωρόπουλος, 2001):

- ✓ Ένα ενιαίο νόμισμα σημαίνει ότι όσοι ταξιδεύουν στην Κοινότητα δεν θα χρειάζονται πλέον να προμηθεύονται συνάλλαγμα χάνοντας χρήματα σε κάθε συναλλαγή, όπως συνέβαινε μέχρι το 2001, έτος εισαγωγής της Ελλάδας στην ΟΝΕ.
- ✓ Θα εξαφανισθούν επίσης οι προμήθειες που καταβάλλονται στις τράπεζες για την αγορά ή πώληση συναλλάγματος.
- ✓ Ιδιαίτερα θα επωφεληθούν οι μικρές επιχειρήσεις, καθώς οι πληρωμές και μεταφορές χρηματικών ποσών μεταξύ κρατών μελών θα γίνουν ταχύτερες, πιο αξιόπιστες και φθηνότερες.
- ✓ Για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές το ενιαίο νόμισμα θα άρει επίσης την αβεβαιότητα που επικρατεί, όσον αφορά την τιμή πώλησης των προϊόντων. Όπως είναι ήδη γνωστό, μία ξαφνική αλλαγή της ισοτιμίας μπορεί να εξαφανίσει τα περιθώρια κέρδους μέσα σε λίγες ώρες. Με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος οι επιχειρήσεις, μικρές και μεγάλες, θα μπορούν λοιπόν να δραστηριοποιούνται ευκολότερα σε όλη τη ζώνη ευρώ και όχι μόνο στη χώρα εγκατάστασής τους.

- ✓ Υγιή δημοσιονομική πολιτική στα πλαίσια των προβλεπόμενων από τη Συνθήκη περιορισμών και από τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

3.3. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Με την ΟΝΕ καθιερώθηκε ενιαία νομισματική πολιτική την οποία ασκεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ιδρύθηκε στις 30 Ιουνίου 1998 στη Φρανκφούρτη και είναι επιφορτισμένη με τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στις χώρες μέλη της ζώνης του ευρώ. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 και μετά, έχει ως κύριο καθήκον τη διατήρηση τη σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ και την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής όπως αυτή χαράσσεται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) (www.europa.eu).

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), το οποίο ορίζεται στη Συνθήκη, περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών μελών (15) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διοικείται από τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ (www.in.gr):

- την Εκτελεστική Επιτροπή, που απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τέσσερα μέλη,
- το Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των χωρών της ζώνης ευρώ και
- ως τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, το Γενικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους 15 διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος της ΕΚΤ είναι να διασφαλίζει ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή είναι μεσοπρόθεσμα μικρότερος, αλλά κοντά στο 2%.

Η ΕΚΤ επιτυγχάνει το στόχο αυτό με δύο τρόπους (www.europa.eu):

- 1) Ελέγχει την προσφορά χρήματος. Αν η προσφορά χρήματος είναι υπερβολικά μεγάλη συγκρινόμενη με την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών, το αποτέλεσμα θα είναι πληθωρισμός.
- 2) Παρακολουθεί τις τάσεις των τιμών και αξιολογεί τον κίνδυνο που αυτές γεννούν για τη σταθερότητα των τιμών στη ζώνη του ευρώ.

Ο έλεγχος της προσφοράς χρήματος σημαίνει, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό των επιτοκίων για ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ. Αυτή είναι ίσως η πιο γνωστή δραστηριότητα της Τράπεζας.

Η πολιτική μεταβολής των επιτοκίων στοχεύει στην εξισορρόπηση των πληθωριστικών πιέσεων και στην ενίσχυση της οικονομίας. Μια περιοριστική νομισματική πολιτική συνδυασμένη με μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δημιουργεί προϋποθέσεις μείωσης του πληθωρισμού και συναλλαγματικών μεταρρυθμίσεων. Για παράδειγμα, η Κεντρική Τράπεζα αυξάνει επιτόκια όταν πιστεύει πως η οικονομία βρίσκεται σε κίνδυνο από επερχόμενη απότομη αύξηση η οποία θα προκαλούσε αύξηση του πληθωρισμού μέσω της αύξησης τιμών των αγαθών-υπηρεσιών. Τώρα αν η Κεντρική Τράπεζα κρίνει ότι η αγορά χρειάζεται «τόνωση» επειδή δεν «κινείται χρήμα» θα μειώσει το κόστος δανεισμού, τότε τα νέα χαμηλότερα επιτόκια κάνουν δελεαστικό το δανεισμό, σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την συνολική ενίσχυση της οικονομίας. Επειδή η μείωση των επιτοκίων, αυξημένη κινητικότητα χρήματος, προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις το παρόν σημείο είναι εξαιρετικά κρίσιμο και απαιτείται από την Κεντρική Τράπεζα προσεκτική ανάλυση. Ωστόσο η αγορά βρίσκει πάντα το επιτόκιο ισορροπίας, όπου προσφορά και ζήτηση χρήματος εξισώνονται.

Αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι η ΕΚΤ επιτελεί το έργο της με πλήρη ανεξαρτησία.

Η συνθήκη της Νίκαιας που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Φεβρουαρίου 2003 δεν τροποποιεί τη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ (το οποίο απαρτίζεται από μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών), αλλά προβλέπει τη δυνατότητα τροποποίησης των κανόνων σχετικά με τη λήψη απόφασης (οι αποφάσεις συνήθως εγκρίνονται με απλή πλειοψηφία των μελών, τα οποία διαθέτουν από μία ψήφο) (www.europa.eu).

Η προβλεπόμενη διεύρυνση της ζώνης του ευρώ στις δέκα χώρες που προσχώρησαν στην Ένωση το 2004 καθώς και στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία το 2007 θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ. Επίσης, μια απόφαση του Συμβουλίου του Μαρτίου του 2003 επέτρεψε την τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού της ΕΚΤ και του ΕΣΚΤ όσον αφορά τους όρους ψηφοφορίας. Ο στόχος είναι η διατήρηση της ικανότητας του Διοικητικού Συμβουλίου να λαμβάνει αποφάσεις με αποτελεσματικό τρόπο στη διευρυμένη ζώνη του ευρώ και αυτό ανεξαρτήτως του αριθμού των κρατών μελών που θα έχουν υιοθετήσει το ευρώ (www.euroopa.eu).

Το Ευρωσύστημα, το οποίο δεν ορίζεται στη Συνθήκη, απαρτίζεται από την ΕΚΤ και τις δώδεκα (μετά την εισαγωγή του ευρώ και στην Ελλάδα) εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών της ζώνης του ευρώ και έχει κύριο στόχο του τη διατήρηση μεσοπρόθεσμα της σταθερότητας των τιμών, που νοείται ως ετήσιος πληθωρισμός που δεν υπερβαίνει το 2%. Το Ευρωσύστημα διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο και την Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΚΤ (www.in.gr).

3.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Με τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης, η ευθύνη για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής μεταβιβάστηκε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως και οι Διοικητές των υπόλοιπων εθνικών κεντρικών τραπεζών της ζώνης ευρώ, συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων νομισματικής πολιτικής στα πλαίσια του Διοικητικού Συμβουλίου με δικαίωμα μίας ψήφου.

Αντίθετα με τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής που γίνεται σε κεντρικό επίπεδο, η εφαρμογή της γίνεται κατά κανόνα αποκεντρωτικά, σε εθνικό επίπεδο, με ευθύνη της Τράπεζας της Ελλάδος για τη χώρα μας. Στα πλαίσια της άσκησης νομισματικής πολιτικής, η Τράπεζα της Ελλάδος διενεργεί πράξεις ανοικτής αγοράς με τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα (κυρίως *repos* επί κρατικών τίτλων), και παρέχει τις πάγιες διευκολύνσεις οριακής χρηματοδότησης και αποδοχής καταθέσεων. Για τη διενέργεια πράξεων νομισματικής

πολιτικής χρησιμοποιείται το σύστημα πληρωμών Ερμής, το οποίο έχει διασυνδεθεί με το ευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών σε ευρώ, TARGET. Την επίβλεψη του συστήματος Ερμής, καθώς και την παροχή ενδοημερήσιας ρευστότητας έναντι τίτλων στα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα, έχει αναλάβει η Τράπεζα της Ελλάδος.

Επίσης, διαχειρίζεται μέρος του συναλλαγματικού αποθέματος της ΕΚΤ, καθώς και τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που δεν έχουν μεταβιβαστεί στην ΕΚΤ, αλλά παραμένουν στην κατοχή της. Μπορεί ακόμη να συμμετέχει σε παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος στις αγορές συναλλάγματος με στόχο τον επηρεασμό της ισοτιμίας του ευρώ έναντι άλλων νομισμάτων.

Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος εκτυπώνει τραπεζογραμμάτια και κέρματα (τα τελευταία για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου), με την έγκριση του Ευρωσυστήματος, ασκεί την εποπτεία του πιστωτικού συστήματος, ενώ εξακολουθεί να λειτουργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου, πάντα σύμφωνα με τους περιορισμούς που προκύπτουν από τη συμμετοχή της στο Ευρωσύστημα και από τη Συνθήκη (π.χ. απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης). Στα πλαίσια της τελευταίας αυτής αρμοδιότητάς της, η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρεί την ευθύνη λειτουργίας του Συστήματος Διαχείρισης Τίτλων με Λογιστική Μορφή και της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ONE

4.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ

Παρατηρώντας τον παρακάτω Πίνακα 4, βλέπουμε ότι η Ελλάδα ευθύς εξαρχής, από το 1990, εξέφρασε τη βούλησή της να συμμετάσχει στα επόμενα στάδια της ενοποίησης της Ευρώπης. Συνήθως η έναρξη των ουσιαστικών προσπαθειών της Ελλάδας να προσδέσει την πορεία της με τις πορείες των χωρών που συγκροτούσαν την ΟΝΕ προσδιορίζεται χρονικά το 1994, όταν υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης. Τότε οι δείκτες της ελληνικής οικονομίας ήταν μακράν των απαιτούμενων για να ενταχθεί η χώρα στην «ευρωζώνη» και απείχαν κατά πολύ εκείνων που διέθεταν οι άλλες χώρες-μέλη όταν άρχιζαν τις προσπάθειές τους (Σταμπόλης, 2001).

Πίνακας 4: Η πορεία της Ελλάδας προς την ΟΝΕ

1990	Η Ελλάδα εκφράζει τη βούλησή της να συμμετάσχει στα επόμενα στάδια της ενοποίησης της Ευρώπης.
1994	Υποβλήθηκε & εγκρίθηκε το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης από την ΕΕ
1999 29 Νοεμβρίου 15 Δεκεμβρίου	Το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας μειώθηκε σημαντικά. Το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ ανακάλεσε προηγούμενη απόφασή του για ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ελλάδα. Υποβλήθηκε Νέο Πρόγραμμα Σύγκλισης.
15/1/2000	Ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 3,5%. Καθορίστηκε η ισοτιμία δρχ - :ευρώ 340,75:1 από 353:1 που ήταν έως τότε.
Φεβρουάριος 2000	Ικανοποιήθηκε το κριτήριο του πληθωρισμού.
9 Μαρτίου 2000	Υποβλήθηκε απ' την Ελλάδα το αίτημα για ένταξη στην «ευρω-ζώνη».
3 Μαΐου 2000	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το πράσινο φως για την ένταξη.
5 Ιουνίου 2000	Το ECOFIN ενέκρινε την υποβολή του αιτήματος προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria da Feira, όπου στις
19 Ιουνίου 2000	Αποφασίστηκε η ένταξη της χώρας μας στην «ευρω-ζώνη».

Πηγή: Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδ. Οργ. Λιβάνη

Ειδικότερα, στην Ελλάδα το δημόσιο χρέος ήταν πάνω από το 110% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των άλλων χωρών-μελών ήταν 64%. Το έλλειμμα του δημόσιου τομέα έφτανε το 13,8% έναντι του 6% των άλλων χωρών και ο πληθωρισμός ήταν 14,2% έναντι 4%.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1999, το δημόσιο έλλειμμα στην Ελλάδα μειώθηκε στο 1,6% και στις 29 Νοεμβρίου του ίδιου έτους το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ ανακάλεσε προηγούμενη απόφασή του για την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος. Στις 15 Δεκεμβρίου υποβλήθηκε στην ΕΕ νέο (αναθεωρημένο, επικαιροποιημένο) Πρόγραμμα Σύγκλισης για τα έτη 1999-2002, με φιλόδοξους στόχους (Σταμπόλης, 2001).

Στις 15 Ιανουαρίου 2000 οι υπουργοί Οικονομικών της «ευρωζώνης», Η ΕΚΤ με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η Νομισματική Επιτροπή αποφάσισαν, μετά την υποβολή ελληνικού αιτήματος, την ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 3,5%.

Έτσι, η ισοτιμία καθορίστηκε στις 340,750 δραχμές ανά ευρώ έναντι των περίπου 353 που ήταν έως τότε.

Το τελευταίο κριτήριο, ο πληθωρισμός, ικανοποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2000 (Σταμπόλης, 2001). Στις 9 Μαρτίου 2000 η Ελλάδα κατέθεσε επιστολή-αίτηση για την υιοθέτηση του ευρώ, επικαλούμενη τη μεγάλη οικονομική πρόοδο που είχε επιτύχει τα τελευταία έτη. Στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΚΤ εξέτασαν την ελληνική οικονομία και κατήρτισαν «εκθέσεις σύγκλισης» (www.politis.com.cy). Στις 11 Απριλίου 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών της ΕΕ για το 2000, όπου αναφέρονται τα επιτεύγματα της ελληνικής οικονομίας. Ακολούθησαν οι θετικές γνωμοδοτήσεις, εκθέσεις και εισηγήσεις για την ένταξη της Ελλάδας από την ΕΚΤ και τη Νομισματική Επιτροπή (Σταμπόλης, 2001).

Στις 3 Μαΐου 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το πράσινο φως για την ένταξη. Στις 5 Ιουνίου του 2000 το ECOFIN έκρινε με βάση τις εκθέσεις σύγκλισης, ότι η χώρα πληρούσε τις απαραίτητες προϋποθέσεις και, κατόπιν πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και γνώμης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Santa Maria da Feira της Πορτογαλίας στις 19 Ιουνίου 2000 αποφάσισε την κατάργηση της παρέκκλισης της Ελλάδος, δηλ. την υιοθέτηση του ευρώ από τη χώρα μας, από 1 Ιανουαρίου 2001 (Απόφαση Συμβουλίου (ΕΚ) 427/2000) (www.politis.com.cy).

Έτσι από την 1^η Ιανουαρίου 2001 η Ελλάδα κατέστη το δωδέκατο μέλος της «ευρωζώνης». Ταυτόχρονα, και για ένα χρόνο, έως και την 31^η Δεκεμβρίου 2001, η Ελλάδα εισήλθε στο τελικό μεταβατικό στάδιο πριν από την κυκλοφορία του ευρώ. Την επομένη, 1^η Ιανουαρίου 2002, άρχισαν να κυκλοφορούν τα ευρώ σε μορφή χαρτονομισμάτων και νομισμάτων και άρχισε η παράλληλα η απόσυρση της δραχμής.

Ωστόσο, η 1^η Ιανουαρίου 2001 δεν αφορά μόνο το τελικό μεταβατικό στάδιο, τη λογιστική χρήση του ενιαίου-κοινού νομίσματος και την εφαρμογή του μέτρου της υποχρεωτικής διπλής αναγραφής των τιμών (σε ευρώ και δραχμές), αλλά και την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, γεγονός που λησμονείται. Το Σύμφωνο αυτό ισχύει ήδη για τις 11 Χώρες-μέλη της «ευρωζώνης» και πρέπει να το εφαρμόζουν και όλες οι χώρες που θα εντάσσονται στη ζώνη αυτή (Σταμπόλης, 2001).

Το Σύμφωνο προβλέπει την υποχρέωση κάθε χώρας-μέλους να διατηρεί σε χαμηλά επίπεδα το δημοσιονομικό έλλειμμα. Στην περίπτωση που μια χώρα-μέλος δεν ακολουθεί τον κανόνα αυτό και μετά από ορισμένες διαδικασίες και εφόσον δεν πάρει τα απαραίτητα μέτρα για να τερματίσει την κατάσταση του υπερβολικού ελλείμματος, τότε υποβάλλονται οικονομικές κυρώσεις. Καλείται δηλαδή η χώρα-μέλος σε κατάθεση ενός ποσού εν είδει προστίμου. Με άλλα λόγια, η ένταξη της Ελλάδας στην «ευρω-ζώνη» δεν την καθιστά απλώς μέλος μιας ομάδας ισχυρών οικονομιών της Ευρώπης, αλλά και της επιβάλλει την υποχρέωση να διατηρεί χαμηλό δημοσιονομικό έλλειμμα.

4.2. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Δεν θα μπορούσε βέβαια η ελληνική οικονομία να έχει διαφορετικούς στόχους από εκείνους της ΟΝΕ. Μπορούμε όμως να πούμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που μας έχει δώσει το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, αυτοί κατά τα έτη 2004-2008 είναι οι εξής (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2008):

- Δημοσιονομική εξυγίανση.
- Ανταγωνιστική οικονομία.

- Ταχύτερη αύξηση της οικονομίας.
- Αύξηση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας.
- Ενίσχυση των επενδύσεων και προσέλκυση ξένων επενδυτών.
- Διατήρηση και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής.
- Εξωστρέφεια.
- Τόνωση της επιχειρηματικότητας.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

4.3. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Με δεδομένο ότι η άσκηση της νομισματικής πολιτικής έχει ανατεθεί στην ΕΚΤ ανέκυψε η ανάγκη για τον προσδιορισμό ενός κοινού πλαισίου για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η διατήρηση ενός σταθερού και αξιόπιστου νομίσματος επέβαλε την ανάγκη να τεθεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ασκείται η δημοσιονομική πολιτική, η οποία παραμένει αποκεντρωμένη στα κράτη-μέλη. Το βασικό πλαίσιο για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής προσδιορίζεται από τη Συνθήκη του Μάαστριχ και από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (www.econ.uoa.gr).

Οι βασικοί κανόνες του πλαισίου αυτού αφορούν τα ελλείμματα και το χρέος. Στο Παράρτημα Β' παραθέτουμε το βασικό άρθρο της Συνθήκης του Μάαστριχ που ορίζει τους στόχους για το μέγεθος του ελλείμματος και του χρέους. Όπως όμως είναι γνωστό, οι τιμές για τα δύο αυτά μεγέθη είναι 3% και 60% του ΑΕΠ αντίστοιχα και αναφέρονται στο πρωτόκολλο της Συνθήκης του Μάαστριχ.

Είναι γνωστό, και έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια ότι, η Ελλάδα από την εποχή της συνθήκης του Μάαστριχ είχε θέσει ως βασικό στόχο της πολιτικής της την ένταξή της στην ΟΝΕ. Όμως οι δημοσιονομικές ανισορροπίες ήταν τεράστιες, ο πληθωρισμός πολύ ψηλός και γενικότερα οι οικονομικές της επιδόσεις ήταν από τις χειρότερες στην ΕΕ μετά το 1990 και κυρίως μετά το 1993 ξεκίνησε μια μακρόχρονη και

επίπονη προσπάθεια για ονομαστική σύγκλιση και την ικανοποίηση των όρων που απαιτούνταν για την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Παρά τις βελτιώσεις στους μακροοικονομικούς δείκτες, η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα που ήθελε να ενταχθεί στην ΟΝΕ αλλά δεν ικανοποιούσε τα κριτήρια. Στα επόμενα δυο χρόνια η προσαρμογή της Ελλάδας προχώρησε ικανοποιητικά, και όπως έχουμε ξαναπεί σε άλλο κεφάλαιο αυτής της εργασίας, η Ελλάδα έγινε το 12 μέλος της ευρωζώνης την 1^η Ιανουαρίου του 2001 (www.econ.uoa.gr).

Πίνακας 5: Μακροοικονομικοί δείκτες Ελλάδας και χωρών ΕΕ. περίοδου 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	1,1	2,1	2,3	2,3	2,1
ΕΛΛΑΔΑ	2,1	2,9	3,7	3,9	3,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	2,2	2,8	4,4	3,7	3,4
ΙΣΠΑΝΙΑ	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1
ΑΥΞΗΣΗ ΑΕΠ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	2,8	3,5	1,5	0,9	0,8
ΕΛΛΑΔΑ	3,6	4,2	4,1	3,8	4,1
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	3,8	3,7	1,6	0,4	-0,8
ΙΣΠΑΝΙΑ	4,2	4,2	2,7	2	2,3
ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ					
ΕΕ - 15	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ΕΛΛΑΔΑ	65,5	66,2	67,2	70,9	80,9
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	70,4	70,6	70,7	70,7	69,2
ΙΣΠΑΝΙΑ	83,8	83,6	84,2	86,1	87,3
ΑΝΕΡΓΙΑ					
ΕΕ - 15	8,7	7,8	7,4	7,7	8,1
ΕΛΛΑΔΑ	11,8	11	10,4	10	9,5
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	4,5	4,1	4,1	5,1	6,6
ΙΣΠΑΝΙΑ	12,8	11,3	10,6	11,3	11,3
ΧΡΕΟΣ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	72,1	69,6	69,2	69,0	70,4
ΕΛΛΑΔΑ	105,1	106,2	107	104,7	100,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	54,3	53,3	55,6	58,1	57,5
ΙΣΠΑΝΙΑ	63,1	60,5	56,9	53,8	51,3

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η μεταβολή στην οικονομική πορεία της χώρας μας, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω Πίνακα 5, βελτίωση παρουσιάζουν οι βασικότεροι μακροοικονομικοί δείκτες, με πιο εντυπωσιακή την αύξηση του ΑΕΠ. Παρατηρούμε δηλαδή ότι και στην Ελλάδα, όπως και στις περισσότερες άλλες χώρες της ΕΕ, ότι η μείωση των ελλειμμάτων και του πληθωρισμού συνοδεύτηκε από αύξηση του ΑΕΠ, η οποία παραμένει πάνω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης και της ΕΕ.

Τα δύο μεγέθη τα οποία εξελίχθηκαν ικανοποιητικά είναι εκείνα του χρέους και της ανεργίας. Η αύξηση των πρωτογενών πλεονασμάτων του προϋπολογισμού και η αύξηση του ΑΕΠ, κυρίως λόγω ανάληψης νέων χρεών από το Δημόσιο, τα οποία συνδέονται με τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων και τα ασφαλιστικά ταμεία.

Επίσης, η ανεργία δεν μειώθηκε αναλογικά με τη αύξηση του ΑΕΠ, πράγμα που μπορεί να συνδέεται και με την προσπάθεια των επιχειρήσεων να εκσυγχρονίσουν τις παραγωγικές τους διαδικασίες αλλά και τη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα. Είναι επίσης αλήθεια ότι ο πληθωρισμός είναι αρκετά πάνω από το μέσο ευρωπαϊκό όρο (www.econ.uoa.gr).

Ότι η διαφορά οφείλεται στην πιο γρήγορη αύξηση του ΑΕΠ, από την υπόλοιπη Ευρώπη, ίσως είναι δηλωτικό των δυσκαμψιών που ακόμη υπάρχουν σε πολλούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα μας.

Συνοψίζοντας, για την περίοδο που μελετάει ο Πίνακας 5, για τα δημοσιονομικά τόσο στη χώρα μας όσο και στις άλλες χώρες της ΕΕ, θέλουμε να τονίσουμε ότι αρχικώς, το πλαίσιο άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, δηλαδή τα πρώτα χρόνια και μέχρι πρόσφατα, λειτούργησε θετικά. Η δημοσιονομική προσαρμογή που έγινε σε όλες τις χώρες-μέλη συνοδεύτηκε από ικανοποιητικές επιδόσεις. Έτσι τα τρία πρώτα χρόνια δεν υπήρξαν σημαντικά προβλήματα (www.econ.uoa.gr).

4.4. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 1990-1993

Η κυβέρνηση του Απριλίου του 1990 είχε να ικανοποιήσει τους εξής στόχους:

1. Την ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας εξαιτίας των μακροοικονομικών ανισορροπιών των προηγούμενων δεκαετιών.
2. Είχε να αντιμετωπίσει τη δραματική αύξηση των δανειακών αναγκών του δημοσίου και του δημοσίου χρέους.
3. Την αντιμετώπιση των συνεπειών της νέας διεθνούς οικονομικής συγκυρίας.
4. Την προετοιμασία της ελληνικής οικονομίας για την ένταξή της στην ΟΝΕ.

Η άμεση προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής ήταν η εξαγγελία και η εφαρμογή ενός σταθεροποιητικού προγράμματος της ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό απέβλεπε κυρίως στην συγκράτηση του πληθωρισμού και των ελλειμμάτων, με τελικό στόχο την επίτευξη υψηλότερου ρυθμού ανάπτυξης. Το πρόγραμμα σταθεροποίησης 1991-1993 η κυβέρνηση προσπαθεί να το εφαρμόσει με συνέπεια αν και το πολιτικό κόστος είναι σημαντικό, δεδομένου ότι άπτεται της απασχολήσεως στον δημόσιο τομέα και της εξελίξεως των μισθών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.

Το 1991 ήταν το πρώτο έτος εφαρμογής του τριετούς προγράμματος σταθεροποίησης και ανάπτυξης της οικονομίας. Οι στόχοι του προγράμματος είχαν δύο κατευθύνσεις:

1. τη διόρθωση ορισμένων μακροοικονομικών ανισορροπιών και
2. τη λήψη των απαραίτητων διαρθρωτικών μέτρων (αναπτυξιακά κίνητρα, απελευθέρωση αγοράς, εκσυγχρονισμός του ασφαλιστικού συστήματος, αποκρατικοποίηση κ.λπ.).

Τα αποτελέσματα του σταθεροποιητικού προγράμματος δεν μπορούν να θεωρηθούν θεαματικά, αλλά για την ελληνική οικονομία, της οποίας οι αδυναμίες είναι άπειρες, και παρά τις αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις είναι ικανοποιητικά.

Όσον αφορά τους οικονομικούς στόχους, επιτεύχθηκαν οι στόχοι που αφορούσαν τον πληθωρισμό και το έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο, ενώ υπήρξε σχετική απόκλιση στο έλλειμμα του δημοσίου. Όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα ο ρυθμός ανάπτυξης για το 1991 είχε προβλεφθεί 0,6% και τελικά διαμορφώθηκε στο 1,2%. Το προβλεπόμενο

έλλειμμα ισοζυγίου πληρωμών ήταν -5,3% του ΑΕΠ και το πραγματοποιηθέν -3,6%. Ο πληθωρισμός ανέβηκε σε 18% ενώ ο στόχος ήταν 17,5% και οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 10,5% έναντι του 1990, ενώ ο στόχος ήταν 4,5%. Τέλος η δημόσια κατανάλωση και οι δημόσιες επενδύσεις εξελίχθηκαν σχεδόν σύμφωνα με τους στόχους που είχαν τεθεί και το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε κατά 12,6%, ενώ ο στόχος ήταν 14,9%.

**Πίνακας 6: Επιδόσεις προγράμματος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας
χρονικής περιόδου 1991-1993**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	ΣΤΟΧΟΙ		ΑΠΟΤΕΛΕ- ΣΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΟΙ	
	1990	1991	1991	1992	1993
ΑΕΠ	-0,1	0,6	1,2	2,5	2
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ					
Δεκ./δεκ.	22,8	17,5	18	12	9,5
Μέσα επίπεδα	20,4	18	19,5	13,5	10
ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ					
Προϋπολογισμού	17,2	10,4	14,1	7,6	5,6
Δημ. Τομέα	19,4	13	15,7	11,4	9,2
Τόκοι Δημ. Χρέους	11,9	14,9	12,4	10,6	10,2
Πρωτογενές Έλλειμμα	7,6	-1,8	3,6	0,9	-1
Πρωτογενές Έλλειμμα Προϋπολογισμού	5	-0,7	1,7	-1,7	-4,3
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ					
σε εκατ. Δολ.	-3.598	-2.200	-1.458	-	-
%ΑΕΠ	-6,9	-5,3	-3,6	-2	-2,2
ΡΥΘΜΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ					
Ιδιωτ. Κατανάλωσης	2	0,3	0,8	1,1	1,6
Ιδιωτ. Επένδυσης	9,2	4	-4	4,5	6,6
Δημ. Κατανάλωσης	0,67	-0,8	-0,6	0,4	0

Δημ. Επένδυσης	-6,7	4,6	4,1	6,5	7,3
Εξαγωγές	0,8	4,5	10,5	8,5	6,2
Εισαγωγές	11,8	2	2,7	4	5,7
Συναλλ. Αποθ. Εκ. \$	4.294	-	6.046	-	-
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	22,9	14,9	12,6	9,5	7,4

ΠΗΓΗ: Αγαπητός Γ., (1988), «Εξελίξεις και διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας (1950-1993)».

Το 1991 οι διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία προχώρησαν ικανοποιητικά. Συγκεκριμένα, υπήρξε απελευθέρωση στην αγορά των καυσίμων, σταδιακή μείωση του αριθμού των προϊόντων που υπόκεινται σε έλεγχο τιμών, ενώ έγιναν σημαντικότερα βήματα απελευθέρωσης στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος. Παράλληλα προωθήθηκαν νόμοι για το Χρηματιστήριο και την κεφαλαιαγορά και για τις τράπεζες, έγινε αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος ενώ θεσπίστηκαν μέτρα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Αντίθετα, υπήρξε μια μικρή καθυστέρηση στην υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποίησης, που όμως μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 1992 είχε ήδη προχωρήσει σημαντικά. Εκεί όμως που δεν ήταν αποτελεσματικό το σταθεροποιητικό πρόγραμμα για το 1991 ήταν στους εξής τομείς (Αγαπητός, 1988):

- 1) οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα προβλέπονταν στο 13% του ΑΕΠ και τελικά διαμορφώθηκαν στο 15,7%.
- 2) Οι ιδιωτικές επενδύσεις προβλέπονταν να αυξηθούν κατά 4% αλλά τελικά μειώθηκαν κατά 4%.
- 3) Οι εισαγωγές αυξήθηκαν αντί για 2% κατά 2,7%.
- 4) Το επιδιωκόμενο πρωτογενές έλλειμμα του Κρατικού προϋπολογισμού ήταν -0,7 του ΑΕΠ, ενώ το πραγματοποιηθέν ήταν -1,7%.

Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι ως κυριότερος παράγοντας των αποκλίσεων που σημειώθηκαν στις εξελίξεις του έτους 1991 πρέπει να θεωρηθεί η αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση, της οποίας η ποιοτική στάθμη είναι κάτω του μηδενός. Ειδικότερα, η απόκλιση αυτή προήλθε από την υστέρηση των εσόδων, ενώ αντίθετα οι δαπάνες συγκρατήθηκαν στα προγραμματισμένα επίπεδα.

Οι εξελίξεις όμως του 1991 είναι σημαντικές εάν συγκριθούν όχι με τις επιδιώξεις του ίδιου έτους αλλά με εκείνες του 1990. Έτσι έχουμε τα εξής (Αγαπητός, 1988):

- Ο ρυθμός ανάπτυξης του 1990 ήταν -0,1% ενώ το 1991 1,2%.
- Ο πληθωρισμός 22,8% και 17,8% αντίστοιχα.
- Οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα 19,4% του ΑΕΠ και 15,7% αντίστοιχα το 1991.
- Το πρωτογενές έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού 5% του ΑΕΠ και 1,7% αντίστοιχα.
- Το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών -6,9% του ΑΕΠ το 1990 και -5,3% το 1991.
- Η δημόσια κατανάλωση το 1990 αυξήθηκε κατά 0,6% ενώ το 1991 μειώθηκε κατά 0,8%.
- Οι δημόσιες επενδύσεις το 1990 μειώθηκαν κατά 6,7% ενώ το 1991 αυξήθηκαν κατά 4,6%.
- Οι εξαγωγές αυξήθηκαν το 1991 4,5% από ότι το 1990 που ήταν μόλις 0,8%.
- Οι εισαγωγές το 1990 αυξήθηκαν κατά 11,8% και το 1991 μόνο 2%.
- Η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος από 22,9% το 1990 έπεσε σε 14,9% το 1991.

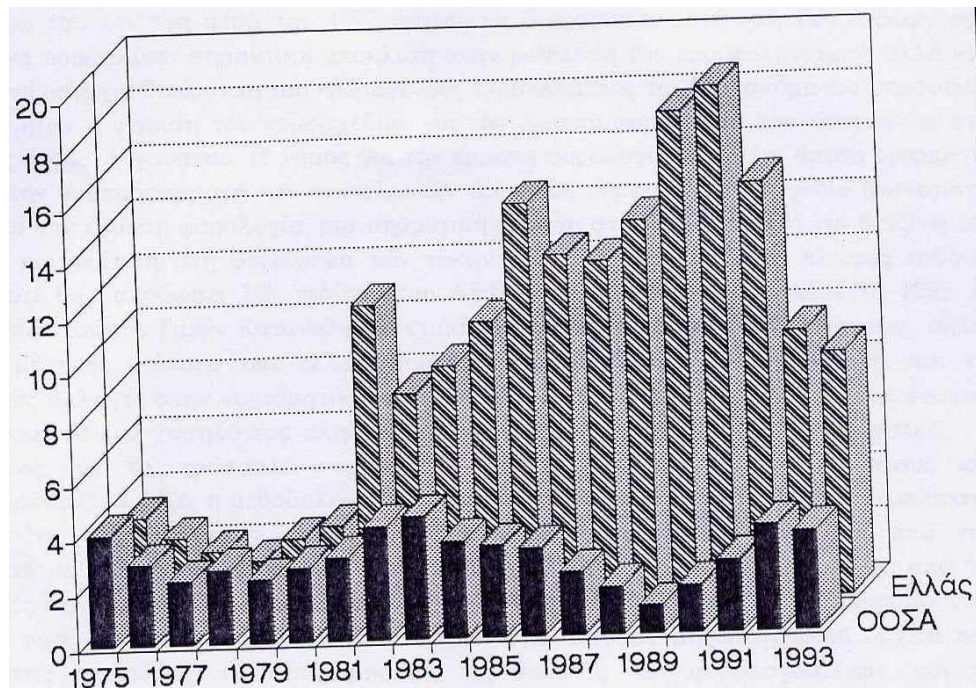
Η ελληνική οικονομία κατά το 1992 εξακολούθησε να βρίσκεται κάτω από την επίδραση των μεγάλων ανισοροπιών του δημόσιου τομέα. Ο κεντρικός στόχος της οικονομικής πολιτικής εξακολουθεί και αυτή τη χρονιά να είναι η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη της οικονομίας. Τα μέσα για την επίτευξη των στόχων είναι η αυστηρή εισοδηματική και δημοσιονομική πολιτική με παράλληλη περιοριστική πολιτική, ενώ η συναλλαγματική πολιτική συνεχίζει τον αντιπληθωριστικό χαρακτήρα της.

Οι εξαιρετικά υψηλές δαπάνες εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους κατά το 1992 συνέβαλαν στη διατήρηση των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα στο 9,6% του ΑΕΠ, παρά το γεγονός ότι για πρώτη φορά ο προϋπολογισμός της κεντρικής διοίκησης αναμενόταν να σημειώσει πρωτογενές πλεόνασμα της τάξεως του 2% του ΑΕΠ, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

Κατά την ίδια χρονιά, η νομισματική πολιτική στήριξε τη γενικότερη πολιτική οικονομικής σταθεροποίησης με απώτερο στόχο τη συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ. Παράλληλα μεθοδεύτηκε η προετοιμασία των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο

λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος καθώς και στα μέσα και στους τρόπους παρέμβασης της Τράπεζας της Ελλάδος στις χρηματοπιστωτικές αγορές, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της νομισματικής πολιτικής και της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών τραπεζών.

Διάγραμμα 3: Δανειακές ανάγκες δημόσιου τομέα 1975-1993.

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, εισηγητική έκθεση για την ελληνική οικονομία

Η συνολική πιστωτική επέκταση προς την οικονομία από το τραπεζικό σύστημα αυξήθηκε τον Αύγουστο του 1992 κατά 8,4%. Επίσης σημειώθηκε σημαντική επιτάχυνση στο ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος που οφείλεται στην αύξηση των πραγματικών επιτοκίων των καταθέσεων.

Τα δύο σημαντικά χαρακτηριστικά της εκτέλεσης του προϋπολογισμού για το οικονομικό έτος 1992 είναι ότι:

- 1) Για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια εμφανίζεται πρωτογενές πλεόνασμα
- 2) Δεν σημειώθηκε ουσιαστική απόκλιση μεταξύ προϋπολογισθέντων και πραγματοποιηθέντων εσόδων ως σύνολο.

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και το 1992 ο τακτικός προϋπολογισμός έφερε το βάρος των πάσης φύσεως αμοιβών του προσωπικού της κεντρικής διοίκησης, το βάρος της κοινωνικής πολιτικής και κάλυψε το κόστος της εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, τόσο της κεντρικής διοίκησης όσο και των ενόπλων δυνάμεων.

Η εξέλιξη του γενικού κρατικού προϋπολογισμού (1991-1993) φαίνεται καθαρά από το παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7: Εξέλιξη γενικού κρατικού προϋπολογισμού 1991-1993

	1990	1991	%	1992*	%	1993*	%
1.ΕΣΟΔΑ	3344	4267	27,6	5440	27,5	6846	25,9
Τ.Π.	2878	3661	27,2	4700	28,4	5940	26,4
ΕΛΕΓΕΠ	374	477	27,6	550	15,3	624	13,5
Π.Δ.Ε.	92	129	40,3	190	47,2	282	48,8
2. ΔΑΠΑΝΕΣ	5138	5954	15,9	6631	11,4	8217	23,9
Τ.Π.(ζωρίς χρεολύσια)	4299	4875	13,4	5354	9,8	6618	23,6
ΕΛΕΓΕΠ	374	477	27,6	550	15,3	624	13,5
Π.Δ.Ε.	465	603	29,6	727	20,6	975	34,1
3. ΕΛΛΕΙΜΜΑ	-1794	-1687	-5,9	-1192	-29,4	-1371	15,1
Τ.Π.	-1421	-1213	-14,6	-654	-46,1	-678	3,7
ΕΛΕΓΕΠ	-	-	-	-	-	-	-
Π.Δ.Ε.	-373	-474	27,0	-538	13,4	-693	28,9
4. ΕΛΛΕΙΜΜΑ % ΑΕΠ	-17	-13,1	-	-7,9	-	-7,9	-
Χρεολύσια	359	1009	181,3	1865	84,8	1533	17,8
Τόκοι	1271	1497	17,8	1497	0,0	2250	50,3
Πρωτ. Έλλειμμα	-523	-191	-63,5	306	-260,3	879	187

Πρωτ. Έλλειμμα %ΑΕΠ	-4,9	-1,5	-	2,0	-	-5,1	-
5. ΑΕΠ	10569	12863	23,0	15100	17,4	17300	14,6

* Για το 1992 είναι εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων, ενώ για το 1993 είναι προϋπολογισθέντα.

ΠΗΓΗ: Εισηγητική έκθεση προϋπολογισμού οικονομικού έτους 1993.

Σύμφωνα λοιπόν με την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 1992 φαίνεται ότι ο ρυθμός αύξησης των εσόδων είναι μέσα στα πλαίσια των προϋπολογισθέντων μεγεθών (28,4%).

Αναλυτικότερα, τα φορολογικά έσοδα του 1992 έφτασαν τα 4205 δις.δρχ. έναντι 1540 δις.δρχ. του 1991, δηλαδή αύξηση 23,5%. Τα εισπραττόμενα αυτά έσοδα καλύπτουν το 99,4% των προϋπολογισθέντων.

Εάν όμως ληφθούν υπόψη ορισμένα έκτακτα γεγονότα, που συνέβησαν μετά την κατάθεση του προϋπολογισμού τον Νοέμβριο του 1991, τότε διαπιστώνουμε ορισμένες αποκλίσεις κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 1992.

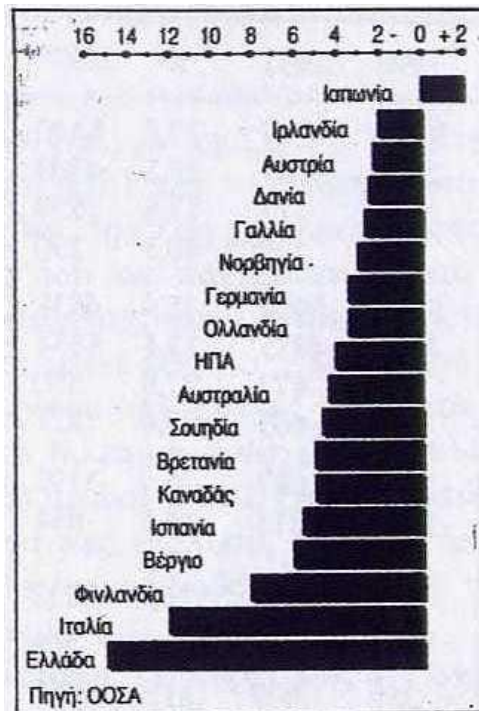
Συγκεκριμένα διαπιστώνουμε:

- Υστέρηση των άμεσων φόρων από τη μείωση των φορολογικών συντελεστών (-70 δις.δρχ.).
- Αύξηση εσόδων από έκτακτη εισφορά σε κατοικίες (+50 δις. δρχ.).
- Υστέρηση στους έμμεσους φόρους (ΦΠΑ 150 δις. δρχ.).

Η εξέλιξη των εσόδων και των δαπανών κατά το 1992 οδηγεί σε ουσιαστική μείωση του ελλείμματος του τακτικού προϋπολογισμού γεγονός το οποίο συναντάται στη χώρα μας για πρώτη φορά την τελευταία δεκαετία, παραμένει όμως υψηλό από πολλές χώρες του ΟΟΣΑ, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα

Διάγραμμα 4: Τα ελλείμματα διαφόρων

δημοσιονομικά χωρών %(ΑΕΠ) 1992

Συγκεκριμένα το έλλειμμα ανέρχεται σε 654 δις.δρχ. έναντι 1213 δις.δρχ. το 1991, δηλαδή μείωση 46,1% (χωρίς χρεολύσια).

Οι στόχοι του σταθεροποιητικού προγράμματος και κατ' επέκταση κι εκείνοι του Μάαστριχτ, πολλές φορές είναι αντικρουόμενοι και αντιστρατεύεται ο ένας τον άλλον. Τα μέτρα που πάρθηκαν το 1992 οδήγησαν σε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος αλλά ενίσχυσαν τον πληθωρισμό και έπληξαν την ανάπτυξη. Τα μέτρα αυτά είναι τα εξής (Αγαπητός, 1988):

1. Αύξηση των τιμών (των καυσίμων και του ειδικού φόρου κατανάλωσης)
2. Αύξηση του φόρου των τόκων καταθέσεων από 10% σε 15%.
3. Μετάταξη από 8% ΦΠΑ στο 18% των αυτοκινήτων.
4. Αυξήσεις στα τσιγάρα και στα ποτά.
5. Κατάργηση του συντελεστή 36% ΦΠΑ

Από το 1987 το επιτόκιο δανεισμού αυξήθηκε γρήγορα, φτάνοντας σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα το 1991 και 1992. Αυτό ίσως οφείλεται μερικώς στις χαμηλότερες εθνικές αποταμιεύσεις έτσι ώστε η διαθεσιμότητα των δανείων να υπόκεινται σε περιορισμούς. Η αύξηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στα σταθεροποιητικά σχέδια της κυβέρνησης. Αντανακλά, επίσης, την προσπάθεια της κυβέρνησης να αποθαρρύνει την κερδοσκοπία έναντι της

υποτίμησης της δραχμής που προκύπτει από την εσωτερική αστάθεια των τιμών και την νομισματική κρίση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας κατά το φθινόπωρο του 1992.

Γεγονός πάντως είναι ότι σε αυτήν την οικονομική κρίση το εθνικό μας εισόδημα άντεξε κυρίως εξαιτίας αυτών των μέτρων που είχε λάβει έγκαιρα η ελληνική κυβέρνηση.

Οι αυξήσεις αυτές οδήγησαν σε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, αλλά ενίσχυσαν παράλληλα και τον πληθωρισμό κατά δύο τουλάχιστον ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα ο επιδιωκόμενος πληθωρισμός 12% για τα 1992 να φτάσει στο 15%. Η εξέλιξη αυτή δυσχεραίνει την προσπάθεια εισόδου της δραχμής στο ΕΝΣ]¹.

4.5. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ

1994-1999

Η έναρξη των ουσιαστικών προσπαθειών της Ελλάδας να προσδέσει την πορεία της με τις πορείες των χωρών που συγκροτούσαν την ΟΝΕ προσδιορίζεται χρονικά το 1994, όταν υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης. Τότε οι δείκτες της ελληνικής οικονομίας ήταν μακράν των απαιτούμενων προϋποθέσεων, όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, για να ενταχθεί η χώρα στην «ευρω-ζώνη» και απείχαν κατά πολύ εκείνων που διέθεταν οι άλλες χώρες-μέλη όταν άρχιζαν τις προσπάθειές τους (Σταμπόλης, 2001).

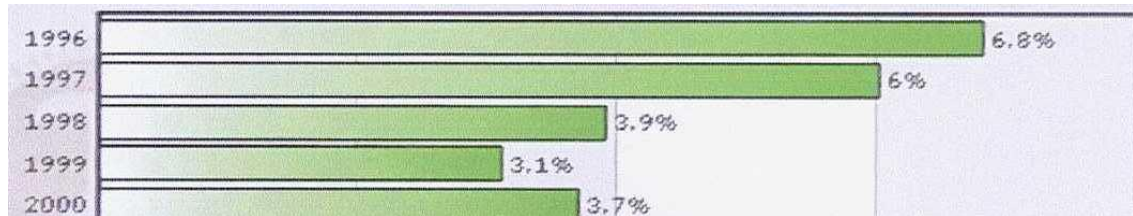
Στις 15 Δεκεμβρίου υποβλήθηκε στην ΕΕ νέο (αναθεωρημένο, επικαιροποιημένο) Πρόγραμμα Σύγκλισης για τα έτη 1999-2002, με φιλόδοξους στόχους. Η μεταβολή στην οικονομική πορεία της χώρας μας, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, είναι ιδιαίτερα σημαντική, την πορεία της οποίας αμέσως θα αναλύσουμε.

Η Ελλάδα από το 1994 βρισκόταν σε καθεστώς υπερβολικού ελλείμματος και παρά την πρόοδο της δημοσιονομικής διαχείρισης από το 1993 μέχρι και το 2000 το έλλειμμα

¹ Αγαπητός Γ., (1988), «Εξελίξεις και διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας (1950-1993)», εκδοτικές επιχειρήσεις «ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ», Αθήνα σελ. 345-346.

παρέμεινε πάνω από την τιμή αναφοράς 3% του ΑΕΠ, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5: Έλλειμμα γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ) ετών 1995-2000

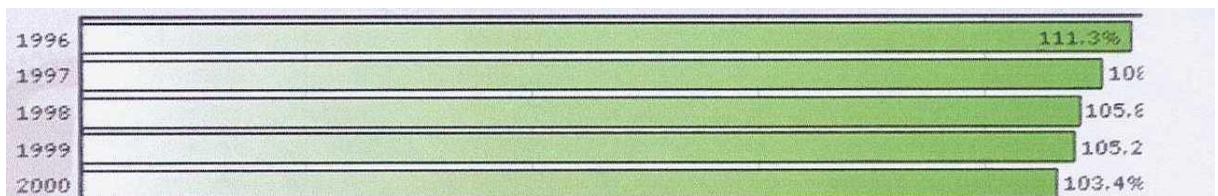

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Βλέπουμε βέβαια ότι από το 1996 μέχρι και το 2000 το έλλειμμα μειώθηκε κατά 3,1%. Αυτή η μείωση προήλθε κυρίως από την αύξηση των εσόδων (10,7% στην περίοδο 1990-1998) και δευτερευόντως από την μείωση των δαπανών (3,5%).

Το δημόσιο χρέος παρουσίασε συνεχή πτωτική τάση, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα και από 111,3% του ΑΕΠ το 1996 έπεσε στο 105,2% το 1999 και στο 103,4% το 2000. Έχουμε δηλαδή μια συνεχή πτώση που το 2000 σημειώνει διαφορά από το 1996 7,9 ποσοστιαίων μονάδων.

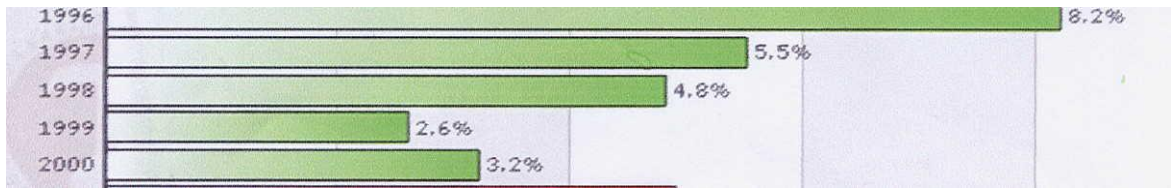
Διάγραμμα 6: Δημόσιο χρέος (%ΑΕΠ) ετών 1996-2000

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

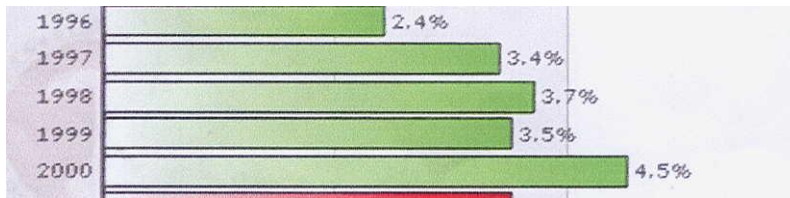
Στα ίδια περίπου επίπεδα κυμαίνεται και ο πληθωρισμός, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα, ο οποίος από 8,2% που ήταν το 1996 έφτασε στα 3,2% το 2000, μεταβολή της τάξης των 5 ποσοστιαίων μονάδων.

Διάγραμμα 7: Πληθωρισμός (% μεταβολή ΔΤΚ) ετών 1996-2000

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 8: Πληθωρισμός (% μεταβολή ΔΤΚ) ετών 1996-2000

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Στο παραπάνω διάγραμμα παραθέτουμε το ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας την ίδια χρονική περίοδο. Παρατηρούμε λοιπόν και εδώ ότι αυξήθηκε το 2000 σε 4,5% σε αντίθεση με το 1996 που ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν 2,4%. Η μεταβολή και εδώ είναι της τάξεως των 2,1 ποσοστιαίων μονάδων.

Ωστόσο, με το πρώτο πρόγραμμα σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας 1993-1998 και κατόπιν με το πρόγραμμα σύγκλισης 1998-2001, στην ελληνική οικονομία παρουσιάζεται αρχικά συγκράτηση και ύστερα σημαντική μείωση των δημόσιων δαπανών, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται αύξηση των δημοσίων εσόδων. Αυτή η μείωση των δαπανών οφείλεται κυρίως στη μείωση των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού.

Το 1977 δημιουργήθηκε ένα πλαίσιο εξορθολογισμού και εποπτείας των δημόσιων δαπανών, ιδιαίτερα εκείνων των φορέων που χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά δεν ακολουθούν το δημόσιο λογιστικό. Αυτό ήταν απαραίτητο, καθώς στην κατάρτιση του προϋπολογισμού εφαρμόζονταν η προσθετική μέθοδος προϋπολογισμού, δηλαδή, οι δαπάνες κάθε έτους προσαυξανόταν με βάση τις δαπάνες του προηγούμενου έτους με ρυθμό ανάλογο του αναμενόμενου πληθωρισμού, της προσδοκώμενης οικονομικής ανάπτυξης και των αναγκών του δημόσιου τομέα (υπουργείων, δημόσιων οργανισμών κ.λπ.) χωρίς να γίνεται η απαραίτητη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.

Η αύξηση των εσόδων αυτής της περιόδου οφείλεται κυρίως:

- ❖ στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης,
- ❖ στην εισαγωγή νέων φόρων
- ❖ στην περιστολή της φοροδιαφυγής και
- ❖ σε κάποιο βαθμό στην πιο δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών.

Ως αποτέλεσμα αυτών των μέτρων ήταν το καθαρό δημοσιονομικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να μειώνεται διαρκώς. Αντίθετα, το εμπορικό έλλειμμα αυξήθηκε σημαντικά από 295,35 δισεκατομμύρια δραχμές σε τρέχουσες τιμές το 1981 σε 6.252,4 δισεκατομμύρια δραχμές το 2000 έχοντας μια μέση αύξηση 16,49% κατ' έτος. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές αυξήθηκαν με παρόμοιους ρυθμούς. Οι αυξήσεις των μισθών ήταν επίσης μεγάλες και ιδιαίτερα στη μεταποίηση. Αυτό όμως συνέβαλε στο να χειροτερέψει η ελληνική ανταγωνιστικότητα.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τους τακτικούς προϋπολογισμούς των ετών 1998-2000.

Πίνακας 8: Ο τακτικός προϋπολογισμός των ετών 1998-2000

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
	1998	1999	2000
ΕΣΟΔΑ (σύνολο)	27.875	31.087	34.257
από άμεσους φόρους	10.540	11.866	13.682
από έμμεσους φόρους	15.402	17.179	18.620
από λοιπά έσοδα	1.933	2.041	1.954
ΔΑΠΑΝΕΣ	31.287	33.093	35.313
Τόκοι	9.490	9.694	9.914

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος, εισηγητική έκθεση του διοικητή

4.6. Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Ενώ η σταθερότητα των τιμών αποτελεί το σημαντικότερο ίσως σκοπό της ΟΝΕ, δεν έχει δοθεί από την ΕΕ κάποιος επίσημος ορισμός της έννοιας αυτής. Βέβαια, στα πλαίσια της θεωρίας της οικονομικής πολιτικής η έννοια αυτή έχει καταστεί αντικείμενο εκτενούς διερεύνησης και έχει λάβει διάφορους ορισμούς. Γενικά, η σταθερότητα των τιμών αναφέρεται σ' εκείνη την κατάσταση της οικονομίας κατά την οποία το γενικό επίπεδο των τιμών δεν παρουσιάζει τάσεις σημαντικών μεταβολών, τόσο προς τα πάνω (πληθωρισμός), όσο και προς τα κάτω (αντιπληθωρισμός). Δεδομένου όμως ότι η σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται γενικά από ακαμψία των τιμών προς τα κάτω, ο σκοπός της σταθερότητας των τιμών τείνει να ταυτίζεται με την αποφυγή του πληθωρισμού, ο οποίος ορίζεται ως η τάση προς συνεχιζόμενη και αυτοτροφοδοτούμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια οικονομία. Βασικό χαρακτηριστικό του ορισμού αυτού είναι ότι ο πληθωρισμός είναι μια δυναμική διαδικασία, η οποία μάλιστα είναι δυνατό να διακόπτεται πρόσκαιρα, και όχι απλώς μια κατάσταση υψηλού επιπέδου τιμών που διαμορφώνεται εφάπαξ ή έστω βραχύχρονα (Βαβούρας, 1994).

Η μέτρηση του πληθωρισμού αποτελεί ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας στη διερεύνηση του φαινομένου αυτού. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται διάφοροι αριθμοδείκτες, όπως είναι, για παράδειγμα, ο δείκτης τιμών καταναλωτή, ο δείκτης τιμών χονδρικής πώλησεως και ο έμμεσος αποπληθωρισμός του ΑΕΠ. Ως καταλληλότερος δείκτης του πληθωρισμού θεωρείται εκείνος ο οποίος σχετίζεται περισσότερο με τη βασική αιτία του πληθωρισμού. Έτσι, αν θεωρείται ότι η σημαντικότερη αιτία του πληθωρισμού είναι το ότι τα ρευστά διαθέσιμα δεν βρίσκονται στο άριστό τους μέγεθος, ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) πρέπει να γίνεται αποδεκτός ως ο καταλληλότερος δείκτης του πληθωρισμού.

Επιπλέον, ο ΔΤΚ συνδέεται με τα πλεονεκτήματα ότι είναι ευρύτερα κατανοητός και χρησιμοποιείται στις συλλογικές διαπραγματεύσεις για μισθολογικές αυξήσεις, καθώς και ότι δημοσιεύεται σε μηνιαία βάση σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Στο προσαρτημένο στη συνθήκη του Μάαστριχ πρωτόκολλο σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης, αναφέρεται ότι ο πληθωρισμός υπολογίζεται βάσει του ΔΤΚ.

Σημειώνεται ότι ο ΔΤΚ μετρά τις μεταβολές του κόστους ζωής των καταναλωτών, εξαιτίας των μεταβολών των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που πληρώνουν και καταρτίζεται παρακολουθώντας τη διαχρονική εξέλιξη των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που συνθέτουν το «καλάθι» αγορών ενός τυπικού νοικοκυριού.

Δεδομένου ότι τα καταναλωτικά πρότυπα στις διάφορες χώρες-μέλη της ΕΕ διαφέρουν σημαντικά, τόσο η σύνθεση του «καλαθιού» όσο και οι συντελεστές στάθμισης των αγαθών και υπηρεσιών που υπεισέρχονται στον υπολογισμό του ΔΤΚ παρουσιάζουν αποκλίσεις μεταξύ των χωρών-μελών της Ένωσης. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν υποθεθεί ότι στα πλαίσια της ΕΕ θα μπορούσαν να διαμορφωθούν ενιαίες τιμές αγαθών και υπηρεσιών, σε κάθε δεδομένη περίοδο ο ΔΤΚ θα παρουσιάζει διαφορετική τιμή στις κατ' ιδίαν χώρες-μέλη, εξαιτίας των διαφορετικών καταναλωτικών προτύπων που θα επικρατούν (Βαβούρας, 1994).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

5.1. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ

Η ΟΝΕ δεν είναι χωρίς κόστος. Ιδιαίτερα όσον αφορά τη νομισματική ένωση, ενώ τα οφέλη της αποτελούν δημόσιο αγαθό, με την έννοια ότι είναι κατά κανόνα συλλογικά και διεθνή, το κόστος της είναι κατά βάση εθνικό (Βαβούρας, 1994). Πιο συγκεκριμένα έχουμε:

1) Απώλεια νομισματικής αυτονομίας.

Το κόστος μιας νομισματικής ένωσης προκύπτει από το γεγονός ότι όταν μια χώρα εγκαταλείπει το εθνικό της νόμισμα, παράλληλα παραιτείται από τη χρήση ενός εργαλείου οικονομικής πολιτικής, χάνοντας τη δυνατότητα εφαρμογής εθνικής νομισματικής πολιτικής. Με άλλα λόγια, στην περίπτωση μιας πλήρους νομισματικής ένωσης η κεντρική τράπεζα μιας χώρας ή παύει να υφίσταται ή δεν διαθέτει καμία πραγματική ισχύ. Αυτό σημαίνει ότι μια χώρα που εντάσσεται σε μια νομισματική ένωση δεν θα είναι πλέον σε θέση να αλλάζει την τιμή του νομίσματός της (μέσω εκούσιων υποτιμήσεων ή εκούσιων ανατιμήσεων) ή να καθορίζει την ποσότητα του εθνικού της νομίσματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία (De Grauwe, 2003). Δεδομένου ότι οι επιμέρους χώρες διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά τους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας και τις επιλογές τους όσον αφορά τους συνδυασμούς των επιθυμητών ρυθμών πληθωρισμού και ποσοστών ανεργίας, ο συντονισμός της οικονομικής πολιτικής σημαίνει ότι, όχι σπάνια, οι χώρες-μέλη της ένωσης πρέπει να θυσιάζουν τους στόχους της εθνικής οικονομικής τους πολιτικής (Βαβούρας, 1994).

Πιο συγκεκριμένα η χρήση ενός κοινού νομίσματος από μια Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) που καθορίζει τη νομισματική πολιτική και τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια του ευρώ, εμφανίζεται ως το κυριότερο μειονέκτημα της ΟΝΕ. Αφού η ΟΝΕ περιλαμβάνει μόνιμα σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και την εισαγωγή ενός ενιαίου νομίσματος χωρίς κεφαλαιακούς ελέγχους, τότε ένα ενιαίο βραχυπρόθεσμο επιτόκιο θα πρέπει να υπερισχύσει στα κράτη μέλη της ΕΕ. Από αυτό προκύπτει η πλευρά των πραγματικών διλημμάτων για την ΕΚΤ, καθώς θα πρέπει να συμβιβάσει τις ανάγκες των μελών που βρίσκονται σε οικονομική ύφεση. Στην περίπτωση ύπαρξης εθνικών νομισμάτων οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες σε χώρες που βρίσκονται σε φάση οικονομικής προόδου, αυξάνουν τα βραχυπρόθεσμα επιτόκιά τους για να περιορίσουν την υπερθέρμανση της οικονομίας τους, ενώ οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες χωρών σε ύφεση συνήθως μειώνουν τα επιτόκιά τους για να δώσουν ώθηση στην

οικονομική δραστηριότητα. Ένα κοινό επιτόκιο στη μετά ONE εποχή μπορεί να μην είναι αρκετά υψηλό για να περιορίσει την οικονομική δραστηριότητα σε χώρες που είναι σε φάση οικονομικής προόδου, ενώ μπορεί να είναι αρκετά υψηλό για να βοηθήσει χώρες που βρίσκονται σε ύφεση. Ωστόσο, η ONE αναμένεται να οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε συντονισμό των οικονομικών κύκλων των χωρών μελών μέσα από την εναρμόνιση των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε. (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002). Το ΕΣΚΤ, σύμφωνα με το άρθρο 105 της συνθήκης του Μάαστριχ, εκτός από το ότι χαράζει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της Ε.Ε., διενεργεί πράξεις συναλλάγματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του (σελ. 118) άρθρου 109 της ίδιας συνθήκης, και επιπλέον κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών-μελών. Έτσι, τα ζητήματα του ισοζυγίου πληρωμών με τις εκτός της Ένωσης χώρες ρυθμίζονται στο επίπεδο της Ε.Ε. και όχι στο επίπεδο των κατ' ιδίαν χωρών-μελών της (Βαβούρας, 1994).

2) Απώλεια μακροοικονομικής πολιτικής.

Ένα σημαντικό επιχείρημα έναντι της ONE είναι ότι η αποδοχή ενός ενιαίου νομίσματος σημαίνει πως οι χώρες μέλη δεν είναι πλέον ελεύθερες να καθορίσουν τις δικές τους νομισματικές πολιτικές και τις δικές τους δημοσιονομικές πολιτικές. Στην οικονομική επιστήμη είναι ευρέως αποδεκτό ότι βραχυπρόθεσμα υπάρχει μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ ρυθμού πληθωρισμού και του ποσοστού ανεργίας μια χώρας, γνωστή ως η καμπύλη Phillips. Μερικές χώρες προτιμούν να έχουν χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού και είναι προετοιμασμένες να αποδεχθούν σχετικά υψηλή ανεργία, ενώ άλλες προτιμούν χαμηλή ανεργία και σχετικά υψηλό πληθωρισμό. Με κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες οι διαφορετικές αυτές προτιμήσεις στο ρυθμό πληθωρισμού μπορούν να συμβιβαστούν με ένα ανατιμώμενο νόμισμα για χώρες χαμηλού πληθωρισμού. Δεδομένου ότι σε μια νομισματική ένωση απαιτείται ενιαίος ρυθμός πληθωρισμού, χώρες με διαφορετικές προτιμήσεις αναφορικά με τη σχέση ανταλλαγής μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού είναι αυτονόητο ότι θα υποστούν το κόστος της σχέσης αυτής από την ONE (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).

Βεβαίως, οι απόψεις δίστανται αναφορικά στο αν υπάρχει πραγματικά σχέση ανταλλαγής μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού στην καμπύλη Phillips. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι αποδέχονται ότι βραχυπρόθεσμα μια τέτοια ανταλλαγή συνήθως υπάρχει αλλά όχι μακροπρόθεσμα, με κάθε χώρα να έχει μια κάθετη καμπύλη Phillips στο φυσιολογικό της επίπεδο ανεργίας. Επομένως, το κόστος που σχετίζεται με την απώλεια

αυτονομίας στην εθνική μακροοικονομική πολιτική μάλλον περιορίζεται στον βραχυπρόθεσμο ορίζοντα.

3) Απώλεια φόρου πληθωρισμού.

Η γερμανική συμφωνία για την ONE ήταν κρίσιμα εξαρτώμενη από εγγυήσεις ενός χαμηλού ρυθμού πληθωρισμού στην ΕΕ. Για ορισμένες κυβερνήσεις η κίνηση προς την ONE περιλαμβάνει σημαντικό κόστος, επειδή είναι αναγκαίο να προσαρμόσουν τους ρυθμούς πληθωρισμού τους στο χαμηλό επίπεδο του γερμανικού πληθωρισμού. Σε χώρες όπου υπάρχει μεγάλο ποσό οφειλόμενου δημοσίου χρέους και μεγάλη ιδιοκτησία της νομισματικής βάσης σε σύγκριση με το σύνολο των τοκοφόρων τραπεζικών λογαριασμών, ο ρυθμός πληθωρισμού, με τη μείωση της πραγματικής αξίας του ονομαστικού χρέους και της αγοραστικής δύναμης, ουσιαστικά αποτελεί έναν αποτελεσματικό φόρο (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).

Ο χαμηλότερος ρυθμός πληθωρισμού της ONE συνεπάγεται ένα χαμηλότερο έσοδο λόγω φόρου πληθωρισμού για τις χώρες υψηλού πληθωρισμού, πράγμα που σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις αυτές θα πρέπει να αντικαταστήσουν το χαμένο φόρο λόγω του πληθωρισμού με σαφείς άμεσους και έμμεσους φόρους.

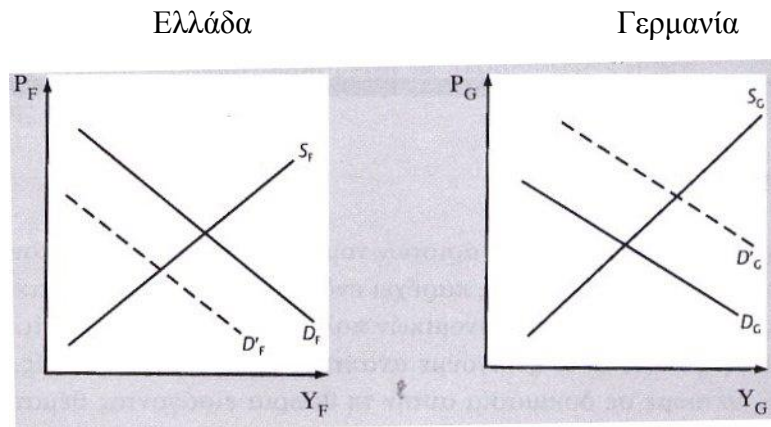
4) Περιφερειακές διαφορές και κατανομή των πλεονεκτημάτων.

Ενώ θεωρείται ότι η ONE θα οδηγήσει σε οφέλη την ΕΕ ως σύνολο, δεν διασφαλίζεται η δίκαιη κατανομή των πλεονεκτημάτων αυτών με αποτέλεσμα ορισμένες περιφέρειες ή χώρες της ΕΕ να αποκομίσουν σημαντικά κέρδη, ενώ άλλες να υποστούν ζημιές. Οι αυξημένες μετακινήσεις κεφαλαίου και εργασίας που σχετίζονται με την ONE, καθώς οι πόροι μετακινούνται από περιοχές χαμηλής οριακής παραγωγικότητας σε περιοχές υψηλής οριακής παραγωγικότητας, μπορεί να καταστήσουν τις μετακινήσεις αυτές ως ένα περιφερειακό πρόβλημα με ανεπιθύμητες κοινωνικές συνέπειες (Θαλασσινός και Κυριαζίδης, 2002).

Για να καταλάβουμε καλύτερα τι εννοούμε θα παραθέσουμε ένα παράδειγμα (De Grauwe, 2003).

Ας υποθέσουμε ότι για κάποιο λόγο οι καταναλωτές της ΕΕ στρέφουν τις προτιμήσεις τους από τα προϊόντα που παράγονται, ας υποθέσουμε στην Ελλάδα, προς τα προϊόντα που παράγονται στην Γερμανία. Οι συνέπειες αυτής της μεταβολής στη συνολική ζήτηση απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα

Σχήμα 2: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Οι καμπύλες στο σχήμα 2 είναι οι κλασικές καμπύλες συνολικής ζήτησης και προσφοράς σε μια ανοιχτή οικονομία. Η καμπύλη ζήτησης είναι η γραμμή με την αρνητική κλίση που δείχνει ότι, όταν το εγχώριο επίπεδο τιμών αυξάνεται, η ζήτηση για εγχώριο προϊόν μειώνεται.

Η καμπύλη προσφοράς υποδηλώνει ότι, όταν αυξάνεται η τιμή του εγχώριου προϊόντος, οι εγχώριες επιχειρήσεις αυξάνουν την προσφορά τους για να επωφεληθούν από την υψηλότερη τιμή. Συνεπώς, αυτές οι καμπύλες προσφοράς καταδεικνύουν ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντος. Επίσης, κάθε καμπύλη προσφοράς χαράσσεται με την υπόθεση ότι ο ονομαστικός μισθός και η τιμή των άλλων εισροών (π.χ. της ενέργειας, των εισαγόμενων προϊόντων) παραμένουν σταθερά. Οι μεταβολές στις τιμές αυτών των εισροών θα μετατοπίσουν αυτές τις καμπύλες προσφοράς.

Η μετατόπιση της ζήτησης εμφανίζεται με μια προς τα πάνω και δεξιά μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης στη Γερμανία και με μια προς τα κάτω και αριστερά μετατόπιση στην Ελλάδα. Το αποτέλεσμα είναι να μειωθεί η παραγωγή στην Ελλάδα και να αυξηθεί στη Γερμανία. Αυτό, κατά πάσα πιθανότητα θα οδηγήσει σε επιπλέον ανεργία στην Ελλάδα και σε μείωση της ανεργίας στη Γερμανία.

Στην Ελλάδα, η αξία του εγχώριου προϊόντος έχει μειωθεί εξαιτίας της μεταβολής της συνολικής ζήτησης. Αν οι δαπάνες εκ μέρους των Ελλήνων δεν μειωθούν κατά το ίδιο ποσό, η Ελλάδα θα εμφανίσει έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το διαθέσιμο εισόδημα των Ελλήνων δεν μειώνεται τόσο όσο μειώνεται η παραγωγή. Συνεπώς, σημειώνεται αύξηση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού της Ελλάδας.

Στη Γερμανία η κατάσταση θα είναι αντίθετη. Έτσι και οι δύο χώρες θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα προσαρμογής, η Ελλάδα θα μαστίζεται από ανεργία και έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η Γερμανία θα γνωρίζει οικονομική άνθηση, που και αυτή οδηγεί σε ανοδικές πιέσεις στο επίπεδο των τιμών, ενώ ταυτόχρονα θα παρουσιάζει πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (De Grauwe, 2003).

Για να μετριάσουν μια τέτοια πιθανότητα μερικοί υποστηρικτές της ONE επιχειρηματολογούν υπέρ μιας διορθωτικής περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι περιφέρειες και οι χώρες που κερδίζουν από το νέο καταμερισμό εργασίας θα χρηματοδοτούν επενδυτικά προγράμματα στις περιφέρειες που θα υποστούν ζημιές από την ONE.

Ενώ οι περιφερειακές ανισότητες μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της ONE, παραμένει ανοικτό το θέμα για το αν η περιφερειακή πολιτική είναι το καλύτερο μέσο για τον περιορισμό του προβλήματος. Η σημασία της περιφερειακής πολιτικής έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια για πολλούς και διάφορους λόγους. Οι λόγοι αυτοί περιλαμβάνουν την πολιτική χειραγώγηση, τη διοχέτευση κεφαλαίων σε αναποτελεσματικές βιομηχανίες και την καθυστέρηση επιθυμητών οικονομικών προσαρμογών.

5) Διαφορές στους θεσμούς της αγοράς εργασίας.

Δεν χωράει αμφιβολία ότι υπάρχουν σημαντικές θεσμικές διαφορές στις αγορές εργασίας των ευρωπαϊκών χωρών. Σε ορισμένες αγορές εργασίας δεσπόζουν κάποια συσπειρωμένα εργατικά σωματεία (π.χ. στη Γερμανία). Σε άλλες χώρες τα εργατικά σωματεία είναι αποδυναμωμένα (π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο). Οι διαφορές αυτές μπορεί να εισαγάγουν σημαντικό κόστος για μια νομισματική ένωση. Ο κύριος λόγος είναι ότι αυτές οι θεσμικές διαφορές μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλίνουσες εξελίξεις σχετικά με τους μισθούς και τις τιμές, ακόμη κι αν οι χώρες αντιμετωπίζουν τις ίδιες διαταραχές. Όταν, επί παραδείγματι, δύο χώρες υπόκεινται στην ίδια αύξηση της τιμής του πετρελαίου, η επίδραση αυτής της αύξησης στους εγχώριους μισθούς και στις τιμές εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό

από τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν στις διαταραχές αυτές τα εργατικά σωματεία (De Grauwe, 2003).

5.2. ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Κατά το 2008 η Lehman Brothers, μία από τις σημαντικότερες τότε τράπεζες της Αμερικής, κατέρρευσε αφήνοντας έκπληκτους τους περισσότερους και ταυτόχρονα με αρκετή ανασφάλεια. Η κρίση που ξεκίνησε από την Αμερική και κλιμακώνεται σήμερα στην Ευρώπη δεν μοιάζει να είναι παροδική αλλά έχει εν πολλοίς να κάνει με την θεμελιώδη ουσία του καπιταλισμού (το κέρδος). Περισσότεροι από 50 εκατομμύρια άνθρωποι τότε έχασαν τις δουλειές τους στις αναπτυσσόμενες χώρες, τουλάχιστον 10 εκατομμύρια Αμερικανοί, Βρετανοί και Ιρλανδοί ένιωσαν την ντροπή της κατάσχεσης του σπιτιού τους, ενώ στον «αναπτυσσόμενο Νότο» και στην Ανατολική Ασία προστέθηκαν πάνω από 500 εκατομμύρια άνθρωποι στο σύνολο όσων βρίσκονται και επίσημα κάτω από τα όρια της φτώχειας (INE ΓΣΕΕ, Δεκέμβριος 2011).

Βέβαια, η κατάρρευση της Lehman Brothers δεν ήταν η αιτία που ξέσπασε η οικονομική κρίση αλλά η αδυναμία πολλών δανειστών στις ΗΠΑ να αποπληρώσουν τα δάνεια που έλαβαν για αγορά κατοικίας. Η αφετηρία όμως της κρίσης εντοπίζεται στην αλλαγή του θεσμικού πλαισίου που έγινε στην Μεγάλη Βρετανία κατά το 1980, οι οποίες συνέβαλαν στην κατάργηση ή στην ελαστικότητα των κανόνων και των ρυθμίσεων που αφορούσαν τη λειτουργία των τραπεζών και των κτηματικών εταιριών.

Στην περίοδο της κυβέρνησης Thatcher στη Μεγάλη Βρετανία, το τραπεζικό σύστημα άλλαξε ριζικά, καθώς καταργήθηκαν μια σειρά από περιορισμούς για τη χρηματοδότηση των τραπεζών. Μέσα στη δεκαετία του 1990, οι περιορισμοί γίνονταν ολοένα ελαστικότεροι, επιτρέποντας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να λειτουργούν με μεγαλύτερη ελευθερία, ενώ ο νόμος Gramm-Leach-Bliley του 1999 (γνωστός και ως «ο νόμος του εκσυγχρονισμού των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών του 1999») κατήργησε τις διαφορές μεταξύ εμπορικών και κτηματικών τραπεζών, ασφαλιστικών και χρηματιστηριακών εταιριών (INE ΓΣΕΕ,

Δεκέμβριος 2011). Αποτέλεσμα ήταν οι άνθρωποι να καταφεύγουν στον δανεισμό με ευκολία και ταυτόχρονα οι τράπεζες να δανείζουν σε πιστωτές με επισφαλή χαρακτηριστικά. Αυτή η ευκολία δανεισμού στην αγορά κατοικιών οδήγησαν στην αύξηση της ζήτησης και παράλληλα και στην αύξηση της τιμών των κατοικιών.

Αυτή η τεράστια προσφορά ακινήτων στις Η.Π.Α. είχε σαν αποτέλεσμα την πτώση της αξίας των κατοικιών που σε ορισμένους κατόχους ακινήτων ήταν της τάξεως του 10% ή 30%, αλλά υπήρχε και μηδενική ή αρνητική καθαρή θέση. Το Μάρτιο του 2008 το 11% των κατόχων στεγαστικών δανείων ή αλλιώς 11.000.000 ιδιοκτήτες είχαν μηδενική ή αρνητική καθαρή θέση ακινήτου και έτσι μην έχοντας κανένα κίνητρο για την αποπληρωμή του δανείου, τη σταματούσαν. Οι κάτοχοι των τιτλοποιημένων δανείων λόγω αυτής της κατάστασης δεν εισέπρατταν τόκους και κεφάλαιο, με αποτέλεσμα τα εταιρικά ομόλογα να υποστούν σημαντική μείωση της βαθμολογίας τους (<http://www.economica.gr>).

Τα χαμηλά επιτόκια και η υπερβάλλουσα ρευστότητα, λόγω της πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Η.Π.Α., αύξησε υπερβολικά τον δανεισμό των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και μείωσε υπερβολικά την αποταμίευση. Έτσι όταν ξέσπασε η κρίση, ο υπερβολικός δανεισμός καθιστούσε απαγορευτική την περαιτέρω χρηματοδότηση με αποτέλεσμα πολλές επιχειρήσεις, ακόμη και κολοσσοί, να οδηγηθούν σε χρεοκοπία όπως και πάρα πολλά νοικοκυριά.

Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς οικονομίας είχε σαν αποτέλεσμα, το χρηματοοικονομικό πρόβλημα που ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής να μεταδοθεί σαν τοξικό απόβλητο σε ολόκληρο τον κόσμο. Στα χαρτοφυλάκια πολλών Ευρωπαϊκών Τραπεζών, και κυρίως στη Μεγάλη Βρετανία, υπήρχε μεγάλος αριθμός τοξικών ομολόγων που δεν εξυπηρετούνταν, με αποτέλεσμα να κινδυνεύσουν πολλές τράπεζες και ενώπιον του κινδύνου χρεοκοπίας να ζητήσουν κρατική ενίσχυση (<http://www.economica.gr>).

Παρά τους ισχυρισμούς των Ευρωπαίων ότι η κρίση δεν θα άγγιζε την Ευρώπη και ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες δεν ήταν εκτεθειμένες σε κίνδυνο, έγινε σύντομα φανερό ότι ίσχυε ακριβώς το αντίθετο. Τότε, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έσπευσαν να κάνουν για τις ευρωπαϊκές τράπεζες ό,τι είχε κάνει η αμερικανική κυβέρνηση για την Wall Street: να τις προμηθεύσουν με τεράστιες ποσότητες δημόσιου χρήματος ώστε να αντικαταστήσουν το τοξικό-ιδιωτικό χρήμα με δημόσιο χρήμα από τα κράτη-μέλη (INE ΓΣΕΕ, Δεκέμβριος 2011).

Τα «τοξικά» τιτλοποιημένα ομόλογα μόλυναν τα χαρτοφυλάκια πολλών ευρωπαϊκών Τραπεζών με αποτέλεσμα για διαγράφονται επισφάλειες και να ζητείται κρατική συνδρομή με τη μορφή κρατικών εγγυήσεων. Η χρηματοπιστωτική κρίση στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μεταδόθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο και οι τράπεζες διέκοψαν τις χρηματοδοτήσεις σε ιδιώτες και επιχειρήσεις. Η κρίση μετατράπηκε σε βρόγχο για χιλιάδες επιχειρήσεις. Επηρέασε όλους τους κλάδους τις οικονομίας, με δυσάρεστα αποτελέσματα: μεγάλη αύξηση της ανεργίας, απολύσεις, συγχωνεύσεις επιχειρήσεων και χρεοκοπίες, σε πολλές χώρες η ανάπτυξη επιβραδύνεται ή καθίσταται αρνητική, το ΑΕΠ μικραίνει, ο δανεισμός πολλών κρατών γίνεται πολύ ακριβός ή αδύνατος και αυξάνει το δημόσιο χρέος (<http://www.economica.gr>).

5.3. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η χρονική στιγμή κατά την οποία εκπονήσαμε την εργασία αυτή χαρακτηρίζεται από τη σοβαρή επιδείνωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, που δεν αφήνει ανεπηρέαστη βέβαια και την ελληνική οικονομία. Οι ρυθμοί οικονομικής ανόδου επιβραδύνονται, ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός και στις χρηματοπιστωτικές αγορές εκδηλώνονται εξαιρετικά έντονες πιέσεις. Η χειροτέρευση των μακροοικονομικών επιδόσεων και προοπτικών διεθνώς προκλήθηκε από τη συνεπίδραση δύο ισχυρών παραγόντων – της χρηματοπιστωτικής αναταραχής και της μεγάλης ανόδου των τιμών του πετρελαίου, των τροφίμων και άλλων πρώτων υλών. Η διεθνής χρηματοπιστωτική συνεχίζεται. Το βάθος, η πιθανή διάρκεια, οι κατά καιρούς εξάρσεις και οι μακροοικονομικές παρενέργειές της έχουν ήδη υπερβεί τις αρχικές εκτιμήσεις. Ωστόσο, στη ζώνη του ευρώ η κατάσταση, όσον αφορά τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, είναι λιγότερο ανησυχητική από ό,τι στις ΗΠΑ, είναι όμως υπαρκτοί οι κίνδυνοι επιδείνωσης.

Τα κυριότερα σημεία αυτής της κρίσης συνοψίζονται στα εξής (www.bankofgreece):

- Η ραγδαία άνοδος των τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και άλλων βασικών εμπορευμάτων επιδρά δυσμενώς τόσο στον πληθωρισμό όσο και στην

οικονομική δραστηριότητα διεθνώς: Οι τιμές του πετρελαίου, μετά την πολύ μεγάλη άνοδό τους, υποχώρησαν το τελευταίο διάστημα και η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας είναι ενδεχόμενο να οδηγήσει σε περαιτέρω μείωσή τους. Ωστόσο, οι τιμές του πετρελαίου παραμένουν υψηλές, ενώ η αβεβαιότητα όσον αφορά τη μελλοντική τους εξέλιξη είναι αυξημένη και είναι πιθανό ότι θα συνεχίσουν να παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις. Οι υψηλές τιμές των τροφίμων πλήττουν ιδιαίτερα τους οικονομικά ασθενέστερους (μέσα σε κάθε χώρα) και τις αναδύμενες οικονομίες (μεταξύ των χωρών του κόσμου).

- Το αντίξοο και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον έχει δυσμενείς επιπτώσεις σχεδόν για όλες τις οικονομίες, οι οποίες όμως διαφοροποιούνται κατά χώρα, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε καθεμιά και ανάλογα με την προσαρμοστικότητα και την αντοχή της στους εξωγενείς κραδασμούς. Οι ιδιότητες αυτές εξαρτώνται από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά κάθε οικονομίας.
- Στη ζώνη του ευρώ η ενιαία νομισματική πολιτική συμβάλλει αποτελεσματικά στην οικονομική ανάπτυξη με την προσήλωσή της στο στόχο της σταθερότητας των τιμών μεσοπρόθεσμα. Η νομισματική πολιτική δεν έχει τη δυνατότητα να εμποδίσει ή να αντισταθμίσει τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις του πληθωρισμού γύρω από τη μεσοπρόθεσμη τάση του, οι οποίες οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες όπως οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου. Η νομισματική πολιτική πρέπει πρωτίστως να διασφαλίζει ότι οι κατά καιρούς εξωγενείς πληθωριστικές πιέσεις δεν ενσωματώνονται στις μεσοπρόθεσμες πληθωριστικές προσδοκίες και δεν πυροδοτούν δευτερογενείς επιδράσεις. Δευτερογενείς επιδράσεις εκδηλώνονται όταν οι παράγοντες της οικονομίας, κατά τον καθορισμό των τιμών από τις επιχειρήσεις, τη σύναψη μισθολογικών συμφωνιών ή τον καθορισμό άλλων αμοιβών, προεξοφλούν ότι η προσωρινή αύξηση του πληθωρισμού θα διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα.
- Επίσης, το Ευρωσύστημα παρεμβαίνει για την εξομάλυνση των συνθηκών στη διατραπεζική αγορά. Ειδικότερα, επιδιώκει να περιορίσει τις διακυμάνσεις των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων γύρω από το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης, ώστε το επίπεδο των επιτοκίων αυτών να παραμένει συνεπές με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής και να διευκολύνεται έτσι η μετάδοση των επιδράσεών της. Με αυτές τις παρεμβάσεις,

που έχουν τη μορφή πράξεων ανοικτής αγοράς, το Ευρωσύστημα μεταξύ άλλων προσφέρει ρευστότητα στα πιστωτικά ιδρύματα που συναντούν δυσκολίες ως προς την άντληση κεφαλαίων από τη διατραπεζική αγορά. Με τον τρόπο αυτό μειώνει επίσης τους συνακόλουθους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

- Η επιτάχυνση του πληθωρισμού διαβρώνει την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων, ιδιαίτερα των οικονομικά ασθενέστερων. Επίσης διαβρώνει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, καθώς διατηρείται η απόκλιση από το μέσο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ, με αρνητικές συνέπειες για τις προοπτικές της παραγωγής και της απασχόλησης.
- Η σοβαρή αυτή απώλεια ανταγωνιστικότητας έχει συντελέσει (μαζί με την άνοδο της τιμής του πετρελαίου) και στη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

5.4. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ενώ στον υπόλοιπο κόσμο οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης κατά το 2008 ήταν εμφανή, στην Ελλάδα επικρατούσε ένα κλίμα αισιοδοξίας ότι αυτή η κρίση δεν θα την άγγιζε. Αυτή η παραδοχή ενισχυόταν από το γεγονός ότι μέχρι και το 2004 ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ελλάδα ήταν σχεδόν ίδιος με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και σε μερικές περιπτώσεις μεγαλύτερος. Το ποσοστό της ανεργίας δεν ήταν σε ανησυχητικά επίπεδα αλλά αντίθετα, μετά το 2004 είχε καθοδική πορεία.

Έτσι, η Ελλάδα δεν ανησυχούσε ότι θα επηρεαζόταν από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Χαρακτηριστικό δε αυτού του κλίματος είναι το γεγονός ότι κατά το 2008 η Ελλάδα σημείωσε ανάπτυξη 1,3% σε αντίθεση με την ανάπτυξη της ευρωζώνης που ήταν μόλις 0,4% (INE ΓΣΕΕ, Δεκέμβριος 2011).

Όμως η μη ρεαλιστική πρόβλεψη του ταμειακού ελλείμματος, κατά το έτος 2009, εξαιτίας της υπερεκτίμησης των εσόδων και της αύξησης των δαπανών, σε συνδυασμό με τον αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας, είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική απόκλιση του

χρέους, τόσο σε απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του Α.Ε.Π., από τους στόχους που ετέθησαν στον προϋπολογισμό του 2009. Ο δανεισμός έφθασε σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, προκειμένου να καλυφθούν τα υπερβολικά ταμειακά ελλείμματα. Παρά τη σχετική βελτίωση του διεθνούς οικονομικού κλίματος το κόστος δανεισμού για τη χώρα μας παρέμεινε υψηλότερο σε σχέση με τις χώρες της ευρωζώνης.

Η Ελλάδα αξιολογήθηκε ως η χώρα με τη μικρότερη πιθανότητα ελέγχου του διογκούμενου χρέους της το οποίο ήταν κατά το 2009 στο 82,5% του ΑΕΠ και ως η χώρα με τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα καθώς τα ελληνικά κρατικά ομόλογα χαρακτηρίστηκαν ότι απαιτούσαν τη μεγαλύτερη πληρωμή για ασφάλεια.

Από το Νοέμβριο του 2009 και μετά τα επιτόκια των προθεσμιακών συμβολαίων ανταλλαγής πιστωτικού κινδύνου μακροπρόθεσμων ομολόγων πενταετούς διάρκειας της Ελλάδας, γνωστά ως CDs, ακολούθησαν μια δραματικά ανοδική πορεία. Έτσι, ενώ τα ελληνικά CDs τον Οκτώβριο του 2009 βρίσκονταν στις 130 περίπου μονάδες βάσης¹, το δεύτερο μισό του 2010 τα CDS βρίσκονταν κατά μέσο όρο στις 800 μονάδες βάσης, ενώ περιστασιακά ξεπέρασαν ακόμα και τις 1.000 μονάδες βάσης. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν η Ελλάδα μπήκε και αυτή στην τροχιά της οικονομικής κρίσης.

5.5. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα, όπου παρατηρούμε την οικονομική δραστηριότητα από το 2005 μέχρι και το 2013. Όπως βλέπουμε ο όγκος λιανικού εμπορίου παρουσιάζει από το 2005 έως και το 2008 ανοδική πορεία, φτάνοντας το 2008 στις 108,0 μονάδες, αυξανόμενος κατά 8% από το 2005. Όμως από τον επόμενο χρόνο εμφανίζει συνεχώς πτωτική πορεία φτάνοντας το 2013 στις 73,8 μονάδες, εμφανίζοντας πτώση από το 2005 κατά 26,2%.

Ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές εμφανίζει και αυτός μέχρι και το 2008 ανοδική πορεία φτάνοντας μάλιστα το 2008 στις 127,7% , μία άνοδος σε σχέση με το 2005 κατά 27,7

¹ Αυτό σημαίνει ότι ένας αγοραστής ελληνικού 5ετούς ομολόγου αξίας 1 εκατ. Ευρώ έπρεπε να καταβάλλει 13.000 ευρώ ετησίως επί 5 χρόνια για ασφάλεια

μονάδες. Όμως από τον επόμενο χρόνο και μέχρι και το 2013 παρουσιάζει πτωτική πορεία φτάνοντας στο 38% το 2013, σημειώνοντας πτώση κατά 89,7 μονάδες σε σχέση με το 2008.

Ίδια εικόνα παρουσιάζει και η βιομηχανική παραγωγή. Μέχρι και το 2007 η πορεία ήταν ανοδική φτάνοντας στο 103,2%. Από το 2008 και μέχρι και το 2012 η πορεία είναι πτωτική φτάνοντας το 2012 στο 75,2 % και σημειώνοντας πτώση κατά 23,8 μονάδες σε σχέση με το 2008. Όμως αυτό που παρατηρείται στη βιομηχανική παραγωγή είναι ότι κατά το 2013 ο δείκτης αυξάνεται στο 89,5% σημειώνοντας άνοδο κατά 14,3 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Αναφορικά με τον κύκλο εργασιών στην εμπορία αυτοκινήτων και στο χονδρικό εμπόριο, και εδώ ο δείκτης μέχρι και το 2007 εμφανίζεται ανοδικός φτάνοντας στο 108,9% ενώ από το 2008 και έπειτα έχει πτωτική πορεία φτάνοντας στο 50,4%, μία πτώση της τάξεως των 58,5 μονάδων σε σχέση με το 2007.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος παρουσιάζει αυξομειώσεις. Μέχρι και το 2007 εμφανίζεται ανοδικός, τις χρονιές 2008 και 2009 είναι πτωτικός, ενώ το 2010 ανεβαίνει κατά 22,1 μονάδες σε σχέση με το 2009. Το 2011 και 2012 ξαναπέφτει πάλι για να ανέβει το 2013.

Πίνακας 9: Όγκος λιανικού εμπορίου, δείκτης παραγωγής στις κατασκευές, βιομηχανική παραγωγή, κύκλος εργασιών στην εμπορία αυτοκινήτων και στο χονδρικό εμπόριο, δείκτες οικονομικού κλίματος και δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών στην βιομηχανία, χρονικής περιόδου 2005-2013

	ΟΓΚΟΣ ΛΙΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΒΙΟΜΗ- ΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ ΣΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
2005	100	100	100	100	100,9	92,6
2006	108	103,7	100,8	101	108,2	101,5
2007	110,4	118,5	103,2	108,9	111,1	102,8
2008	108,9	127,7	99	100,2	94,1	91,9

2009	98,8	105,3	89,7	84,5	79,6	72,1
2010	92	74,6	84,4	53,6	101,7	75,8
2011	84	53,6	77,9	39,4	101	76,9
2012	74,1	39,6	75,2	27,9	90,8	77,2
2013	73,8	38	89,5	50,4	95,7	87,8

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος, Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας ετών 2005-2013

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, όπως παρατηρούμε και από τον παρακάτω πίνακα, το σύνολο του εργατικού δυναμικού της χώρας το 2009 ήταν 53,75 % επί του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας άνω των 15 ετών. Ωστόσο οι άνεργοι ενώ το 2009 κατείχαν το 9,4% του συνόλου του εργατικού δυναμικού, τα επόμενα χρόνια το ποσοστό τους αυξανόταν σημαντικά. Έτσι, το 2010 η ανεργία έφτασε το 11,8%, μία διαφορά της τάξεως των 2,4 ποσοστιαίων μονάδων από τον προηγούμενο χρόνο, ενώ το 2011 έφτασε στο 16,3% αυξανόμενη κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2010. Όμως, το 2012 η καταγεγραμμένη ανεργία έφτασε στο 23,6%, αυξημένη κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2011 και κατά 14,2 σε σχέση με το 2009. Κατά το 2013 η ανεργία έφτασε στο 27,5% αυξανόμενη κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2012.

Πίνακας 10: Σύνολο εργατικού δυναμικού και ποσοστά ανεργίας 2009-2012

	Σύνολο Εργατικού Δυναμικού	Ποσοστό Εργατικού Δυναμικού (%) επί του συνολικού πληθυσμού (15 ετών και άνω)	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας (%) επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού
2009	4.979,78	53,75	471,10	9,4
2010	5.021,00	53,95	594	11,8
2011	4.967,65	53,17	810,8	16,3
2012	4.966,82	52,99	1.168,80	23,6
2013	4.843,6	50,23	1.330,3	27,5

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ωστόσο, η ανεργία στην Ελλάδα πλήττει δυσανάλογα τους νέους, τις γυναίκες, τα άτομα με αναπηρίες, καθώς και ανθρώπους που κατοικούν σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται εξαιτίας της δυσκολίας στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού των νέων, κάτι που ισχύει παραδόξως ακόμα και για τους νέους με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, σύμφωνα με το Παρατηρητήριο των Οικονομικών και Κοινωνικών εξελίξεων του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2012). Το πραγματικό επίπεδο ανεργίας ήταν πολύ πιο εντυπωσιακό μεταξύ των νέων ηλικίας 15-24 ετών: 39% τον Δεκέμβριο του 2010 και 42,5% τον Μάρτιο του 2011.

Η κατάσταση φαίνεται ακόμα πιο ζοφερή, όταν κάνουμε τον διαχωρισμό ανά φύλο: η ανεργία στις γυναίκες ξεπερνάει το 30% στις ηλικίες 25-29 ετών (σε σύγκριση με 23,2% για τους άνδρες), αγγίζει το 45% στις ηλικίες 20-24 ετών (έναντι 31,2% για τους άνδρες), ενώ εκτοξεύεται στα συγκλονιστικά επίπεδα του 62,1% για τις έφηβες 15-19 ετών (έναντι 52,5% για τους εφήβους) κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011 (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011).

Ωστόσο, η κατάσταση όλο και γίνεται πιο δραματική. Πιο συγκεκριμένα:

- το ποσοστό ανεργίας τον Ιανουάριο του 2013 ανήλθε σε 27,2%, έναντι 21,5% τον Ιανουάριο του 2012 και 25,7% τον Δεκέμβριο του 2012.
- Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 7,0% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2012 και κατά 0,3% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2012.
- Οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 26,3% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2012 και κατά 7,6% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2012 ενώ
- το ποσοστό ανεργίας των νέων (15 - 24 ετών) ανήλθε στο 59,3%, όταν πέρυσι για το ίδιο χρονικό διάστημα (Ιανουάριος 2012) το ίδιο ποσοστό ανέρχονταν στο 51,0%.

Εκτός από την ανεργία και τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών και των νέων στην αγορά εργασίας, η περιφερειακή και η εποχική ανεργία συνιστούν σοβαρά προβλήματα για την Ελλάδα. Ενώ η Ελλάδα, ως σύνολο, έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας, με περιοχές όπως η Αττική και το Βόρειο Αιγαίο να καταγράφουν σημαντική αύξηση, η εξέλιξη αυτή συντελείται στο γενικότερο πλαίσιο της εκτεταμένης ανεργίας (ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2012).

Στην Ελλάδα, η ανεργία χαρακτηρίζεται από περιφερειακές ανισότητες και ισχυρή εποχικότητα για τις περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό και τη γεωργία. Ενώ οι αριθμοί σε όλους τους τομείς φαίνεται να επιδεινώνονται ημέρα με την ημέρα, αρκετοί τομείς δείχνουν ήδη σημάδια ταχύτερης επιδείνωσης ως προς τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης. Γενικά, η μεταποίηση, ο κατασκευαστικός τομέας και η αγορά κατοικίας υπήρξαν οι πρώτοι τομείς της οικονομίας στους οποίους είχαμε απώλειες θέσεων εργασίας.

Καθώς κλείνουν τα καταστήματα, πρέπει να αναμένουμε γρήγορη πτώση στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Αυτό δείχνουν και τα στοιχεία που μας παραθέτει η ετήσια έκθεση του ελληνικού εμπορίου το 2012. Σε αυτή αναφέρεται ότι κατά το 2012 το εμπόριο απώλεσε 93.500 θέσεις εργασίας, συγκεντρώνοντας μόλις 673.400 απασχολούμενους. Είναι χαρακτηριστικό ότι η απασχόληση στο εμπόριο διαμορφώθηκε κάτω από τις 700.000 θέσεις για πρώτη φορά από το 1999. Σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο η μείωση στην απασχόληση του εμπορίου ήταν η μεγαλύτερη, αριθμητικά, σε σχέση με τους υπόλοιπους 16 κλάδους της ελληνικής οικονομίας όπου επίσης μειώθηκε η απασχόλησή τους. Ακόμα, η απασχόληση αυξήθηκε μόνο στον κλάδο της εμπορίας και συντήρησης οχημάτων στις επιχειρήσεις που απασχολούν από 10 εργαζομένους και πάνω, ενώ αντίθετα μειώθηκε σε όλους τους υπόλοιπους κλάδους του εμπορίου καθώς και στις μικρού μεγέθους επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 10 άτομα.

Επιπρόσθετα, τα μέτρα λιτότητας θα περιορίσουν την απασχόληση στους τομείς που σχετίζονται με το κράτος: εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική πρόνοια, δημόσια διοίκηση και άμυνα.

5.6. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Ο τρόπος αντιμετώπισης μιας χρηματοοικονομικής κρίσης στη ζώνη του ευρώ είναι ασαφής. Αυτή η ασάφεια αναφέρεται όχι στο ποια απόφαση θα πάρουν οι αρχές στην

περίπτωση μιας τραπεζικής κρίσης, αλλά στο ποιος είναι αρμόδιος για τη λήψη της απόφασης (Θεοδωρόπουλος, 2001).

Η έλλειψη δέσμευσης εκ μέρους των αρχών μπορεί να ερμηνευτεί ως έμμεση εγγύηση διάσωσης. Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να λειτουργήσουν ως ύστατοι διαθέσιμοι δανειστές. Η Εθνική Κεντρική Τράπεζα ενδεχομένως να μην μπορεί να παρέχει από μόνη της επαρκή ρευστότητα, υπάρχουν όμως αμφιβολίες για το αν θα μπορέσει να αποφασίσει εγκαίρως να παρέμβει για την αντιμετώπιση κρίσης. Οι εθνικές εποπτικές αρχές δεν έχουν κίνητρο να κοινοποιήσουν τις εποπτικές πληροφορίες στην ΕΚΤ. Η διαδικασία λήψης απόφασης από την ΕΚΤ είναι σύνθετη και απαιτεί χρόνο, ενώ η αντιμετώπιση μιας κρίσης απαιτεί ταχεία αντίδραση των αρχών. Βέβαια υπάρχουν αμφιβολίες για το αν το σημερινό καθεστώς επιτρέπει την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των κρίσεων. Η κυριότερη αδυναμία του σημερινού θεσμικού πλαισίου τραπεζικής εποπτείας είναι η έλλειψη συντονισμένης εποπτείας σε υπερεθνικό επίπεδο και όχι το γεγονός της μη συμμετοχής της ΕΚΤ στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η έλλειψη υπερεθνικών οργάνων καθιστά δυσχερή την έγκαιρη αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών κρίσεων (Θεοδωρόπουλος, 2001).

Ωστόσο στην περίοδο κρίσεως που αντιμετωπίζει σήμερα η ΕΕ, υιοθετήθηκε από την έκτακτη σύνοδο των ηγετών της Ευρωζώνης την Κυριακή 12/10/2008 στο Παρίσι, ενιαίο σχέδιο με κρατικές εγγυήσεις πενταετίας στον διατραπεζικό δανεισμό για την ενίσχυση της ρευστότητας και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης και δυνατότητα επανακεφαλοποίησης για την αποφυγή τραπεζικής χρεοκοπίας. Στην έκτακτη σύνοδο κορυφής του Eurogroup υιοθετήθηκε κατ' ουσίαν το σχέδιο του Βρετανού πρωθυπουργού, ο οποίος εισηγήθηκε στην Ευρωζώνη να ακολουθήσει ανάλογο σχέδιο με αυτό που εφαρμόζεται ήδη στο Λονδίνο, και το οποίο περιλαμβάνει κρατικές εγγυήσεις για συναλλαγές δανείων (www.in.gr).

Για να αποφύγει τόσο η ελληνική οικονομία όσο και η ευρωπαϊκή την κρίση που μαστίζει σήμερα την ΕΕ, επείγει να αντιμετωπιστούν αποφασιστικά οι μακροοικονομικές ανισορροπίες και οι διαρθρωτικές αδυναμίες, προκειμένου να τεθεί σε κίνηση μια μακρόπνοη, πιο εξωστρεφής, ισχυρή και διατηρήσιμη αναπτυξιακή δυναμική, η οποία θα στηρίζεται πρωτίστως στην ενίσχυση της παραγωγικής βάσης μέσω των επενδύσεων, στην ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών καθώς και σε ένα ευρύ πλέγμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, κυρίως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας θα απαιτήσει (www.bankofgreece.gr):

- Ένταση και διεύρυνση της προσπάθειας για δημοσιονομική εξυγίανση, ακρογωνιαίος λίθος της οποίας είναι ο έλεγχος των δαπανών, ιδίως των πρωτογενών, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και την αναδιάρθρωσή τους υπέρ των κατηγοριών εκείνων που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη, όπως είναι οι δαπάνες για εκπαίδευση, έρευνα, τεχνολογία και υποδομές. Παράλληλα, απαιτείται να αντιμετωπιστούν χρόνιες αδυναμίες όπως η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή, να βελτιωθεί ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός και να διευρυνθεί η φορολογική βάση.

- Ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού σε όλες τις αγορές, ώστε να επιτυγχάνονται αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων, προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων.

- Ισχυροποίηση της αναπτυξιακής δυναμικής μέσω πλέγματος τολμηρών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ιδίως στη δημόσια διοίκηση, τη δημοσιονομική διαχείριση και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, καθώς και στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να αξιοποιηθούν πιο αποτελεσματικά οι διαθέσιμοι εθνικοί πόροι και τα κεφάλαια που θα εισρεύσουν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, να ενθαρρυνθούν ποιοτικές και αποδοτικές επενδύσεις, να βελτιωθούν η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα και να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί ο εξαγωγικός προσανατολισμός της οικονομίας και θα αυξηθεί ο δυνατικός ρυθμός ανάπτυξης σε διατηρήσιμη βάση. Είναι ουσιώδες οι απαιτούμενες παρεμβάσεις να υλοποιηθούν συντονισμένα και βάσει ενός σαφούς χρονοδιαγράμματος.

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις είναι απαραίτητες ιδίως στην παρούσα φάση και για τη θωράκιση της οικονομίας έναντι της δυσμενούς διεθνούς συγκυρίας. Για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι συνέπειες των εξωγενών και σε κάποιο βαθμό παροδικών κραδασμών, οι φορείς άσκησης πολιτικής και οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να διασφαλίσουν ότι θα περιοριστούν οι δυσμενείς επιδράσεις των εγχώριων μακροοικονομικών ανισορροπιών και διαρθρωτικών αδυναμιών στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Απαραίτητο σε πρώτη φάση είναι να ανακουφιστούν από τις επιπτώσεις της πετρελαϊκής κρίσης τα πιο ευάλωτα στρώματα της κοινωνίας. Αυτό πρέπει να γίνει με στοχευμένες παρεμβάσεις και με τρόπους που δεν θα βλάψουν τις δημοσιονομικές προοπτικές. Ιδιαίτερη σημασία έχει εδώ η ενδυνάμωση της σχετικά χαμηλής

αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι μη άμεσα ανακτήσιμες απώλειες αγοραστικής δύναμης, τις οποίες συνεπάγεται η άνοδος των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των άλλων βασικών εμπορευμάτων και η αναπόφευκτη μεταφορά εισοδήματος προς τις χώρες που εξάγουν τα εμπορεύματα αυτά, μπορούν – σε βάθος χρόνου – να αναπληρωθούν αποτελεσματικά μόνο με παρεμβάσεις πολιτικής που ενισχύουν τον ανταγωνισμό, αλλά και με πρωτοβουλίες των ίδιων των επιχειρήσεων που βελτιώνουν την παραγωγικότητα.

5.7. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΟΛΑΡΙΟΥ

Το ευρώ έχει ήδη κατορθώσει να γίνει ένα σοβαρό παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα, εναλλακτικό του δολαρίου. Πέτυχε να διπλασιάσει το μερίδιό του στη διεθνή αγορά συναλλάγματος σε σχέση με το αντίστοιχο μερίδιο που είχε το 1999 το πλέον ισχυρό νόμισμα των χωρών που συγκρότησαν την ευρωζώνη, το μάρκο. Αν μάλιστα συνεκτιμηθεί ότι τα παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα αυξήθηκαν μέσα σε αυτά τα χρόνια κατά 3,5 φορές, σε απόλυτους όρους η αύξηση του ευρώ ήταν ακόμη μεγαλύτερη.

Έτσι, αν το 1999 τα συναλλαγματικά αποθέματα σε μάρκο άγγιζαν τα 300 δισ. δολάρια, σήμερα τα αντίστοιχα σε ευρώ έχουν εκτοξευθεί στα 1,9 τρισ. δολάρια, είναι δηλαδή 6 και πλέον φορές περισσότερα. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, από τα 7 περίπου τρισ. δολάρια που είναι σήμερα τα συναλλαγματικά αποθέματα σε όλον τον κόσμο, το 27% έχει επενδυθεί σε ευρώ, το 63% σε δολάριο, ενώ το υπόλοιπο 10% σε ελβετικό φράγκο, γεν ή στερλίνα.

Οι οικονομικοί αναλυτές εκτιμούν ότι ο ρόλος του ευρώ ως παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος θα ενισχυθεί περαιτέρω στη συνέχεια.

Σε αυτό συντελούν η διαρκής αποδυνάμωση του δολαρίου τα τελευταία χρόνια, με εξαίρεση το διάλειμμα του φθινοπώρου. Πρώτη φορά πέρυσι μετά από πολλές δεκαετίες αρκετοί ήταν αυτοί που γύρισαν την πλάτη τους στο δολάριο, μεταξύ άλλων και το πιο ακριβοπληρωμένο μοντέλο του κόσμου. Μετά την πρόσκαιρη ανάκαμψή του, το περασμένο

φθινόπωρο, το αμερικανικό νόμισμα βυθίζεται συνεχώς έναντι το ευρώ και των υπολοίπων βασικών νομισμάτων. Αιτία, φυσικά, η ύφεση στις ΗΠΑ και τα σχεδόν μηδενικά επιτόκια της Fed. (Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 2009)

Οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι, σε αυτό το περιβάλλον, χώρες με υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα, όπως η Κίνα, θα επιδιώξουν μεγαλύτερες αποδόσεις από αυτές που τους εξασφαλίζει σήμερα το δολάριο, διαφοροποιώντας αργά αλλά σταθερά τα χαρτοφυλάκιά τους κατά τα επόμενα χρόνια, πιθανότατα υπέρ του ευρωνομίσματος.

Ανασταλτικό πάντα παράγοντα και ζητούμενο αποτελεί η μετέωρη ακόμη-λόγω των έντονων εσωτερικών διαφοροποιήσεων που συνεχίζουν να υπάρχουν στην ευρωζώνη-συνοχή του ευρώ.

Το ευρώ άρχισε να κινείται πάνω από την απόλυτη ισοτιμία με το δολάριο, για πρώτη φορά από το Φεβρουάριο του 2000, τον Ιούλιο του 2002. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη για την ευρωπαϊκή οικονομία αλλά και για τον απλό Ευρωπαίο πολίτη; Τι θα κερδίσει από την άνοδο του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος; Υπάρχουν μειονεκτήματα;

Οι θετικές επιπτώσεις είναι οι εξής (www.in.gr):

1. Η άνοδος του ευρώ προσδίδει κύρος στην ευρωζώνη αλλά και στην ίδια την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία είχε δεχθεί έντονες επικρίσεις στο παρελθόν στη διάρκεια της πτωτικής πορείας του ενιαίου νομίσματος. Η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων πολιτών είναι πολύ θετικό γεγονός και αναμένεται ότι θα επηρεάσει προς την ίδια κατεύθυνση και την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών. Σε γενικές γραμμές η αναστροφή της ψυχολογίας υπέρ του ευρώ στις διεθνείς αγορές θα έχει επιπτώσεις και στην εμπιστοσύνη των περισσότερων κεντρικών τραπεζών, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την ισχυροποίηση του ευρώ ως αποθεματικού νομίσματος για όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες εκτός ευρωζώνης.
2. Η ενίσχυση του ευρώ θα έχει επίσης θετικές επιπτώσεις όχι μόνο στην συγκράτηση του πληθωρισμού αλλά και στην περαιτέρω αποκλιμάκωση του. Η προμήθεια πρώτων υλών και ενεργειακών προϊόντων από τρίτες χώρες γίνεται σε χαμηλότερες τιμές, μειώνοντας το κόστος παραγωγής και αυξάνοντας κατ' επέκταση το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών.
3. Η συγκράτηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα επιτρέπει στην ΕΚΤ να διατηρήσει τα παρεμβατικά της επιτόκια στα χαμηλά επίπεδα που βρίσκονται,

με ότι θετικό συνεπάγεται αυτό για το κόστος του χρήματος. Οι καταναλωτές και οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες θα εξακολουθήσουν να έχουν την δυνατότητα να δανείζονται φθηνό χρήμα για την πραγματοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων αλλά και για την ενίσχυση της ζήτησης.

4. Στις θετικές επιπτώσεις καταγράφεται και η τάση για επαναπατρισμό κεφαλαίων, αύξηση επενδύσεων και συνεπώς την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας.

Ως αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να χαρακτηριστούν οι εξής (www.in.gr)

- 1) Ορισμένες επιφυλάξεις δημιουργούνται για τις επιπτώσεις που θα έχει η άνοδος του ευρώ στο εξωτερικό εμπόριο (εξαγωγές). Οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις στον τομέα αυτό θα είναι πάντως μικρές, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των εξαγωγών στην ευρωζώνη διενεργείται μεταξύ των κρατών-μελών της (δηλαδή στο ίδιο νόμισμα με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν επιπτώσεις).
- 2) Αρνητικές επιπτώσεις αναμένεται να έχει η άνοδος του ευρώ και στο τουρισμό από τρίτες χώρες, εκτός ευρωζώνης, καθώς το νόμισμα γίνεται ακριβότερο.
- 3) Η έντονη ισχυροποίησή του ευρώ προκαλεί μια μικρή ανησυχία στην Ευρώπη για ενδεχόμενη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών της και κατακλυσμό φθηνών εισαγωγών στην εγχώρια αγορά. Πρόβλημα θα έχουν κυρίως οι επιχειρήσεις που έχουν προϊόντα «χύμα», προϊόντα που ανταγωνίζονται κυρίως στην τιμή, ενώ αντίθετα οι επιχειρήσεις με καλό εμπορικό σήμα και όνομα θα μπορούν να πωλούν τα προϊόντα τους ακόμη με ανατιμημένο ευρώ. Μάλιστα όσες χρησιμοποιούν εισαγόμενες πρώτες ύλες απολαμβάνουν μείωση του κόστους τους. Δυστυχώς οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις emπίπτουν κυρίως στην πρώτη κατηγορία, που σημαίνει ότι θα υποστούν πιέσεις και θα υποχρεωθούν σε αναδιάρθρωση και εξορθολογισμό της δραστηριότητάς τους (Εφημερίδα Καθημερινή, 2003).

Αυτό που έχει σημασία, υπογραμμίζουν οι αναλυτές, είναι η πτώση του δολαρίου να γίνει με σταθερά και όχι απότομα βήματα, ώστε να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις για την ευρωπαϊκή οικονομία και ταυτόχρονα η οικονομία των ΗΠΑ να μην δεχθεί ισχυρό πλήγμα, που θα έχει ως αποτέλεσμα να επηρεαστεί αρνητικά η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη.

5.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η υιοθέτηση του ευρώ αποδεικνύεται μέχρι στιγμής σωτήρια για τη μικρή και ευαίσθητη σε εξωτερικές επιδράσεις ελληνική οικονομία. Αυτό βέβαια το καταλαβαίνουμε αν θυμηθούμε τους κλυδωνισμούς που δέχτηκε η Μεγάλη Βρετανία με την υποτίμηση, πέραν του 25%, της αγγλικής στερλίνας. Και αν αναλογιστούμε ότι η Βρετανία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη, τότε το ισχυρό ευρώ αναδεικνύεται όχι μόνο σωτήριο αλλά και ασφαλές για την Ελλάδα.

Κατά την περίοδο λοιπόν 1996-2008, η οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα τροφοδοτήθηκε κυρίως από την ισχυρή εγχώρια ζήτηση (για κατανάλωση και για επενδύσεις), η οποία αυξανόταν με ρυθμούς που υπερέβαιναν τον ρυθμό μεγέθυνσης της παραγωγικής βάσης και του δυνητικού προϊόντος της οικονομίας.

Αποτελέσματα αυτής της απόκλισης ήταν η μόνιμη διαμόρφωση του εγχώριου πληθωρισμού σε επίπεδα υψηλότερα από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ, η διεύρυνση του ελλείμματος τρεχουσών εξωτερικών συναλλαγών και η αύξηση του χρέους του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα.

Το μέγεθος και η επιμονή των ανισορροπιών αυτών μαρτυρούν, μεταξύ άλλων, ότι το εύρος και το βάθος των διαρθρωτικών αλλαγών που συντελέστηκαν δεν ήταν επαρκή για την αντιμετώπιση και θεραπεία αυτών των μεγάλων προβλημάτων. Σε αυτό συνετέλεσε ενδεχομένως και ο εφησυχασμός που προκαλούσαν οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τις συνθήκες σταθερότητας και χαμηλών επιτοκίων τις οποίες εξασφάλιζε η συμμετοχή στη ζώνη του ευρώ (www.economist.gr).

Με βάση το σενάριο αναφοράς του Δ.Ν.Τ., όπως βλέπουμε και από τον πίνακα που παραθέτουμε παρακάτω, εκτιμάται ότι η ελληνική οικονομία όχι μόνο θα παραμείνει σε ύφεση αλλά θα συνεχίσει να παρουσιάζει πρωτογενή ελλείμματα μέχρι το 2015.

Κατ' επέκταση, το δημόσιο χρέος θα αυξηθεί στο 150% περίπου, παρουσιάζοντας μια αποκλιμάκωση 30 περίπου μονάδων το 2020 υπό την ανάκαμψη ρυθμών μεταβολής του ΑΕΠ με θετικό πρόσημο και την επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης του 6% από το 2014 και έπειτα.

Το προβλεπόμενο ύψος του χρέους ως % του ΑΕΠ κατά τα επόμενα έτη, που αναμένεται υψηλότερο και από αυτό της Ιταλίας και του Βελγίου στην δεκαετία 1990, συνεπάγεται ότι ένα αυξανόμενο ποσοστό του ΑΕΠ θα προορίζεται για την εξυπηρέτηση του χρέους. Δεδομένου ότι το επιτόκιο εξυπηρέτησης κυμαίνεται σαφώς υψηλότερα από το προσδοκώμενο ποσοστό ανάπτυξης (σε ονομαστικούς όρους), η ελληνική οικονομία θα πρέπει να επιτυγχάνει μεγάλα πρωτογενή πλεονάσματα επί σειρά ετών ώστε να ελεγχθεί η δυναμική του χρέους (ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2010).

Πίνακας 11: Προβλέψεις Δ.Ν.Τ για την ελληνική οικονομία (2009-2015)

Ελλάδα: Επιλεγμένοι Μακροοικονομικοί Δείκτες 2009 -2015							
(Ποσοστιαίες Μεταβολές ή Ποσοστά)							
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Εξέλιξη Ονομαστικού ΑΕΠ	-0,7	-2,8	-3,1	2,1	2,8	3,1	3,8
Πραγματικός Ρυθμός ανάπτυξης	-2	-4	-2,6	1,1	2,1	2,1	2,7
Πληθωρισμός	1,3	1,9	-0,4	1,2	0,7	0,9	1
Ρυθμός απασχόλησης	-1,4	-2,6	-3,2	-0,2	0,7	0,3	0,9
Ποσοστό ανεργίας	9,4	11,8	14,6	14,8	14,3	14,0	13,4
Εξέλιξη ΑΕΠ (κατά κεφαλή)	-2,2	-4,2	-2,7	1	2,1	2,0	2,6

Καθώς η διεθνής συγκυρία χειροτερεύει, οι μακροοικονομικές ανισοροπίες και οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται σαφέστερα. Για τη θωράκιση της οικονομίας απέναντι στους εξωγενείς κραδασμούς και τη διατήρηση σε βάθος χρόνου υψηλών ρυθμών ανάπτυξης με χαμηλό πληθωρισμό, μόνη ασφαλής μέθοδος είναι η λυσιτελής αντιμετώπιση των ανισοροπιών και των διαρθρωτικών αδυναμιών, προκειμένου να τεθεί σε κίνηση μια μακρόπνοη, πιο εξωστρεφής, ισχυρή και διατηρήσιμη αναπτυξιακή δυναμική. Μια δυναμική που θα στηρίζεται κατά πρώτο λόγο στην ενίσχυση της παραγωγικής βάσης μέσω των επενδύσεων και της ποιοτικής αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής λειτουργίας των αγορών καθώς και σε ένα ευρύ πλέγμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, κυρίως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Μια ουσιαστική ώθηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της προσαρμοστικότητας της οικονομίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την εφαρμογή ενός μείγματος οικονομικής πολιτικής το οποίο θα δίνει έμφαση στη σταθερή βελτίωση των παραγωγικών δυνατοτήτων. Ένα τέτοιο μείγμα πολιτικής, επειδή ακριβώς συμβάλλει στην ανάπτυξη και τη σταθερότητα, θα ενισχύσει επίσης την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών και των αγορών στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος. Στην παρούσα φάση των έντονων αναταράξεων στις διεθνείς αγορές, η ισχυρή εμπιστοσύνη έχει πρωτεύουσα σημασία, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι παρενέργειες της αναταραχής για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στη χώρα μας, που αποτελεί προϋπόθεση και για την οικονομική ανάπτυξη (www.economist.gr).

Παρά τις έντονες πιέσεις στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, των οποίων οι έμμεσες επιπτώσεις αγγίζουν και τη χώρα μας, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παραμένει στη βάση του υγιές, ασφαλές και σταθερό. Οι αυξημένοι κίνδυνοι του διεθνούς περιβάλλοντος υπαγορεύουν εγρήγορση και προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ζητήσει από τις τράπεζες να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να ακολουθήσουν τις κατάλληλες πολιτικές για τη διαφύλαξη της σταθερότητας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η καθιέρωση του ευρώ ως ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος από την 1^η Ιανουαρίου 2002 αποτελεί γεγονός ιστορικής σημασίας όχι μόνο για το Ευρωπαϊκό αλλά και για το διεθνές οικονομικό και πολιτικό σύστημα. Ίσως ο πρώην καγκελάριος της Γερμανίας Χέλμουτ Κολ ήταν λίγο υπερβολικός όταν δήλωσε κάποια στιγμή ότι το ευρώ θα γίνει η εγγύηση για να αποτραπεί ένας αδελφοκτόνος πόλεμος μεταξύ των Ευρωπαίων τον 21^ο αιώνα. Αλλά σίγουρα το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα είναι μια πράξη προς την ολοκλήρωση της ενοποίησης που έγινε συνειδητά από τους πολιτικούς του δημιουργούς για να ενισχυθεί η κοινή ταυτότητα των Ευρωπαίων πολιτών.

Οι εμπνευστές του ευρώ έθεσαν βασικό στόχο με την εισαγωγή του νέου νομίσματος να επιτύχουν οικονομική σταθερότητα σε όλο το μήκος και το πλάτος της Ευρωζώνης. Εξαλείφεται οριστικά ο συναλλαγματικός κίνδυνος και ενθαρρύνεται η εφαρμογή υγιών οικονομικών πολιτικών. Ενισχυμένη βγαίνει η ενιαία αγορά και δημιουργείται ευνοϊκό κλίμα για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Πιο άμεσα και χειροπιαστά είναι τα οφέλη στην καθημερινή ζωή. Διευκολύνονται οι διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές πράξεις στις χώρες της Ευρωζώνης. Δεν δαπανάται πια χρόνος και χρήμα για την αλλαγή συναλλάγματος. Ο Ευρωπαίος πολίτης μπορεί να συγκρίνει τιμές και ο έμπορος να κάνει τις καλύτερες αγορές. Οι μετακινήσεις στη ζώνη του ευρώ καθίστανται ακόμα πιο εύκολες.

Η προσπάθεια σταθεροποίησης και δημοσιονομικής πειθαρχίας μέσα από την εφαρμογή του Προγράμματος Σύγκλησης 1994-1999, οδήγησε στην είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΟΝΕ της στερεί τη δυνατότητα να ασκεί ανεξάρτητη νομισματική πολιτική και περιορίζει τη δυνατότητα άσκησης ανεξάρτητης δημοσιονομικής πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι επειδή οι φόροι και το δημόσιο χρέος, ως ποσοστά του Α.Ε.Π., δεν μπορούν να διαφέρουν ουσιωδώς μεταξύ των κρατών-μελών, ούτε και η δημοσιονομική της πολιτική για την αντιμετώπιση μακροοικονομικών διαταραχών θα μπορεί να διαφέρει ουσιωδώς. Έτσι η επιβολή δημοσιονομικής πειθαρχίας θεωρείται αναγκαία για την αποτελεσματική λειτουργία της νομισματικής ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό απαγορεύεται η νομισματική χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ μόνο δύο κατηγορίες μέσων για τη σταθεροποίηση της οικονομίας διαγράφονται:

- 1) η εισοδηματική πολιτική και
- 2) οι διαρθρωτικές μεταβολές.

Η αύξηση των μισθών θα πρέπει να είναι συνδεδεμένη με την παραγωγικότητα της εργασίας γιατί σε αντίθετη περίπτωση η αύξηση του κόστους παραγωγής οδηγεί σε αύξηση των τιμών άρα σε αύξηση του πληθωρισμού με συνέπεια την απώλεια ανταγωνιστικότητας των αγαθών, τη μείωση της απασχόλησης και τη μείωση του Α.Ε.Π.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές που είναι απαραίτητες για την σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με τις υποδείξεις του Ο.Ο.Σ.Α. είναι:

- ✓ η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας,
- ✓ ο περιορισμός του μεγέθους του δημόσιου τομέα,
- ✓ η αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος,
- ✓ ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης,
- ✓ η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών, χρήματος και κεφαλαίου με κατάρτιση μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών καταστάσεων στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και
- ✓ η ενίσχυση των υποδομών σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο με έργα υποδομής στην ενέργεια, στις μεταφορές, στις επικοινωνίες και με αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.

Η είσοδος της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ σηματοδοτεί την απαρχή μιας νέας εποχής για την οικονομική πορεία της χώρας. Η εισαγωγή του κοινού νομίσματος συνεπάγεται σημαντική μεταβολή του νομισματικού περιβάλλοντος. Οι συνέπειες, άμεσες ή έμμεσες, αυτής της μεταβολής είναι πολλαπλές. Επίσης όπως τόνισε ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας σε άρθρο του σε κυριακάτικη εφημερίδα, το ευρώ αναδείχθηκε πόλος εμπιστοσύνης και σταθερότητας κατά την τρέχουσα οικονομική αναταραχή: *«Χωρίς αυτό, οι χώρες που το έχουν υιοθετήσει θα ήταν εκτεθειμένες σε σοβαρές αναταραχές, όπως είχε συμβεί το 1992 και 1993»*.

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σήμερα σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων μπορεί να είναι ενδεικτική για την κατεύθυνση που πρέπει να έχει η

οικονομική πολιτική στο μέλλον. Η μείωση του χρέους με τη δημιουργία μεγάλων πρωτογενών πλεονασμάτων θα συμβάλλει στην απελευθέρωση σημαντικών πόρων που μπορούν να διοχετευτούν για κοινωνική πολιτική και παιδεία, τομείς στους οποίους η χώρα έχει ανάγκη.

Για την Ελλάδα τα στοιχεία που συνθέτουν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης έφεραν και σταθεροποίηση και ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα θα πρέπει να συνεχίσει σε αυτό το δρόμο της δημοσιονομικής εξυγίανσης και των διαρθρωτικών αλλαγών, ώστε η πραγματική σύγκλιση να γίνει πραγματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αγαπητός Γ., (1988), *Εξελίξεις και διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας (1950-1993)*, Αθήνα: εκδοτικές επιχειρήσεις «ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ».
- 2) Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), *ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ*, Αθήνα: Παπαζήση ΑΕΒΕ.
- 3) Θαλασσινός Ε. και Κυριαζίδης Θ. (2002), *ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ*, Αθήνα: Σταμούλης.
- 4) Θεοδωρόπουλος Π. Θ., (2001), *ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.
- 5) ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Δεκέμβριος 2011, *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη το 2011*, Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ.
- 6) Ιωακείμογλου Η. και Ρωμανίας Γ. (2000), *ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ*, Αθήνα: ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου».
- 7) Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Δρανδάκης Π., Εκδοτικός Οργ. «ΦΟΙΝΙΞ», τ. ΚΔ'.
- 8) Paul De Grauwe (2003), *ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ*, Αθήνα: Παπαζήση.
- 9) Σταμπόλης, Δ. (2001), *ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ*, Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.
- 10) Τράπεζα της Ελλάδος, (2001), *Εισηγητική έκθεση του διοικητή*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος
- 11) Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, Δεκέμβριος 2008, *ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008*, Αθήνα: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- 1) www.bankofgreece.gr/euro/EuroFaqEL.asp.
- 2) <http://www.economica.gr/files/tamourantzis-crisis.pdf>
- 3) http://www.economist.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=5515:-2008&catid=23:2008-07-02-15-56-03&Itemid=31.
- 4) <http://www.eurodesigncontest.eu/emu.cfm?lang=el>
- 5) www.ert.gr
- 6) www.europa.eu/scadplus/glossary/economic_monetary_union_el.htm
- 7) www.fourtounis.gr
- 8) <http://flashfiles.flash.gr>
- 9) www.in.gr/innews/euro/euro04.htm,
- 10) www.moneyinfo.gr
- 11) www.news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_100003_01/01/2002_12029
- 12) www.papaki.panteion.gr/teuxos9/draxmi1.htm,
- 13) www.politis.com.cy.
- 14) www.politis-news.com.
- 15) www.publications.europa.eu.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

- 1) Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» , 1/1/2003, Ένθετο «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ».
- 2) Εφημερίδα Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 4-1-09, Ένθετο «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ».
- 3) Τσομώκος, Π.Δ., (2004), Περιοδικό «ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ», Τεύχος 13, Δεκέμβριος 2003-Μάρτιος 2004.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΕΝΙΑΙΟΥ-ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Στην αρχαία εποχή καταγράφονται οι πρώτες ουσιαστικές προσπάθειες επιβολής ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος από την αθηναϊκή δημοκρατία και αργότερα επί Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Η Ρώμη έκοβε τα δικά της νομίσματα και επέβαλε την κυκλοφορία τους στις αποικίες της, απαγορεύοντας παράλληλα τη χρήση ξένων νομισμάτων. Ο Διοκλητιανός (285-305) επέβαλε το δηνάριο και θεωρείται ο πρώτος εμπνευστής ενός «διεθνούς» για την εποχή νομισματικού συστήματος. Αργότερα ο Καρλομάγνος σκέφτηκε να δημιουργήσει μια «ζώνη» ενιαίου νομίσματος, αλλά οι προσπάθειές του δεν καρποφόρησαν, διότι τον πρόλαβε η διχοτόμηση της αυτοκρατορίας του.

Κατά το Μεσαίωνα η Ευρώπη εισέρχεται σε μια νομισματική σύγχυση, αφού κάθε κράτος και κρατίδιο κόβει το δικό του νόμισμα, με αποτέλεσμα να κυκλοφορούν εκατοντάδες νομίσματα. Έτσι, εκ των πραγμάτων εμφανίζεται το επάγγελμα του αργυραμοιβού, ο οποίος αναγνωρίζει, συναλλάσσεται και ανταλλάσσει νομίσματα.

Όπως ήταν φυσικό, η αναγκαιότητα υιοθέτησης ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος γίνεται επιτακτική και η έναρξη υλοποίησης ενός τέτοιου στόχου τοποθετείται το 1524, οπότε ο Κάρολο Κούντο προωθεί την ενοποίηση των γερμανικών νομισμάτων στη βάση του μάρκου της Κολωνίας. Το σχέδιο εγκαταλείφθηκε το 1571.

Καταγράφεται επίσης και η αναφορά του ποιητή Ζαν Στίγκελ (1515-1563), σύμφωνα με την οποία «ένα βάρος, ένα μέτρο, ένα μόνο νόμισμα και όλος ο κόσμος θα γίνει στέρεος». Οι προσπάθειες καθιέρωσης ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος συνεχίζονται για λόγους οικονομικούς και εμπορικούς, ακόμα και θρησκευτικούς, όπως στην περίπτωση της Ισπανίας, όπου γύρω στο 1670 υποστηρίζεται ότι πρέπει «σε ένα βασίλειο, το χριστιανικό, να υπάρχει ένα νόμισμα».

Η «δήλωση» όμως του Βίκτωρα Ουγκώ αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη αναφορά των τελευταίων δύο αιώνων. Μίλησε χαρακτηριστικά για «ένα νόμισμα όλης της ηπείρου που θα έχει βάση το Ευρωπαϊκό κεφάλαιο και κινητήρια δύναμη τη δραστηριότητα διακοσίων εκατομμυρίων ανθρώπων».

Στη συνέχεια έρχεται η σειρά του Ναπολέοντα Γ΄, ο οποίος συνδυάζει την αναγκαιότητα νομισματικής ένωσης με το άνοιγμα της Γαλλίας στον ελεύθερο εμπορικό ανταγωνισμό.

Στους νεότερους χρόνους καταγράφονται από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών οι εξής προσπάθειες νομισματικής ενοποίησης:

1. Του Βελγίου – Λουξεμβούργου, η οποία διατηρήθηκε επί εβδομήντα έτη. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι δύο χώρες συμφώνησαν στη μεταξύ τους κυκλοφορία των νομισμάτων τους. Η συμφωνία τηρείται ακόμα και σήμερα παράλληλα με την ένταξή τους στην «ευρω-ζώνη».
2. Επιτυχής επίσης αποδείχτηκε και η «γερμανική ζώνη». Τις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα κυκλοφορούσαν στα γερμανικά κρατίδια διαφορετικά μεταλλικά νομίσματα, τα οποία διέφεραν μεταξύ τους ως προς το βάρος και την ονομαστική τους αξία, γεγονός που αποτελούσε τροχοπέδη στον οικονομική ανάπτυξη και στο εμπόριο των κρατιδίων. Το 1834 τα γερμανικά κρατίδια προχώρησαν στη δημιουργία τελωνειακής ένωσης και συμφωνήθηκε να εναρμονίσουν τα νομισματικά τους συστήματα, αλλά και να τυποποιήσουν τα μεταλλικά νομίσματα. Το 1837 υπογράφηκε η λεγόμενη Συνθήκη του Μονάχου, η οποία προέβλεπε την αποδοχή εκ μέρους ενός κρατιδίου των νομισμάτων άλλου, ανεξάρτητα του τόπου κοπής τους. Ένα έτος μετά, το 1838, τα κρατίδια υπέγραψαν το Νομισματικό Κανόνα της Δρέσδης σύμφωνα με τον οποίο καθορίστηκαν κοινές προδιαγραφές κοπής κερμάτων με προκαθορισμένη περιεκτικότητα σε μέταλλα. Αργότερα, το 1871, υιοθετήθηκε η εισαγωγή του μάρκου ως νομισματικής μονάδας.
3. Η «ιταλική ζώνη» δημιουργήθηκε το 1861. έως τότε χρησιμοποιούνταν στα ιταλικά κρατίδια δεκάδες νομίσματα (περίπου ενενήντα). Η ενοποίηση της Ιταλίας το 1861 επέφερε τη νομισματική ενοποίηση και το 1862 εισήχθη η λιρέτα σε όλη την ιταλική επικράτεια, με αξία ίση με το φράγκο Γαλλίας.
4. Η «σκανδιναβική ζώνη» δημιουργήθηκε το 1872. Προηγουμένως κυκλοφορούσαν τα κέρματα της Σουηδίας και την Νορβηγίας μεταξύ των δύο αυτών χωρών. Ουσιαστικά η συμφωνία για τη «σκανδιναβική ζώνη» αφορούσε τη Σουηδία και τη Δανία, διότι η Νορβηγία θεώρησε ότι η συμμετοχή της θα οδηγούσε και σε περαιτέρω πολιτική συνεργασία. Έτσι κι αλλιώς η

«σκανδιναβική ζώνη» δεν εδραιώθηκε, διότι υπήρξαν μεταξύ των χωρών αυτών μεγάλες αποκλίσεις στον πληθωρισμό και στην προσφορά χρήματος. Η διάλυση της «ζώνης» επήλθε το 1915.

5. Η «γαλλική ζώνη» ή «ζώνη γαλλικού φράγκου» προήλθε από την απόφαση της Γαλλίας, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1945, να δημιουργήσει ένα ενιαίο νομισματικό σύστημα στις αποικίες της στην Αφρική. Σύντομα κυκλοφόρησαν διαφορετικά νομίσματα στη Δυτική και Κεντρική Αφρική και από το 1960 δεν υπήρξε συνέχεια.
6. Η «βρετανική ζώνη» αφορούσε την προσπάθεια της Βρετανίας να καθιερώσει ενιαίο νόμισμα στις χώρες της Ανατολικής Αφρικής, η οποία αποδείχθηκε ανεπιτυχής, όπως και παρόμοια προσπάθεια που έγινε από τη Βρετανία για τη δημιουργία μία «ζώνης» στις χώρες της Ανατολικής Καραϊβικής.

Τέλος καταγράφονται και άλλες νομισματικές ενώσεις μεταξύ χωρών οι οποίες χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι κάποια κρατίδια υιοθετούν το νόμισμα μιας μεγαλύτερης χώρας. Έτσι, το Μονακό και η Ανδόρα υιοθέτησαν το νόμισμα της Γαλλίας (γαλλικό φράγκο.), το Βατικανό και ο Άγιος Μαρίνος της Ιταλίας (ιταλική λιρέτα) και το Λιχτενστάιν της Ελβετίας (ελβετικό φράγκο).

Στον κοινοτικό χώρο (αρχικά ΕΟΚ και τώρα ΕΕ) δεν ευοδώθηκαν οι πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία ενός καταρχήν Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Το 1969 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Χάγης επικυρώθηκε η δημιουργία ενός παρόμοιου συστήματος, αλλά η κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods, η πρώτη πετρελαϊκή κρίση και οι επιπτώσεις της στην εκ των πραγμάτων απόκλιση των νομισματικών και οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών επιβράδυναν την πρόοδο προς την ένωση αυτή. Το 1979 η διαδικασία της νομισματικής συνεργασίας τέθηκε σε νέες βάσεις με την καθιέρωση του ΕΝΣ και τη δημιουργία του ECU. Το 1985 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη η πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση προωθήθηκε ακόμα περισσότερο. Στη συνέχεια θα έγιναν περισσότερα βήματα προς την κατεύθυνση των κοινών οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών, προωθήθηκε η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, ελήφθησαν οι σχετικές αποφάσεις στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ και σήμερα μπορούμε να μιλάμε για ενιαία οικονομική και νομισματική ένωση και για ένα ενιαίο-κοινό νόμισμα, το ευρώ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Το βασικό άρθρο της Συνθήκης του Μάαστριχ που ορίζει τους στόχους για το μέγεθος του ελλείμματος και του χρέους, αλλά και άλλες υποχρεώσεις και τις ποινές σε περίπτωση μη τήρησης των κανόνων είναι το 104, που στην παράγραφο 1 ορίζει ότι:

«Τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα».

Το άρθρο προχωρεί και τονίζει ότι η τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας θα αξιολογείται με δύο κριτήρια (παράγραφος 2):

- 1) Κατά πόσον ο λόγος του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν:
 - Είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς.
 - Είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς.
- 2) κατά πόσον ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.